

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’NİN YUMUŞAK GÜÇ POTANSİYELİNDE
TELEVİZYON YAYINLARININ ROLÜ

Gizem ÜNAL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Nazmi ÜSTE

İZMİR - 2019

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’nin Yumuşak Güç Potansiyelinde Televizyon Yayınlarının Rolü” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türkiye'nin Yumuşak Güç Potansiyelinde Televizyon Yayınlarının Rolü

Gizem ÜNAL

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Kamu Yönetimi Programı

Sümer kent devletlerinin yapılanması, göçebe kavimlerin yerleşik hayata geçerek kent devletleri ile girdiği mücadeleler neticesinde ortaya çıkan güç kavramı, insanların topluluklar halinde yaşamalarıyla başlayan, geçen yüzyıllar içinde farklı anlamlar yüklenerek dönüşüme uğrasa da temel formunu koruyan çok boyutlu bir kavramdır. Güç ve güç ilişkileri kavramları uluslararası ilişkiler disiplininde merkezi bir konumdadır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi, değişen dünyada yeni figürlerin oluşması ve uluslararası siyasetin özelliğindeki değişimler sonucunda güç kavramına dönük yaklaşımlar da dönüşüme uğramış ve de soyut güç şekilleri önemli hale gelmiştir. Dolayısıyla, gücün tanımı, niteliği ve alanına yönelik değişimler de kaçınılmaz olmaktadır. Uluslararası sistemde aktörler uzun yıllar boyunca hedeflerine ulaşmak için sert güç unsurlarını kullanmışlardır. Ancak bilim ve kitle iletişim teknolojilerinin geçtiğimiz yüzyılda askeri güç üzerinde önemli etkileri olmaktadır. Sistemde yaşanan dönüşümler neticesinde uluslararası sistemdeki aktörler, gücü sadece maddi ve somut olgulara dayandırmaktan kaçınarak başka yolların varlığını ve önemi fark etmişlerdir. Gücün ikinci yüzü olarak ifade edilen yumuşak güç diğer aktörler üzerindeki etkisini rızaya dayalı olarak gerçekleştirdiği için uluslararası sistemde itibar gören bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır. Yumuşak güç kültür, ideoloji, gibi araçları kullanarak diğer toplumların tutumlarını dolaylı yollardan değiştirmeyi ve toplumları etkilemeyi amaçlamaktadır.

Televizyon yayınları, gittikçe küreselleşen dünyada insanlara hızlı ulaşımı ve kolayca etkileme kapasitesi ile önemli bir yumuşak güç potansiyeli oluşturmaktadır. Uluslararası sistemde yeniden güç üretimini sağlamak veya en azından mevcut güç potansiyellerini korumak isteyen ülkeler; stratejilerini, tutumlarını, sosyal, siyasal ve kültürel değerlerini diğer ülkelere ileterek diğer toplumları etkilemek amacıyla televizyon yayınlarını ve yeni nesil medya araçlarını yoğun bir biçimde kullanmaktadır. Yumuşak güç kapasitesini kullanan ülkeler televizyon yayınları ile kendi toplumunun tutumlarını, fikirlerini, sosyal, siyasal ve kültürel değerlerini öteki toplumlara yaymakta ve onların fikirlerini kontrol ederek ekonomik ve politik faaliyetlerini meşrulaştırmayı amaçlamayan stratejik planlar oluşturmaya başlamışlardır.

Çalışmada, Türk televizyon yayınlarından hareketle Türkiye'nin sahip olduğu yumuşak güç potansiyeli değerlendirilmektedir. Günümüzde ülkeler uluslararası sistemde başka ülkelerdeki insanlar tarafından ne biçimde algılandıklarına ve sahip oldukları imajına önem vermektedir. Ülkelerin imajının geliştirilmesi adına birçok yöneme başvurulduğu ve alternatif güç araçlarının hükümet politikalarında stratejik bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Hükümetler, yumuşak güç potansiyellerini arttırmak ve sistemdeki etkinliklerini kuvvetlendirme amacıyla stratejilerini hem somut hem de soyut unsurları kullanarak yeniden üretmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Yumuşak Güç, Televizyon Yayınları, Güç.

ABSTRACT

Master's Thesis

The Role of Television Broadcasts in Turkey's Soft Power Potential

Gizem ÜNAL

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Public Administration

Public Administration Program

The concept of the power that emerged as a result of the structure of Sumerian States and the struggles of nomadic tribes with city states while entering to permanent settlement has been transformed in centuries and was attributed different meanings; it is multidimensional concept which kept its basic form. The concepts of power and power relations are basis of the discipline of international relations. As a result of the end of the Cold War, the emergence of new fields in the changing world and the changes in the nature of international politics, concept of the power has been changed as Perceptions to the concept of power have also changed and abstract forms of power have become more important. Due to that reason changes in the meaning and position of power are unavoidable. In the international system actors have used hard power elements to achieve their goals for many years. However, science and mass communication technologies have had significant effects on military power in the last century. As a result of the transformations in the system, the actors in the international system realized the existence and importance of other ways by avoiding attributing the power on material and concrete facts. The soft power, which is expressed as the second side of the power, is a strategy that is recognized in the international system as it acts on the consent of other actors based on consent. The soft power is aiming to affect societies and change other countries behaviors indirectly by using tools such as culture, ideology, ideals and moral values.

Television broadcasting is an important soft power source due to it can reach and affect people quickly during the current globalization process. Countries wishing to restore power generation in the international system or at least to maintain their existing power potential, extensively use television broadcasts and new generation media to spread their thoughts, ideas, beliefs, social, political and cultural values to other societies. Countries using soft power capacity spread their thoughts, ideas, and beliefs, social, political and cultural values to other societies through television broadcasts and control their ideas and legitimize their economic and political activities.

In our study, Turkey's potential soft power is considered based on Turkish television broadcasts. In accordance with our hypothesis, the effects of the soft power created by Turkish television broadcasts in terms of Turkish foreign policy are analysed. At the present time, countries give huge importance to how they are perceived and perceived by people in other countries in the international area. It is seen that countries, in order to improve their images use every possible means, methods and the elements of alternative power strategically in government policies. Governments are reproducing their initiatives by using both concrete and material elements to increase their soft power potential and strengthen their effectiveness in the international system.

Keywords: Soft Power, Television Broadcasting, Power.

**TÜRKİYE’NİN YUMUŞAK GÜÇ POTANSİYELİNDE TELEVİZYON
YAYINLARININ ROLÜ
İÇİNDEKİLER**

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE	
1.1 GÜÇ VE YUMUŞAK GÜÇ	6
1.1.1 Uluslararası İlişkiler Literatüründe Güç	6
1.1.2 Güç Çeşitleri	12
1.1.2.1 Sert Güç	14
1.1.2.2. Yumuşak Güç	16
1.1.2.3 Smart (Akıllı) Güç	21
1.2 YUMUŞAK GÜÇ KAVRAMI	22
1.2.1 Nye’nin Yumuşak Güç Çalışmaları	22
1.2.2 Yumuşak Güç Kaynakları	25
1.2.3 Yumuşak Güç Yaklaşımının Eleştirisi	34

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRK TELEVİZYON YAYINLARI VE ÜLKE DIŞI TOPLUMLAR
ÜZERİNE ETKİSİ

2.1 TOPLUMSAL ETKİ VE SİYASET BAĞLAMININDA MEDYA	36
2.1.1. Medya – Toplum Etkileşimi	36
2.1.2 Bir Siyaset Enstrümanını Olarak Medya	39
2.2 YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ	42
2.2.1. Kavram Olarak Kamu Diplomasisi	42
2.2.2 Yumuşak Güç – Kamu Diplomasisi İlişkisi	47
2.3 TÜRKİYE VE YUMUŞAK GÜÇ: TELEVİZYON YAYINLARI BAĞLAMINDA	49
SONUÇ	60
KAYNAKÇA	67

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TDK	Türk Dili Kurumu
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan Sayfaya

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yumuşak Güç Kaynakları, Araçlar ve Alıcılar - Hedefler	s. 27
Tablo 2: Orta Doğu İhraç Edilen Diziler	s. 51
Tablo 3: Balkanlar İhraç Edilen Diziler	s. 51

GİRİŞ

Güç kavramı farklı disiplinlerin çalışma alanına giren çok boyutlu bir kavramdır. İş gücü, düşünce gücü, ödeme gücü, çekim gücü, savunma gücü ve benzeri güç kullanımları gereksiz günlük dilde, gerekse bilimsel çalışmalarda kendine kullanım alanı bulmakta ve kullanılan her anlam gücün farklı bir boyutuna vurgu yapmaktadır. Çıkarlara ve değerlere bağımlı olarak kavramın kullanım alanları farklılık göstermektedir.¹ Çalışmada güç kavramı uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde sınırlandırılmıştır. Özellikle uluslararası ilişkilerin sosyal bilimler alanında bir disiplin olarak bağımsızlığa kavuşması, güç kavramını uluslararası ilişkiler literatürü içinde merkezi bir konuma getirmiştir. Güç, uluslararası politika analizlerinde ve hükümet politikalarında sıklıkla kullanılan temel açıklayıcı bir kavram haline gelmiştir.

Güç, hedeflere ya da amaçlara ulaşma becerisidir. Daha açıklayıcı olmak gerekirse, arzulanan sonuçlara ulaşmak için başkalarını etkileme becerisidir. Başkalarını etkileme becerisine sahip olmak için aynı zamanda bazı kaynaklara da sahip olmayı gerektirmektedir. Söz konusu bu kaynaklar arasında ekonominin hacmi, askeri güç, siyasi durum, ülke sınırları yer almaktadır.²

Tarihsel süreç içerisinde güç kavramı denilince akla ilk gelen askeri güç olmuştur. Zaman içerisinde ekonomik güç de eklenmiş, kavram uzun süre askeri ve ekonomik güç ile özdeşleştirilerek kullanılmıştır. Uluslararası ilişkilerin temel eğilimi olan küreselleşme ile birlikte kavram ve algılar zaman içerisinde değişime uğramıştır. Küreselleşen dünyada teknolojik gelişmelerin de etkisiyle iletişim ve enformasyon teknolojilerinin gelişmesi uluslararası konjonktürde değişikliklere yol açmıştır. Uluslararası sistemde aktörler çeşitlenmiş ve bu aktörler üzerinde etki ve nüfuz sahibi olmanın yöntemleri de değişikliğe uğramıştır. Kitle iletişim araçlarındaki dönüşüm ile önemli hale gelen global ölçekli birbirine bağımlı ilişkiler devlet – dışı aktörlerin milli politikadaki önemini arttırmıştır.³ Güç kavramı da bu

¹ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.32 – 33.

² Joseph S. Nye ve David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, (Çev. Renan Akman), 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, s.62.

³ Ahmet Davutoğlu, **Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu**, 112.Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2016, s. 15.

durumdan nasibini almış, kavram dönüşüme uğramıştır. Kısa süre önceye kadar sert güç uygulamalarının hakim olduğu uluslararası zemin meşruiyet sorunu yaşamaya başlamış, sert güç kullanımı uluslararası kamuoyunda meşru görülmemeye başlamıştır. Meşruiyet sorunu yanında sert gücün yüksek maliyetli olması ve devlet politikalarında yarattığı zafiyetler göz önünde bulundurularak farklı güç arayışları başlamıştır.

Gücün zorlama yöntemlerini kapsamayan ve daha az maliyetli ikinci bir yüzünü ön plana çıkaran Joseph S. Nye, yumuşak güç kavramı literatüre kazandırılmıştır. Çalışmada Türk televizyon yayınlarının Türkiye'nin yumuşak gücü üzerine etkileri araştırılırken, Nye'nin kaynaklarını belirleyerek kavramsallaştırdığı yumuşak güç yaklaşımına mümkün olduğu kadar bağlı kalınmıştır.

Çalışmanın amacı, Türk televizyon yayınlarından hareketle Türkiye'nin sahip olduğu yumuşak güç potansiyeline ışık tutmaktır. Hipotezimiz doğrultusunda çalışma boyunca Türk televizyon yayınlarının yarattığı yumuşak güç potansiyeli üzerine dikkat çekilmektedir. Yumuşak güç kullanımının gittikçe arttığı dünyamızda, Türkiye'de özellikle uluslararası ilişkiler disiplini ile ilişkilendirilerek hazırlanan televizyon yayınları ve yumuşak güç çalışmalarının eksikliği, konuya giriş niteliğinde yol gösterici bir çalışma hazırlamamız için motive edici bir etken olmuştur. Günlük hayatta, çeşitli medya ve yayınlarda Türkiye'nin yumuşak güç potansiyeli hakkında sıklıkla konuşulsa da bu alanda bilimsel terminoloji ile hazırlanmış çalışmaların azlığı çalışmanın gidişatını zaman zaman zorlamıştır. Televizyon yayınları ve bu doğrultuda Türkiye'nin yumuşak güç potansiyelinin yorumlanması için yol göstermeyi amaçlayan çalışmada; doküman incelemesi, söylem analizleri ve araştırmaya konu olan televizyon yayınlarının izlenmesi araştırma modeli olarak belirlenmiştir.

Çalışmadaki güç kavramı uluslararası ilişkiler terminolojisi ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca, Türkiye'nin dış politika bağlamında Türk yayınlarının yumuşak güç potansiyeli araştırılırken, bu yayınların konu ülkelerdeki reyting rakamları göz önünde bulundurularak en fazla nüfuz ettiği ve etki alanı oluşturduğu görülen Orta Doğu ve Balkanlar araştırmaya konu edilmiştir. Örnek olarak seçilen dizler reyting rakamları ve yeni medya araçlarında yarattığı etkilere dayanarak dikkatle seçilmiştir. Yüksek lisans tez çalışması yumuşak güç kavramının

açıklanması ve Türk yayınlarının Türkiye'nin yumuşak güç potansiyeli hakkında fikir sahibi olunması açısından önem arz etmektedir. Bu konudaki çalışmalar için giriş niteliğinde bir çalışma olmakla birlikte çalışma literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmanın dokunmak istediği nokta Türk dizilerinin yumuşak güç potansiyeline dikkat çekmektir. Çalışmada bahsedilen yumuşak güç potansiyelinin kullanılıp kullanılmadığı ve etkileri ayrı bir çalışmada ölçülecek olup, çalışmanın araştırma kapsamı dışındadır.

Tez çalışmanın önemli bir diğer amacı ise; Nye'nin yumuşak güç kaynaklarından biri olarak belirttiği kültürün⁴; Türk televizyon yayınları aracılığı ile nasıl hızlı bir şekilde iletildiği ve iletilen bölgelerdeki etkisinin aslında önemli bir yumuşak güç potansiyeli oluşturduğunu göstermektir. Türkiye'nin geleneksel, turizm ve doğal güzellikleri televizyon yayınları aracılığı ile diğer ülke vatandaşlarına tanıtılarak, turizm değerleri açısından ülkenin çekiciliğinin yumuşak güç unsuru olarak kullanılıp, komşu ülkeler ile yakınlaşma, o ülkelerde etki alanı oluşturma ve daha çok turist çekerek ülke ekonomisine katkıda bulunması göz ardı edilmemesi gereken önemli bir çalışma sahası oluşturmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışmada söz konusu diziler ve televizyon yayınlarına dikkat çekerek, bu yayınların yumuşak güç unsuru oluşturma noktasındaki etkinliğini araştırmayı amaçlamaktadır.

Birinci bölümde, yumuşak güç kavramına hızlı bir geçiş yapmaktan kaçınarak, daha sonraki bölümlerde çalışmaya yön vermesi düşüncesiyle güç kavramının gelişimine katkı yapan düşünce ve çalışmaları içeren güç kavramına ilişkin literatür taraması ile başlanmıştır. İlk olarak güç olgusunun anlaşılması ve tarihsel süreç içerisinde gücün üstlendiği görevlere ilişkin kavramın gelişmesine katkı sağlayan çalışmaların incelenmesi üzerinde durulmuştur. Belirtmek gerekir ki; çalışmanın amacı; net, anlaşılabilir ve kapsamlı bir güç tanımlaması yapmak değil, literatürde çalışmaya yön verebilecek bazı tartışmalara ve eserlere yer vererek; zaman içerisinde kavramın nasıl dönüşüme uğradığını göstermektir. Bu bağlamda çalışmanın sonraki bölümlerinde bize çalışmaları ile yön verebilecek Antik dönemden Thucydides, Machiavelli ve sonraki dönem çalışmaları ile Hobbes, Carr ve Morgenthau ile bu konudaki literatür taraması sınırlandırılmıştır. Devamında akıllı güç, sert güç ve yumuşak güç şeklinde üç ayrı kategoride güç çeşitlerine

⁴ Joseph S. Nye, **Yumuşak Güç Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, (Çev. Rayhan İnan – Aydın), 2.Baskı, Aralık 2017, BB101 Yayınları, s.32.

değinilmiştir. Bölümün son kısmında, Nye'nin çalışmalarından hareketle, istenileni elde etmek için zorlama yöntemler yerine çekiciliği ve cazibeyi temel alan yumuşak güç kavramının nasıl ortaya çıktığı, Nye'nin kavramın çerçevesini nasıl çizdiği ve yumuşak güç kaynaklarından bahsedilerek konu desteklenmiştir.

İkinci bölümde öncelikle medyanın toplum ve siyaset ile olan etkileşimi üzerinde durulmuştur. Kitle iletişim araçlarının bireylerin davranış ve tutumları üzerindeki etkileri incelenerek, bir siyaset enstrümanı olarak medya ile ilişkisi araştırılmıştır. Daha sonra, yumuşak gücün işleminde önemli bir faktör olan kamu diplomasisi⁵ kavramı açıklanarak, yumuşak güç ve kamu diplomasi kavramı ilişkilendirilmiştir. Bölümün son kısmında, televizyon yayınlarının Türkiye'nin diğer ülkeler üzerindeki yumuşak güç etkisi Nye'nin yumuşak güç kaynakları yaklaşımı kültür uygulamaları bağlamında ele alınmıştır. Sağlıklı bir değerlendirmenin yapılabilmesi için seçilen televizyon yayınları reyting rakamları ve yeni medya yayınlarında yarattıkları etkilere göre seçilmiştir. Bu noktada özellikle dikkatimizi çeken diziler; Gümüş, Muhteşem Yüzyıl, Binbir Gece, Fatmagül'ün Suçu Ne? olmuştur. Konu, Türkiye'nin kullandığı televizyon yayınları, diziler üzerinden ele alınmıştır.

Nye'nin yakın kültürler arasındaki siyasal etkileşimlerin daha fazla olacağı görüşü dikkate alınarak özellikle komşu coğrafyamız Orta Doğu ve Balkanlarda Türk televizyon yayınları incelenmiştir. Bu bölgelerdeki ülke ilişkilerinde televizyon yayınlarının hızlı ve etkili bir nüfuz alanı oluşturması, kültürel ortak paydanın oluşturulması ve bu doğrultuda yumuşak güç potansiyeli oluşturabileceğine dair iddia gerekçeleri ile beraber anlatılmıştır. Ayrıca bu bölümde, toplumlar arası kültür alışverişinde çeşitli fuarlar ve organizasyonlar aracılığıyla bulunan toplumun nabzını en iyi şekilde tuttuklarına inanılan resmî görevlilerin ve uzman kişilerin görüşlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda yüz yüze yapılan görüşmelerde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir İl Kültür Turizm Müdürlüğü Tanıtma Şubesi'nde çalışanlara televizyon yayınlarının yumuşak güç kaynaklarından kültürü kullanarak diğer ülke toplumları üzerinde nasıl bir etki yarattığına temas eden sorular yöneltilmiştir. Alınan cevaplar neticesinde Türk televizyon yayınlarının Orta Doğu ve Balkanlarda yaşayan

⁵ Buket Önal, "Türkiye'nin Orta Asya'da Uyguladığı Kamu ve Kültür Diplomasisi Politikaları", **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018, s.47.

halkları etkilediği ve ÷lkemizi bir cazibe unsuru olarak göstermede başarılı olduğu hipotezi kuvvetlenmiştir. Yapılan görüşmelerin değerlendirilmesi ve sonuç kısmı ile birlikte çalışma sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 GÜÇ VE YUMUŞAK GÜÇ

1.1.1 Uluslararası İlişkiler Literatüründe Güç

Güç kavramı farklı disiplinlerin çalışma alanına giren çok boyutlu bir kavramdır. İster günlük yaşam içerisinde isterse de akademik çalışma alanlarında kullanılsın güç kavramı; gücün farklı yönlerine vurgu yapmaktadır. Güç, toplumsal yaşam içerisinde de tartışılan, aslında farkında olarak ya da farkında olmadan kullandığımız ya da sadece sahip olduğumuz sosyal bir olgudur. Farklı alanlarda kendine kolaylıkla tartışma alanı bulan güç kavramı üzerine bir çok tanımlama ve değerlendirme yapılmaktadır. Güç kavramı; insanların topluluklar halinde yaşamasıyla başlayan, geçen yüzyıllar içinde kavramsal farklı anlamlar yüklenerek dönüşüme uğrasa da temel formunu koruyan bir kavramdır. Net bir tanımlı yapılamayan ve sistemdeki değişime göre anlamı genişleyen ve dönüşümüne uğrayan güç kavramı, uluslararası ilişkiler çalışmalarında güç ilişkilerini değerlendirmek bakımından önemli bir kavramdır.

Çalışmada güç kavramı uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde incelenecektir. Bu bölümde ki amacımız güç olgusunun anlaşılması ve tarihsel süreç içerisinde üstlendiği görevlere ilişkin çalışmaları inceleyerek kavramın üzerine ışık tutmaktır. Çalışmanın amacı, kapsamlı bir güç tanımlaması yapmaktan ziyade, literatürde çalışmaya yön verebilecek bazı tartışmalara ve eserlere yer vererek, aslında güç kavramının zaman içerisinde nasıl dönüşüme uğradığını göstermektir. Bu bağlamda çalışmanın sonraki bölümlerinde bize çalışmaları ile yön verebilecek Antik dönemden Thucydides, Machiavelli ve sonraki dönem çalışmaları ile Hobbes, Carr ve Morgenthau ile çalışmayı literatür açısından zenginleştirmeyi amaçladık.

Temel çıkış noktası hayatta kalma mücadelesi olan “Güç” kavramı; M.Ö. 5000’li yıllarda Sümer kent devletlerinin yapılanması, göçebe kavimlerin yerleşik hayata geçerek kent devletleri ile girdiği mücadeleler neticesinde ortaya çıkmıştır. İnsan topluluklarının var oluşundan bugüne kadar güç kavramı, anlamlandırılmaya

ve yorumlanmaya çalışılmış, akademisyenler ve araştırmacılar için temel tartışma alanlarından biri olmuştur.

Uluslararası ilişkiler literatürü içerisinde güç ile ilgili araştırmalarımızda bize ışık tutacak ilk çalışma *Peloponnessos Savaşları*⁶ isimli 5. Yüzyılda Atinalı general Thucydides tarafından yazılmış olan eser olmuştur. Eser Yunan şehir devletleri arasında süren savaşı konu edinmektedir. Çalışma, şehir devletleri arasında süren mücadelede gücün bir siyaset gerçekliği olarak taşıdığı merkezi önemi⁷ göstermesi açısından oldukça önemlidir. Thucydides, şehir devletleri arasındaki mücadelede, güç kavramının merkezi bir önem taşıdığı üzerinde özellikle durmuştur. Atinalılar ve Spartalılar arasında beşinci yüzyılda geçen geçen Peloponnessos Savaşı'nı anlattığı '*History of the Peloponnesian War*' adlı eserinde güç dengesindeki bozulmanın, savaşa sebep olduğunu ve güçlü olanın oyunu yönettiğine vurgu yapmıştır.⁸ Thucydides'e göre savaşı gerekli ve kaçınılmaz kılan; Atina'nın güçlenmesi ve bunun Sparta'da oluşturduğu korku ortamıydı. İki şehir devletinden biri, diğerinin büyümesi ve güçlenmesinden kaynaklanan tehdit algısının yarattığı korkuyla hareket ederek savaşı başlatmıştır. Atina'nın güçlenmesi ve bunun Sparta'da uyandırdığı korku ve savaşın kaçınılmaz olduğu inancı savaşın çıkmasında büyük bir rol oynamıştır.⁹ Peloponnessos Savaşları adlı eser uluslararası ilişkilerde bugün sıklıkla kullanılan güç mücadelesi, güçler dengesi gibi kavramlara daha o yıllarda değinmiş ve kavram Atina ve Sparta şehir devletleri arasında yaşanan çatışmanın pratiği üzerinden ele almıştır.¹⁰ Thucydides'in çalışmasında güç olgusu üzerine inşa ettiği devletler arasındaki ilişkilerle çağdaş uluslararası ilişkiler arasında büyük bir fark bulunmadığı¹¹ eserde bahsedilen güç politikasının aradan geçen zamana rağmen önemini büyük ölçüde koruduğu anlaşılmaktadır.

⁶ Thucydides, **Peloponnessos Savaşları**, (Çev.Furkan Akderin), Belge Yayınları, İstanbul 2010.

⁷ Ahmet Davutoğlu, **Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu**, 112.Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2016, s. 15.

⁸ Selin Erkul, "Askeri Güvenlik Çalışmalarına Dönüş: Önleyici Savaş", **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:23, Sayı:2, 2018, s.648.

⁹ Joseph S. Nye ve David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, (Çev. Renan Akman), 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, s.31.

¹⁰ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.4.

¹¹ Kadir Sancak, **Dış Politikada Bir Etki Aracı Olarak Yumuşak Güç: Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Analizi Ve Azerbaycan Üzerindeki Yumuşak Güç Kapasitesinin Değerlendirilmesi**, (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, Mart 2015, s.9

Machiavelli ise uluslararası ilişkiler literatüründe güçle ilgili çalışmalar için önemli bir kaynak olan eseri *Hükümdar*'da bir hükümdarın nasıl davranması, onun güce nasıl ulaşması gerektiği ve sahip olduğu gücü nasıl muhafaza edeceği gibi sorulara cevap aramıştır. Sosyal bilimler alanında çalışma yapan diğer bilim insanları gibi Machiavelli de yaşadığı dönemin siyasi ve sosyal şartlarından etkilenmiş, içinde yaşadığı çağda İtalya'nın içinde bulunduğu durum düşüncelerini şekillendirmiştir. Machiavelli'nin yaşadığı dönemde İtalya, birçok bağımsız fakat güçsüz ve istikrarsız devletçiklere bölünmüş durumdaydı.¹² İtalya'da uzun zamandır siyasi bir birliğin olmayışı, şehir devletlerinin birbirleriyle yaptıkları savaşlar ve değişen ittifaklar neticesindeki istikrarsız ortam Machiavelli'yi kalıcı ve güçlü bir siyasi iktidar arayışı içine sokmuştur. Bu istikrarsız durumdan oldukça etkilenen Machiavelli'ye göre yeterince güçlü olmak önemlidir. Hükümdar adlı eser incelendiğinde, Machiavelli'nin birleşmiş bir İtalya devletine duyduğu özlem¹³ anlaşılmaktadır. Machiavelli'ye göre tek bir nihai amaç vardır: Güç. Her türlü aracı bu nihai amaca ulaşmak için kullanmayı meşru kabul etmektedir.¹⁴ Bu noktada Machiavelli, gücün korunması, elde edilmesi, ve kullanılmasına yönelik nasihatlar doğrultusunda hükümdarlara “hükümdarlık” tavsiyeleri vermiştir. Machiavelli, kaybedilmiş olan gücün tekrar elde edilmesine yönelik faaliyetleri ve nasıl bir devlet başkanı olunması gerektiğini *Hükümdar*'da betimlemektedir.¹⁵ Ayrıca, gücü tekelinde bulduran hükümdarın, diğerleri ile ilişkilerinde, hedefi doğrultusunda her türlü iyi ve kötü, ahlaklı veya ahlaksız her türlü yöntemi uygulayabileceğini belirtmiş, amaca giden her yolu meşru olarak ifade etmiştir.

Machiavelli düşüncesinde güç kavramını modern bağlama oturtmaya çalışmış olsada kavramın içeriğinin modern olarak çalışılması Hobbes ile birlikte olmuştur. Eserlerinde ağırlıklı olarak güç ve hayatta kalma mücadelelerini konu alan Hobbes; bu alandaki düşüncelerini *Leviathan* adlı eserinde ortaya koymuştur. 17.yüzyıl İngilteresinde Parlamento ile Katolik Kral 1. Charles arasında geçen silahlı

¹² Hakan Sezer, “Machiavelli Ve Prens Adlı Eser Üzerine İnceleme”, **T.C. Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi**, Bursa , 2014, s.17.

¹³ Ahmet Kesgin, “Machiavelli ve Makyavelizm”, **Beytulhikme An International Journal of Philosophy** , Volume:5 Issue:1, 2015, s.111.

¹⁴ Arsev Bektaş, “Machiavelli ve Hobbes, “Siyasal İktidar” ve “Güç” Analizleri”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı:3, 1993, s.181.

¹⁵ Murat Satıcı, “Ahlak – Politika İlişkisi Açısından Machiavelli'nin Politika Teorisi”, **Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 20, 2015, s.119.

çatışmalar ve yaşanan iç savaş ortamı ile düşünceleri şekillenen Hobbes, bu durumun bir sonucu olarak eserlerinde ağırlıklı olarak emniyetsizliği, gücü ve hayatta kalmayı ele almıştır.¹⁶ Hobbes değerlendirmelerinde toplumsal sözleşme öncesindeki dönemlerde insanların birbirleriyle kavga halinde yaşadıkları doğa halini prensler arası ilişkilere uyarlamıştır.¹⁷

Özleri itibariyle saldırgan ve güç peşinde sürekli çatışma halinde olan insanlar bir kimsenin diğerine güvenmediği güvensizlik halinde doğal halleriyle yaşamaktadırlar. Hobbes Leviathan'ın 13. Bölümünde doğa halini insanların birbirleriyle kavga ve savaş halinde olduğu bir durum olarak anlatmaktadır. Bahsedilen bu kavga ve savaş halinde insanlar kendilerini genel rekabet ortamının yaratmış olduğu ve sonucu bitmeyen bir güç edinme hali içinde bulmaktadır.¹⁸ Mülkiyet ilişkilerinin neden olduğu rekabet ortamında insanlar sürekli olarak güç kazanma yolunu seçmeyi tercih ederler. Bahsedilen bu ortam karmaşık, düzensiz, parçalı bir güç ortamını nitelemektedir. Oysa insanların temel eğilimi güvenli bir ortamda yaşamaktır. Bu ortamın sağlanabilmesi için ise egemen bir güç gereklidir. Hobbes'e göre bu güç bölünmüş olmamalı, mutlak ve egemen olarak ortaya çıkmalıdır. Kimsenin kimseye güvenmediği bu güvensizlik halinde Hobbes çözüm olarak insanları bu durumdan kurtaracak güçlü bir otoritenin, bir devletin yani *Leviathan*'ın kurulmasında bulmaktadır. Leviathan mutlak güç ve egemen olan devleti temsil etmektedir. Görüldüğü üzere güvensizlik ortamından kurtulma isteği toplum haline gelme ihtiyacını doğurmuştur.¹⁹

Uluslararası düzeyde değerlendirildiğinde; devletlerin de üstünde daha üst bir otorite bulunmadığı için sistem anarşik bir yapıya sahiptir. Bu nedenle güç, iç politika ve uluslararası düzeyde farklı bir görünüm kazanmaktadır. Ortaya çıkan bu farklı ortamda devletler arası mücadelelere ve güçlü olanın güçsüz olanı egemenliği altına almasına ya da bunu zorla kabul ettirmesine neden olmaktadır. Ancak Hobbes,

¹⁶ Joseph S. Nye ve David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, (Çev. Renan Akman), 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, s.6.

¹⁷ Mustafa Aydın, "Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi : Kökeni, Kapsamı, Kritiği", **Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, 2004, s.45.

¹⁸ Doğan Göçmen, "Thomas Hobbes, Leviathan ve Barışçıl Bir Toplum Perspektifi", **Felsefe ve Bilim Yazıları Dergisi**, 22. Kitap, 2015, s.143.

¹⁹ Zeliha Hodaloğulları Vatansever , "Thomas Hobbes'un Siyaset Felsefesi", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:10 Sayı:52, 2017 ,s.409.

bir güç dengesi içinde devletlerin var olmasının, uluslararası anarşi halini, belli bir düzene imkan verecek ölçüde hafiflettiğine inanmaktadır.²⁰

Ulus- devletlerinin oluşmasında Vestfalya Antlaşması, önem taşımaktadır. Antlaşma ile birlikte, devlet liderlerinin ülke sınırları içerisinde tek hakim güç ve ülke sınırları dışında diğer devletlerin hakimiyeti altında olmadıkları belirtilmiş ve ulus-devlet kavramının ortaya çıkmasında katkı sağlanmıştır.²¹ Yaşanan gelişmelerin sonucu olarak ise devletler askeri, diplomatik, bürokratik kurumsallaşmaya giderek, devletlerarası etkileşime imkan sağlanmıştır. 1648 Vestfalya Anlaşması sonrası ulus – devletlerin oluşumu ve bu oluşumun getirdiği düzen güç kavramına hukuki bir boyut kazandırmıştır. 1648 Westphalia'dan, 1815 Viyana Kongresi'ne kadar geçen zaman dahil olmak üzere, Avrupa'da ulus devletin ortaya çıktığı, güç ve güç dengesinin etkin biçimde kullanıldığı dönemdir.²² Bu dönemi incelemek hiç kuşkusuz güç çalışmaları açısından kaçınılmaz bir gereklilik olmuştur.

Literatürde güç kavramının sistematik bir şekilde ele alınması ağırlıklı olarak 20. yüzyılda başlamıştır. Bugüne kadar yapılmış çalışmalar güç kavramının açıklanmasında ve tarih içinde üstlendiği rolleri anlamamız açısından önemli bir yer tutmuş olsa da kavramın sistematik olarak ele alınması uluslararası ilişkiler disiplinin bağımsız akademik bir disiplin olarak 20. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkmasıyla gerçekleşmiştir.²³ Birinci Dünya Savaşı'sı sonrasındaki bilanço, yaşanan kayıplar sonucunda yaşanan kötü tecrübelerden alınan dersler bu kayıpların bir daha yaşanmaması üzerine yapılan çalışmalar uluslararası ilişkilerin bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Çalışmaya güç çalışmaları ile ışık tutacak bir diğer isim ise Edward H. Carr'dır. Yaklaşık 400 yıl önce Machiavelli'nin prenslere, öğütlediği askeri güç ; E.H.Carr'ın gücü; ekonomik, askerî ve düşünceler üstündeki güç şeklinde üç kaynağa dayandırması ile farklı yönleriyle tartışılmış, ayrı bir boyut kazanmıştır. E. H. Carr'ın fikirler üstünde güç olarak literatüre kazandırdığı düşünceler çalışmamızın

²⁰ Joseph S. Nye ve David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, (Çev. Renan Akman), 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, s.42.

²¹ Cihan Daban, "Uuslararası İlişkilerde Siyasal Aktörler, Bürokrasi ve Jeopolitik Bağlamında Diplomasi: Türkiye Cumhuriyeti Örneği", **BEU Akademik İzdüşüm**, Cilt:2, Sayı:2, s.26.

²² Mitat Çelikpala, "Geçmişten Günümüze Vazgeçilmeyen Kavram : Ulusal Çıkar", **H.Ü. İBBF Dergisi**, Cilt 23 , Sayı 1, 2005, s.452.

²³ Kadir Sancak, **Dış Politikada Bir Etki Aracı Olarak Yumuşak Güç: Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Analizi Ve Azerbaycan Üzerindeki Yumuşak Güç Kapasitesinin Değerlendirilmesi**, (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Trabzon, Mart 2015, s.18

yumuşak güç okumaları için Nye'nin kavramsallaştırdığı yumuşak güç kavramına giriş niteliğinde önemli bir ön okuma olmuştur. Edward H. Carr²⁴gücü üçlü bir kategoriye tabi tutarak bunlardan birini fikirler üzerindeki güç olarak tanımlaması, kavramsal olarak bir isim konulmasa bile yumuşak gücün öneminin daha önceden farkedildiğini göstermektedir.²⁵ 1939 yılında basılan *Yirmi Yıl Krizi , 1919 – 1939*²⁶ isimli çalışması literatürdeki başyapıtlardan biri olarak kabul edilmekle birlikte , uluslararası ilişkilerde gücün belirleyici rolü üzerinde durmuştur. Edward H. Carr, güç yönteminde caydırıcılık kavramına dikkat çekerek, gücün barış zamanında da caydırıcılık etkisiyle önemli katkılar sağladığını ileri sürmektedir. Savaşın akla gelecek en son güç uygulaması olduğunu ve ancak caydırıcılık eylemlerinin işe yaramaması sonucunda kullanılacak bir araç olduğunu ifade etmiştir.

Uluslararası politikayı güç, ülkelerarası ilişkileri de mücadeleleri kavramları ile ifade etmeye çalışan Hans J. Morgenthau'ya göre uluslararası alan bir güç ve iktidar mücadelesidir. II. Dünya Savaşı sonrası beliren realizme kavramsal bir çerçeve çizen Hans J. Morgenthau, güç arayışı ve güç mücadelesini bağdaştırıp milli çıkarı güç kavramı ile tanımlamıştır. Morgenthau'ya göre, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde uluslararası stratejiler milli çıkara dayalı kurallar tarafından yönetilmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Morgenthau'ya göre uluslararası sistem bir güç mücadelesidir. Güç kavramının ulusal ve uluslararası politika kuramlarının temel unsuru olduğunu vurgulamaktadır. Morgenthau, devletlerin ve toplumların davranışlarının altında yatan temel etkenin güce ulaşma mücadelesi olduğunu vurgulamıştır.²⁷

Hans J. Morgenthau, siyasi güç ve askeri güç arasında ayırım yapmış; siyasi gücün diğer aktörlerin davranış ve düşünce sistemleri üzerinde psikolojik bir etki yarattığını belirtmiştir. Yaratılan psikolojik etki ile taraflardan birinin diğeri üzerinde istediklerini yaptırabilme imkanı sağlanmaktadır. Psikolojik etki ile yaratılmış bu tür bir ilişki söz konusu ise Morgenthau'ya göre bir güç ilişkisinden söz edebiliriz. Bu

²⁴ Cemil Boyraz, “Realizm ve Yirmi Yıl Krizi: Tarih ve Uluslararası İlişkiler Disiplinleri Arasında E.H.Carr”, **Toplumsal Tarih Dergisi**, Sayı 267, 2016, ss.60 – 67.

²⁵ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.81.

²⁶ Edward Hallet Carr, **Yirmi Yıl Krizi 1919 – 1939** , (Çev. Can Cemgil), Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2010.

²⁷ Mustafa Aydın, “Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi : Kökeni, Kapsamı, Kritiği”, **Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, 2004, s.46.

tip bir güç ilişkisinin araçları emir, tehdit, karizma olabilmektedir. Şiddet kullanımı bir araç olarak seçildiğinde ise psikolojik ilişkiye son verilmiş olur ve istenilen sonuç zor, kaba kuvvet kullanılarak elde edilmiş olur. Aktörler arasındaki şiddet kullanımı her zaman fiili bir şiddet olarak kendini göstermeyebilir. Örneğin; şiddet uygulama olasılığı içeren psikolojik bir etki metodu, istenilen sonuçlara ulaşılması için kullanılan bir araç olabilir. Aktörler bu etkiyi daha çok diplomasi üzerinden gerçekleştirmektedir. Diplomasi ; devletlerin karşılıklı ilişkilerinde sorunların müzakere ve sağduyulu yöntemlerle çözülmeye çalışılması veya dış ilişkilerin uygulama yöntemlerine ilişkin unsurların tamamına denilmektedir.²⁸ İlerki bölümlerde daha detaylı bahsettiğimiz, diplomasi; taraflar arasındaki anlaşmazlığı barışçıl yollar ile çözümlenmesini sağlayan bir araçtır.

Sonuç olarak, Hans Morgenthau ve Edward H. Carr bir güç kaynağı olarak fikirleri göz ardı etmemişlerdir.²⁹ Literatüre Joseph S. Nye tarafından eklenen yumuşak güç kavramı aslında daha o yıllarda adı konulmamış olsa da önemi çalışma açısından önemli bir tespit olmaktadır.

1.1.2 Güç Çeşitleri

Uluslararası ilişkiler belirgin hukuk normları ve bu normları denetleyecek merkezi bir otoritesi olmadığı için aslında anarşik bir yapıdır. Bu anarşik yapıda devletler kendi varlığını korumak ve devamlılığını sağlamak için güç mücadelesi içerisine girmektedir. Böylesi bir sistemde ancak güçlü olmak güvenliği ortamı sağlayacaktır. Uluslararası ilişkilerin bağımsız bir disiplin haline gelmesiyle, güç kavramı kendisine disiplin içerisinde temel bir çalışma alanı bulmuştur. Ancak sosyal bilimlerde ki diğer birçok kavram³⁰ gibi gücün de net ve tek bir anlamı yoktur. Aktörlere, kaynaklarına ve stratejilere göre değişen niteliği yüzünden gücün literatürde kullanılabilecek değişmez bir tanımı yapılamamıştır. Küreselleşme ile değişen dünyada, teknolojik gelişmeler, savaş stratejilerinin değişmesi, yeni

²⁸ Ömer Kürkçüoğlu, “Dış Politika Nedir?’ Türkiye’deki Dünü ve Bugünü”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 35, Sayı 1-4, (Ocak-Aralık) 1980, s. 310-312.

²⁹ Joseph S. Nye ve David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, (Çev. Renan Akman), 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, s.65.

³⁰ Howard S. Becker, **Sosyal Bilimcilerin Yazma Çilesi Yazımın Sosyal Organizasyonu Kuramı**, Çev. Şerife Geniş, Heretik Yayınları, 2. Baskı, 2014, s. 182 – 186.

aktörlerin ve devletler üstü uluslararası örgütlerin ortaya çıkmasıyla birlikte gücün niteliğinde zamanla değişmeye başlamıştır. Her geçen gün dönüşüme uğrayan güç tanımı, aktörlerin hedefleri değiştikçe farklı anlamlar ile yeniden üretilmektedir.³¹ Tıpkı sevgi gibi gücün de deneyimlenmesi, tanımlanmasında ya da ölçülmesinden daha kolaydır.³²

Bir devletin kendi hedeflerini ve güç potansiyelini aynı şekilde devam ettirmesi veya hedeflerini diğer aktörlere kabul ettirmede kullandığı somut ve soyut değerler olan güç kavramı, uluslararası ilişkiler çalışmaları açısından oldukça önemlidir. Güç, arzulanan sonuçları elde etmek için başkalarını etkileme becerisidir, caydırıcılık da bir güç göstergesidir. Diğer aktörleri etkileme kabiliyeti genellikle başka diğer kaynaklara sahip olmakla ilişkilendirilmektedir. Bu kaynaklar arasında siyasi istikrar, ekonomi, sınırlar, ordu, nüfus, doğal kaynaklar, yer almaktadır.

TDK gücü; “Bir millet, bir ordu vb. nin iktisadi, sanayi kullanım ve askerî potansiyeli”³³ şeklinde tanımlanmaktadır. Güç en genel anlatımıyla, bir aktörün istediklerini elde etme yeteneği, ya da aktörün hedeflerine ulaşmak için kullandığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bu hedeflere ulaşmak için diğer aktörlerin eylemlerini etkileme becerisidir aynı zamanda. Daha da belirginleştirmek istersek güç, hedeflenen sonuçları elde etmek için diğer aktörlerin davranışlarını etkileme becerisidir.³⁴ Diğer aktörlerin eylemlerini etkilemenin farklı yöntemleri mevcuttur. Tehdit ve caydırma kullanılabilir, maddi yöntemler ile teşvik edilebilir ya da cezbetme yoluyla istediklerinizi yaptırmaya ikna edebilirsiniz.

Geçmişten günümüze insanlık tarihi sayıca fazla savaşa şahit olmuştur. Gelişen teknoloji ve savaş alanındaki stratejiler sonucunda, daha az maliyetli, daha akılcı yöntemler aranmaktadır. Uluslararası konjonktürde ki aktörler maliyetli, ilkel savaş yöntemleri, caydırma ve zor kullanmak yerine; diğer aktörler üzerinde bir imaj, etki yaratarak, diplomasi yoluyla istediklerini elde etme yöntemlerine doğru eğilim içindedirler. Kısacası; güç kavramı gelişen savaş ve iletişim teknolojisi ile birlikte

³¹ Zeliha Sağlam, “Güç Kavramı ve Orta Doğu’da Değişen Dengeler Üzerinden Güç Okuması”, **İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi**, s.2.

³² Joseph S. Nye ve David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, (Çev. Renan Akman), 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, s. 61.

³³http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c9f474ad56409.68893787, (25.02.2019).

³⁴ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s. 20.

kendine yeni yöntemler üretmektedir. Bu bağlamda yaşadığımız çağda “sert güç”, “yumuşak güç” ve “akıllı güç” tartışmaları literatür açısından bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Çalışma boyunca kavramsal destek aldığımız Joseph S. Nye gücü hava durumuna benzetmektedir. Herkesin hakkında bilgi sahibi olduğu, konuştuğunu ancak çok az kişinin işin mantığını anladığını ifade etmektedir.

Güçlü olabilmek için hiç kuşkusuz iyi bir strateji belirleyip ardından hangi güç çeşidini ve strateji olarak belirlenen gücün nasıl kullanılması gerektiğini iyi tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır. Ülkeler, istediklerini elde etmek, daha açık haliyle istediği amaca ulaşmak için güç kullanırlar ve bunu farklı yöntemleri devreye sokarak gerçekleştirirler.³⁵

Bir devletin, diğer devletlerin davranışlarını kendi hedefleri doğrultusunda yönlendirmesi için farklı alternatifler vardır ve bu alternatifler gücün çeşitlerini oluşturmaktadır. Uluslararası ilişkiler literatüründe güç kullanılan araçlara göre genellikle sert güç ve yumuşak güç ayrımına dayandırılırsa yaşanan değişimler neticesinde yeni güç kaynakları eklenmektedir. Nye, çalışmalarında sert ve yumuşak güç kavramları dışında akıllı güç kavramından da bahsetmektedir.

- 1) Sert Güç
- 2) Yumuşak Güç
- 3) Akıllı Güç

1.1.2.1 Sert Güç

Sert güç, bir aktörün amacı doğrultusunda diğer aktörlere uyguladığı zorlama, kaba kuvvet, baskı ve askeri güç kullanımını içermektedir. Buradaki temel amaç, aktörü rızası olmadan, kendi istediği sonuca götürmektir. Bu amaca giden yolda uygulanan her türlü baskı, zor kullanma tedbirleri, tehdit sert güç sınıflandırması içinde değerlendirilir. Sert güç, teşvik (havuç) veya tehdit (sopa) gibi yöntemlere dayanmaktadır. Burada hangi araçların havuç, hangi araçların sopa işlevi gördüğünü belirleyen aktörün kullandığı yöntemdir. Sert gücün kullandığı araçlar, kaba kuvvet, baskı ve ekonomik yaptırımlardır. Hükümet politikalarında ekonomik yaptırımlar, zorlayıcı diplomasi ve savaş olarak kendini göstermektedir.

³⁵ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.58.

Sert gücün yapısında olan tehdit, caydırıcılık, zorlayıcı adımlar sadece askeri açıdan düşünülmemelidir. Zira bu adımlar iktisadi unsurlar ile de gerçekleştirilebilir. Örnek vermek gerekirse bir aktör istediği sonuca ulaşmak için diğer aktöre ekonomik yaptırımlar uyguluyorsa, bu durumda yaptırım uygulanan aktör zorlayıcı bir durumla karşılaşmaktadır. Bu durumda sert güç ekonomik yaptırımlar aracılığı ile kullanılmaktadır.

Sert gücün kendini en açık gösterdiği alanlar, savaşlar ve silahlı çatışmalardır. Yakın bir zamana kadar, bir ülkenin güçlü olması onun askeri gücüne göre değerlendirilmekteydi. Barış dönemlerinde bile sahip olunan askeri güç potansiyeli, diğer hükümetler üzerinde caydırıcı bir etki sağlamaktaydı. Bu durum günümüzde hala geçerliliğini korumakla birlikte bilim ve teknolojideki gelişmeler askeri güç dışında, güç kaynaklarına yeni ve farklı boyutlar kazandırmıştır.

20. yüzyıl'da bilim ve teknolojideki gelişmeler, nükleer çağın gelmesiyle birlikte askeri güç yöntemleri dönüşme uğramıştır. Yüzyılın sonuna doğru hassas silahlar, gerçek – zamanlı istihbarat, bölgesel ölçekli savaş alanlarının kapsamlı gözetimi ve teknolojik komut ve kontrol alanlarında bilgi teknolojisinin gelişmesi askeri güç kaynaklarına yeni ve çarpıcı boyutlar kazandırmıştır.³⁶ Nükleer teknoloji, iletişim ve enformasyon teknolojisindeki gelişmeler askeri güç kullanımının maliyetini oldukça arttırmıştır.

Savaş, küreselleşmiş dünya sisteminde ekonomik açıdan da riskli hale gelmiştir. Savaş hali ekonomik sermaye akışını kontrol eden yatırımcıların gözünü korkutmaktadır. Bir yüzyıl önce, başka bir ülke topraklarını güç kullanarak ele geçirmek, iktisadi, ticari, bir takım diplomatik araçlar geliştirmekten daha kolay bir strateji olarak görülmekteydi. Fakat günümüzde bir ülkenin komşularını sömürgeleştirmek için askeri güç kullanması ve sonunda bu eylemini dünya kamu oyunda meşru gösterebilmesi pek mümkün gözükmemektedir. Gelişmiş demokrasilerde bile savaş olasılığı hala var olsa da yüz yıl ya da elli yıl öncesine göre daha az kabul edilebilirdir.

Maliyet yükü ve meşruiyet sorununa rağmen günümüzde askeri gücün uluslararası ilişkilerde hiç bir rol oynamadığı söylenemez. Aksine başarısız demokrasi örnekleri ve iktidar boşlukları dünyanın birçok yerinde iç savaşların

³⁶ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.41.

hüküm sürmesine neden olmaktadır. Nye' goöe teknoloji iki ucu keskin bir kılıçtır. Bir yandan teknolojik değişiklikler modern demokrasilerde savaşın bedelini ağrılaştırmakta, diğer yandan teknoloji, aşırı grupların ve kişilerin eline yeni imha araçları vermektedir.³⁷

Enformasyon teknolojilerinin ve savaş stratejilerinin değiştiği günümüzde aktörlerin zor kullanarak birbirlerine istediklerini yaptırmaları, savaş ilan etmeleri, eskiye göre daha az tercih edilen yöntemlerdir. Sert güç kullanımının maliyetinin yüksek olması, uluslararası sistemde önem kazanan meşruiyet algısı gibi nedenler yüzünden sert güç içeren yöntemler günümüzde tercih edilmemektedir. Sert güç faaliyetlerinin galip tarafta bile oluşturduğu üzücü sonuçlar, onları sert güç dışında alternatif bir yöntem bulma arayışına yöneltmiştir.³⁸ Sert gücün uluslararası sistemde etkinliğini kaybetmeye başlamasıyla farklı güç arayışları ortaya çıkmış ve bunun sonucunda üzerinde en dikkat çeken kavramlardan biri yumuşak güç olmuştur.

1.1.2.2. Yumuşak Güç

20. yüzyıla kadar olan dönemde bir ülkenin gücü söz konusu olduğunda ilk olarak o ülkenin askeri kapasitesi üzerinden değerlendirmeler yapılırdı. Son yüzyıl içerisinde ise ekonominin önemli bir etki aracı haline gelmesi, bilim ve enformasyon teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile birlikte güç kavramı dönüşüme uğramış, kavramın kapsamı genişlemiş, literatüre yeni kavramlar eklenmiştir. Soğuk Savaş sonrası yıllarda yumuşak güç kavramı literatüre girmiş ve özellikle ABD'deki 11 Eylül terör saldırısı sonrasında akademik çevreler ve devlet liderleri tarafından tercih edilen bir kavram haline gelmiştir.³⁹ Kavram disiplin içerisinde yeni olsa da, uygulamalarının devletlerin ortaya çıktığı dönemlere kadar uzandığını söylemek yanlış olmamaktadır. Antik Çağ'da yaşamış Sun Tzu'nun "en iyisi, savaşmadan kazanmaktır." sözü uygulamalar adına bize ipucu vermektedir. İngilizce kullanımı "soft power" olan kavram, Türkçede yaygın olarak yumuşak güç olarak

³⁷ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.43 -44.

³⁸ Arda Görkem Yatağan, "Sert Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Arcı Olarak Etkileri", **Kara Harp Okulu Bilim Dergisi**, Cilt 28, Sayı:2, 2018, s.69.

³⁹ Zafer Akbaş ve Hakan Tuna, "Bir Dış Politika Aracı Olarak Yumuşak Gücün Turizm Sektörüne Etkisi: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme", **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, 2012, s. 6.

kullanılmaktadır. Bununla birlikte, bazı çalışma ve söylemlerde “ince güç” olarak⁴⁰ isimlendirilmektedir.

Sert güç teşviklere (havuçlar) ya da tehditlere (sopalar) dayanmaktadır. Ancak bu kullanımın aksine yumuşak ya da dolaylı bir başka yolu daha vardır. Bu dolaylı yol Joseph Nye tarafından “gücün ikinci yüzü” olarak ifade edilmektedir. Bir ülke, sahip olduğu özelliklere imrenilen, kendisini örnek alan, diğer ülkeler kendisinin değerini takip etmeyi arzuladığında uluslararası politikalarında hedeflerini elde edebilmektedir.⁴¹ Devletler yumuşak gücü diğer bir devletin halkına yönelik kullanmaktadır. Yıllardır yumuşak güç farklı amaçlarla ve farklı araçlarla kullanılmış olsa da özellikle iletişim araçları ve teknolojinin geliştiği küresel dünyada bu gücün kullanılması niceliksel ve niteliksel olarak artmıştır.⁴² Bu noktada bir ülke uluslararası sistemde tercih ettiği sonuçlara sadece askeri güç ya da ekonomik yaptırımlar aracılığı ile değil; diğer ülkeleri kendine özendirerek ya da öykündürerek ulaşabilmektedir. Gücün bu yönü, diğer aktörleri istediğimiz şeyi isteme durumuna getirmek- çekici ya da yumuşak güç olarak adlandırılmaktadır.⁴³

Kavram ilk kez 90’lı yıllarda Harvard Üniversitesi’nde görev yapan Nye tarafından, *Bound to Lead* (Önderlik Etmeye Mecbur) adlı kitabında geliştirilmiştir. Nye’nin çıkış notası; ABD’ne yönelik yapılan değerlendirmelerde sadece ekonomik ve askeri açıdan yapılan değerlendirmelerin yetersiz kalması, aynı zamanda yumuşak güç adını verdiği üçüncü bir boyutun hesaba katılması gerekliliği olmuştur. Yine Joseph S. Nye tarafından 2000 yılların başında yazılan “*Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu (Soft Power: The Means to Success in World Politics)*” isimli çalışmada ise kavramın dış politikada doğru şekilde anlaşılması ve kullanılması için tüm yönleriyle ele almış ve geliştirmiştir. Kitapta Irak Savaşı öncesinde, sırasında ve sonrasında yaşananları uluslararası ilişkiler okumaları açısından değerlendirmiştir. Irak Savaşı’nı değerlendiren Nye, savaşın ABD

⁴⁰ Ayhan Nuri Yılmaz, “Kültür ve Sanatın Ulusal Tanınırlığının Pozitifleştirilmesinde Bir Araç Olarak Kullanılması: Türkiye’nin Kültürel Yumuşak Güç Potansiyeli”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018, s.47.

⁴¹ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.13.

⁴² Buket Önal, “Türkiye’nin Orta Asya’da Uyguladığı Kamu ve Kültür Diplomasisi Politikaları”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018, s.42.

⁴³ Joseph S. Nye ve David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, (Çev. Renan Akman), 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, ss.64 – 65.

açısından okumalarını yaparken; savaşı ABD'nin sert gücü açısından baş döndürücü bir zafer olarak görmekle birlikte, yumuşak gücü açısından da bir o kadar maliyetli olduğunu belirtmiştir.

Hollywood'un sunduğu filmlerin verdiği imaj ve mesajlar, Amerika'da bulunan üniversitesinin tercih edilmesi, Hindistan ve Malezya'daki bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler, turizm ile kendini dünyaya tanıtan Maldivler, yumuşak güç etkisine örnek olarak verilebilmektedir.⁴⁴ Nye, yumuşak gücü, diğerlerinin istediğiniz sonuçları istemelerinin sağlanması, yani insanları zorlamak yerine ikna etme becerisi olarak ifade etmektedir. Yumuşak güç zorlama ve baskıya değil, işbirliği ve diğerlerinin tercihlerini şekillendirme becerisine dayanmaktadır. Örneğin, insanları demokratik olmaya zorlamak yerine, demokrasiye cezbetmek daha kolaydır.

Bir ilişkide, evlilikte ya da iş dünyasında; kişisel düzeyde hepimiz biliriz ki güç, cazibenin ve baştan çıkarmanın gizemli kimyasına bağlıdır. Büyük bir kuruluşu sadece komutlar vererek yönetmek zordur. Bunun yanısıra diğerlerinin sizin değerlerinizi benimsemelerini de sağlamanız gerekir.⁴⁵ Nye'e göre siyasi liderlerde cazibenin gücünden kaynaklanan gücün farkındadırlar ve özellikle demokrasi ilkelerinin sağlam olduğu ülkelerdeki liderler ikna etme ve cezbetme yolunu daha çok tercih etmektedirler. Tercihleri belirleme, karizmatik bir karakter, fikirler, değerler, kültür gibi soyut değerler üzerine kuruludur. Bir ülke gücünü haklı sebeplere dayandırarak kullandığı konusunda diğer ülkeleri ikna ederse, istediği sonuçlara ulaşırken daha az dirençle karşılaşır. Bu noktada ülke güç kullanımını diğer ülkeler gözünde meşrulaştırmaktadır. Diğer ülkenin gücünün meşru olarak görülmesinin nedenleri arasında yumuşak güce sahip ülkenin kültürü, politikaları veya ideolojisi ile çekim merkezi olmasından kaynaklanmaktadır.⁴⁶ Böylelikle o ülkenin yaşam tarzına ait kurallar, kültürü veya değerlerinin yarattığı cazibe ile uluslararası platformda söz sahibi olmasını sağlamaktadır.

⁴⁴ Zeliha Sağlam, "Güç Kavramı ve Orta Doğu'da Değişen Dengeler Üzerinden Güç Okuması", **İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi**, s.5.

⁴⁵ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, ss.24 -25.

⁴⁶ Serkan Kekevi, "Yumuşak Güç Unsuru Olarak Dijital Diplomasi: T.C. Dışişleri Bakanlığı Örneği", **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018, s.308.

Uluslararası sistemde, yumuşak güç oluşturan kaynaklar, çoğunlukla, bir aktörün kendi kültüründe sahip olduğu değerlerinden, kendi iç sistemdeki uygulamalarıyla ve stratejileriyle sergilediği örneklerden ve diğerleri ile ilişkilerini devam ettirme yöntemleriyle kaynaklanmaktadır.⁴⁷ Yumuşak güç siyasi değerler, dış politika ve kültür olarak üç kaynaktan oluşmaktadır. Nye, yumuşak güç uygulamaları açısından kültüre ayrı bir önem yüklemektedir. Kültür, inançları, gelenekleri, değerleri ve dili kapsamaktadır.⁴⁸

Genel itibariyle *kültür*; üst sınıfların ve elitlerin yakın kullanımında olan sanatsal faaliyetler ve eğitim programları, *üst kültür* ve halkın genelini ilgilendiren eğlence ve tüketim odaklı *popüler kültür* olarak ikiye ayrılmaktadır. Nye'e göre sınırlı kalmış, gelişmemiş kültürlerin yumuşak güç üretmesi oldukça zordur. Bir ülkenin kültürü uluslararası değerleri kapsadığında ve diğer ülkeler ile ortak çıkarları desteklediğinde, ortaya çıkan cezbedici ilişkileri sayesinde, hedeflenen sonuçları elde etme şansını arttırmaktadır.

Kültür, ticaret – alışveriş yoluyla, kişisel temaslar veya ziyaretler yoluyla iletebilmektedir. Yumuşak güç, askeri güç gibi etken değildir, diğer aktörler bu gücün yarattığı dolaylı veya dolaysız sonuçlarından etkilenmekte ve tutumlarını değiştirmeye hazır hale gelmektedirler. Bundan dolayıdır ki yumuşak güç, bir devlete siyasi avantajlar dışında farklı dolaylı kazanımlarda sağlamaktadır.⁴⁹ Yumuşak güç bir ülke ekonomisinin gelişmesinde de katkı sağlayabilir. Günümüzde e-ticaret uygulamalarının gelişmesi, ithalat ve ihracata yönelik gümrük ödemelerindeki teşvikler pazarı uluslararası bir boyuta taşımıştır. Böyle bir ortamda birçok devlet birbiriyle rekabet halindedir. Yumuşak güç sahibi ülkeler bu noktada ilgi çeken kültürleri ve değerleri ile başka toplumları etkileyip, kendi pazar paylarını arttırıp durumu kendi lehlerine çevirebilmektedirler. Cezbedici kültür öğeleri, sinema, televizyon yayınları, yeme içme alışkanlıkları, moda sektörü gibi diğer toplumların tüketim alışkanlıklarına yönelik yumuşak güç kullanımları diğer toplumların alışkanlıklarına kolayca geçmekte ve tercihlerini şekillendirmektedir. Bir bütün

⁴⁷ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.28.

⁴⁸ David Swartz, **Kültür ve İktidar**, Çev. Elçin Gen, İletişim Yayınları, 1. Baskı, 2011, İstanbul, s.12

⁴⁹ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, ss.72- 73.

olarak değerlendirildiğinde turizm sektöründen, televizyon programı ihracatına⁵⁰, eğitim faaliyetlerinden sportif faaliyetlere kadar birçok alanda ekonomik olarak katkı sağlaması yumuşak gücün önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir.⁵¹ Örneğin, birçok ülkede insanlar, televizyon yayınları, filmleri, dizileri, yeme içme kültürü ve teknolojisi yüzünden ABD'ye hayranlık duymaktadır.⁵²

Bir ülkenin kültürünün hayranlık uyandıran veya olumsuz görülen yönleri, o ülkenin resmi görevlilerinin eylemlerini teşvik etmelerini kolaylaştırabilmekte ya da zorlaştırmaktadır. Örneğin İran'da, hükümetteki temsilcilere olumsuz görülen Hollywood filmleri veya Amerikan figürleri yeni nesillerde hayranlık uyandırmaktadır. X ülkesinin hedefleri, Y ülkesindeki insan hakları programlarının güçlendirilmesini içeriyorsa, bu tür filmler, X ülkesinin büyükelçisinin bu konudaki söylemlerinden daha etkili olabilmektedir. Bir ülke kültürünün diğer ülkede kendine yer bulması ve yaygınlaşması elbette ki o devletin işini kolaylaştırmaktadır. Fakat lezzetli şarapları, Fransa'nın cazibesini keskinleştirmede, Dijital platformlardaki oyunların da popülaritesi de Japonya'nın hedefindeki siyasi çıktılara ulaşmasını sağlamamaktadır.⁵³ X devletinin halkının kültürünün Y halkı tarafından olumlu ya da cazibeli olarak görülmesi, onların X devletinin dış politikalarına olumlu bakacağı anlamına gelmemektedir.⁵⁴ Ancak, bu durumdan popüler kültürün yumuşak güç üreten bir kaynak olmadığını çıkarmakta doğru olmamaktadır. Bu noktada unutmamak gerekir ki; güç kaynağının etkinliği, bağlama göre değişmektedir. Örneğin, askeri savaş alanlarında oldukça etkin bir araç olan tank, bataklıkta çok etkin bir askeri güç kaynağı değildir.

Bir ülkenin iç ve dış politikalarını oluşturan kaynaklar da yumuşak güç oluşturmaktadır. Örneğin bir ülkedeki insan haklarına verilen önem, idam cezası uygulamaları, çevre bilincin oluşturulmasına yönelik çalışmalar ve silah kullanımı yasalarının yetersizliği o ülkenin diğer ülkeler üzerindeki yumuşak gücünü

⁵⁰ <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/turk-dizilerinin-rekoru> 21.01.2014, (2019)

⁵¹ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.74.

⁵² Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s36.

⁵³ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.33.

⁵⁴ Serkan Kekevi, "Yumuşak Güç Unsuru Olarak Dijital Diplomasi: T.C. Dışişleri Bakanlığı Örneği", **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018, s.308.

azaltmaktadır. Irak Savaşı sonrasında Amerika'nın yumuşak gücündeki düşüş Bush yönetimine ve Bush yönetiminin uyguladığı politikalara mal edilmiştir. Hükümetler uyguladıkları ve savunduğu politikalar ile insanlar üzerinde cazibe etkisi yaratıp kendine çekebilir ya da tam tersi olumsuz yönde etkileyebilir. Nitekim ABD'nin Orta Doğu'da izlediği politikalar, bölge halka tarafından meşru görülmemekte ve bu coğrafyada ABD'nin yumuşak güç kullanımını ciddi bir şekilde etkilemektedir.

1.1.2.3 Smart (Akıllı) Güç

Nye aslında herkesin zor güce aşına olduğunu, güç değinildiğinde akla ilk sert gücün geldiğini ifade etmektedir. Sert güç, yukarıda değindiğimiz gibi teşvik (“havuç”) veya tehditlere (“sopa”) dayanmaktadır. Ancak bazı durumlarda aktörler istediklerini zorlayıcı tedbirleri ve tehditleri kullanarak elde edemezler. Bir ülke dünya siyasetinde kendi konumu diğer ülkeler nazarında cazip, cezbedici hale getirerek, yani yumuşak gücünü kullanarak da istediği sonuçları elde edebilmektedir. Yumuşak güç, diğerlerinin tercihlerini etkileme kabiliyetine dayanmaktadır.⁵⁵

Uluslararası stratejilerde sert güç ve yumuşak gücün beraber kullanılması “smart power/akıllı güç” olarak tanımlanmaktadır. Akıllı güce sahip devlet hangi durumlarda hangi güç biçimine başvuracağını bilen devlettir.⁵⁶ Gücün dönüşümü dünyanın her yerinde farklı şekilde gerçekleşmektedir. Eskiden analizciler, çatışmanın sonucunu, kimin daha büyük bir orduya ya da ekonomiye sahip olduğuna bakarak tahmin edebilmekteydi.⁵⁷ Ancak günümüzde, kurumsal ve bilgiye dayalı gücün önceki yüzyıllara göre daha büyük bir role sahip olması; gücün tek boyutu üzerinden yapılan analizleri yetersiz kılmaktadır.

Joseph Nye ile L. Armitage gibi disiplin içerisinde söz sahibi olan uzmanlar tarafından bulunan “akıllı güç” sadece yumuşak güç ve sert güç ikilisinin birleşimine dayanmamaktadır. Akıllı güç, gücün uygulanacağı aktörün eylemlerine adapte olarak

⁵⁵ Joseph S.Nye Jr., ““The Benefits of Soft Power”, Working Knowledge”, **Harvard Business School**, 08.02.2004, <https://hbswk.hbs.edu/archive/the-benefits-of-soft-power> (24.05.2019).

⁵⁶ Tuğba Çavuş, “Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, 2012, s.25.

⁵⁷ Joseph S. Nye ve David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, (Çev. Renan Akman), 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, ss.64-66.

önceden hazırlanmış bir alanda makul tepkileri öngörmektedir.⁵⁸ Sert güç stratejileri yumuşak güç ile destelenmeli ve bu şekilde yeni ortaklıklar ve müttefikler geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, sert güç ve yumuşak gücün birlikte kullanılmasına dayanan akıllı güç, Amerika'nın askeri gücünü ikinci plana iten, stratejik planlamaları gündeme getirmiştir.⁵⁹ Başkan Obama döneminde hazırlanan raporda; yoğun askeri güç kullanımı yüzünden tüm dünyada imajı düşen ABD için akıllı güç reçetesi çıkmıştır.

Başkan Obama tarafından akıllı güç politikalarının örneğini 2009'da Kahire Üniversitesi'nde yaptığı konuşmasında görmek mümkündür. Bu konuşmasında Müslümanlar için ortak çıkarlar ve saygı temelinde yeni sürece girildiğinin sinyallerini vermektedir.⁶⁰ Obama bu tutumu ile daha önceki dönemlerden daha farklı bir strateji izleyeceğinin ipuçlarını vermektedir.

1.2 YUMUŞAK GÜÇ KAVRAMI

1.2.1 Nye'nin Yumuşak Güç Çalışmaları

Çalışmanın bu bölümünde Nye'den hareketle kavramsal çerçeveyi netleştirip, yumuşak gücün kaynakları ve yaklaşıma getirilen eleştiriler üzerinde durulacaktır.

Son yıllarda yumuşak güç, stratejik açıdan sağladığı avantajlar ile sert gücü gölgede bırakmaktadır. Özellikle güçlü bir demokrasiye sahip devletler, etki alanlarını genişletmek veya uluslararası politikada sözü geçen bir devlet olabilmek yumuşak güç kullanımına başvurmaktadırlar. Yumuşak güç dış politika ve ülkelerin politik hedefleri doğrultusunda tercih edilen bir güç kullanımudur. Teşvik ve tehditlere dayanan sert güç; ekonomik ambargo ve askeri güç yaptırımları kullanarak hedefine ulaşmakta, karşıdaki aktörü istediği doğrultuda değişime zorlamaktadır. Bu noktada sert güç paranın gücüne ve zorbalığa dayanmaktadır. Yumuşak güç ise

⁵⁸ Sait Yılmaz, "Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi", **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2008, ss.27-65.

⁵⁹ Emine Akçadağ, "ABD'nin Kamu Diplomasisi Stratejisi : Akıllı Güç, <http://kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstratejisi.pdf> (06.03.2019).

⁶⁰ Barack Obama'nın Kahire konuşması için bkz. <https://www.nytimes.com/2009/06/04/us/politics/04obama.text.html> , (15.04.2019).

insanlara baskı yöntemlerini uygulamak yerine onlar ile işbirliği yapmaktadır.⁶¹ Yani, bir ülke uluslararası sistemde istediği hedeflere, “diğer ülkeler onun izinden gitmek istediği, sahip olduğu değerlere hayran olduğu, sergilediği örneğe imrendiği, ve sahip olduğu gelişmişlik seviyesine ulaşmayı istediği için de ulaşabilmektedir.”⁶²

Literatür taramasında Machiavelli'nin İtalyan prenslere verdiği öğütlere değinmiştik. Günümüzden birkaç yüzyıl önce Machiavelli, güçlü olmak ve mevcut güçlerini devam ettirebilmek için prenslere her yolu mübah kılmış, korkulan bir liderin sevilen bir lider yerine daha geçerli olduğunu öğütlemiştir. Ancak günümüzde modern bilgi teknolojisinin gelişmesi ve dünya üzerinde geniş alanlara yayılmasıyla kalpleri ve zihinleri kazanmak daha önemli hale gelmektedir. Bu yüzden dünya siyasetinde konumunu korumak ve güçlerini meşru yollardan görünür kılmak isteyen siyasi liderler için gücün yumuşak boyutlarını stratejilerine dahil etmek ve bu yönde politikalar üretmek kaçılmaz bir hale gelmektedir.

Soğuk Savaş'ın sona erdiği 90'lardan bugüne kadar gelinen süreçte küresel güç tartışmaları çerçevesinde, geleneksel anlayışın dışında, gücün bir başka yüzüne vurgu yapan uluslararası ilişkilerin önemli teorisyenlerinden biri olan Joseph S. Nye, yumuşak güç kavramını literatürüne kazandırmıştır. Yumuşak güç kavramı, Amerika'da yaşan 11 Eylül saldırıları sonucunda, gerek akademisyenler, gerekse siyasi liderler arasında gittikçe yaygınlaşmıştır. ABD'nin potansiyelindeki askeri ve ekonomik güce rağmen bir şekilde bu saldırıya maruz kalması, geleneksel güç kavramının üzerine şüphe düşürmüştür. Ayrıca bu saldırının hedefinin neden ABD olduğu ve bu bağlamda ortaya çıkan düşünceler ve değerlendirmeler yumuşak güç kavramını oldukça popüler bir kavram haline getirmiştir.⁶³ Nye'nin, güç ve gücün dönüşümü ile ilgili çalışmalarının itici noktası, ABD'nin gücünün düşüşte olmasına yönelik iddialara karşı cevap verme kaygısından gelmektedir. ABD'nin küresel hakimiyetini devam ettirebilmesinin bir çıkış yolu olarak geliştirilen kavram Amerika merkezlidir. Daha sonraları kavramın Amerikan dış politikasındaki başarısı ve Nye'nin makale, kitap ve araştırmalarının diğer akademisyenler tarafından

⁶¹ Emrah Aydemir, **Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya**, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2016, s.130.

⁶² Joseph S.Nye Jr., **Amerikan Gücünün Paradoksu, Dünyanın Tek Süper Gücü Neden Tek Başına Davranamaz?**, Çev. Gürol Koca, 1. Baskı, Literatür Yayınları, 2003, İstanbul, s. 11- 12.

⁶³ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.67.

kullanılması ve çalışmalarda referans göstermesi yumuşak gücün dünyada uygulama alanı bulabilecek bir politik tercih haline gelmesine olanak sağlamıştır.⁶⁴

Yumuşak güç kavramının akademisyenlerin çalışma alanlarına girmesi ve uluslararası ilişkiler analizlerinde liderler tarafından bir politika yapıcı olarak görülmesi sadece ABD ile sınırlı kalmamış, başta Çin ve Türkiye olmak üzere kavram büyük ilgi görmüştür. Kavramı literatüre kazandıran ve güç kavramını sert ve yumuşak olarak iki ayrı kavrama ayıran Nye olmuştur. Ancak gücün maddi olmayan yüzüne işaret eden ve yumuşak güç kavramına benzer kavramlar başka disiplinlerde de daha önce kullanılmıştır. Peter Bachrach ve Morton S. Baratz 1962 yılında yazdıkları “*Two Faces of Power*”⁶⁵ isimli makalelerinde gücün ikinci yüzü ifadesini kullanarak güç ile ilgili farklı bir boyuta çalışmalarında değenmişlerdir. Gramsci’nin hegemonyası⁶⁶, P. Bourdieu’nun sembolik gücü⁶⁷, Weber’in otoritesi⁶⁸, Foucault’un disiplin toplumu⁶⁹ ve Habermas’ın iletişimsel eylemi⁷⁰ literatürde gücün maddi olmayan yüzüne işaret eden önemli çalışmalarıdır.

Nye’nın, gücün ikinci yüzü olarak adlandırdığı yumuşak güç, diğerlerinin tercihlerini şekillendirme becerisine dayanmaktadır, insanları zorlamak yerine onları ikna eder. Karşı tarafın tercihlerini belirleyebilme kabiliyeti, kültür, hayranlık uyandıran bir model, ve kültürel değerler ile kabul görülen politikalar ya da cazibe merkezi oluşturma gibi soyut değerler ile ilgilidir. Özetle bir aktör, diğer aktörlerinde takip ettiği değerleri taşıdığında, önderlik etmek hem daha meşru görülmekte hem de daha az bütçeli hale gelmektedir. Yumuşak güç toplumları sözlerle etkileyip harekete geçirme becerisinden ve ikna etme stratejilerinden ibaret değildir.⁷¹ Yumuşak güç sadece nüfuz etmekten ibaret değildir. Nüfuz etmek, tehditlere, karşılıkların sert

⁶⁴ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.80.

⁶⁵ Peter Bachrach and Morton Baratz, “Two Faces of Power”, **American Political Science Review**, Volume 56, Issue 4, 1962, 947 – 952.

⁶⁶ Antonio Gramsci, **Modern Prens Machiavelli, Siyaset ve Modern Devlet Üzerine**, Çev. Pars Esin, Dipnot Yayınları, 1. Baskı, 2014, ss.120 – 124.

⁶⁷ Pierre Bourdieu, **Ayrım Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi**, Çev. Derya Fırat ve Günce Berkurt, 1. Baskı, Heretik Yayınları, Ankara, 2015, s.367.

⁶⁸ Ahmet Şenol Ok, “Max Weber’de Otorite ve Meşruiyet Tipolojisi”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 4, Sayı:8, 2017, s. 45.

⁶⁹ Michel Foucault, **Kliniğin Doğuşu Tıbbî Algının Arkeolojisi**, Çev. Şule Ünsaldı, 3. Baskı, Epos Yayınları, Ankara, 2014, ss.33- 37.

⁷⁰ Jürgen Habermas, **“Öteki” Olmak, “Öteki”yle Yaşamak Siyaset Kuramı Yazıları**, Çev. İlknur Aka, 7. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, Ankara, 2013, ss.73-77.

⁷¹ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.25.

gücüne veya teşvik/rüşvet gibi sert güç kaynaklarına dayanmaktadır. Yumuşak güç aynı zamanda potansiyel cazibeyi kullanarak hayran bırakma ve elde edilen cazibe sonucunda kişileri hedefler doğrultusunda yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Soyut bir yapı olan cazibe olgusu ile nüfuz birbirinden farklıdır. Özetle davranışsal açıdan cezbetme gücüne dayanan yumuşak güç, kaynaklar açısından ise söz konusu cazibeyi oluşturan değerler bütünüdür.⁷²

Söz konusu kavram Nye tarafından geliştirildiği için, çalışmadaki konular onun görüşleri ile sınırlı tutulmuştur.

1.2.2 Yumuşak Güç Kaynakları

Bütün güç türleri ülkelerin sahip olduğu kaynaklara bağlıdır. Güç denildiğinde akla ilke gelen *sert güç* ve iletişim ve bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle aranan bir kavram olan *yumuşak güç* kaynakları arasında farklılıklar söz konusudur. Yani iki güç çeşidinin de hedeflediği sonuçları elde etmeye yönelik yöntemleri çeşitlilik göstermektedir. Bir aktörün tercihleri; zorlama, baskı veya ekonomik yaptırımlar kullanılarak değiştirebilir veya sınırlandırabilir. Kullanılan bu araçlar dışında, aktörün cazibe ve sorumluluk duygularına hitap edebilir, amaçlanan ortak değerlere katkıda bulunmanın doğruluğuna inandırma yollarına başvurabilir. Ortada herhangi açık bir tehdit, baskı ve zorlama olmadan aktör, karşı taraftaki aktörün belirlediği amaçları desteklemeye ikna olabilir. Burada aktör karşı tarafın cazibesine kapılarak belirlenen amaç doğrultusunda ikna olmaktadır. Yumuşak güç, etki alanını oluşturmak için zorlama veya ekonomik yaptırımlar yerine, ortak değerlerin cazibesini ve bu cazibeye ulaşılmasına katkı sağlayan doğruluk ve sorumluluğuna dayanan araçları kullanmaktadır.⁷³ Kullanılan kaynaklardan bazıları sert güç üretirken bazı durumlarda yumuşak güce katkı sağlamaktadır.

Kullandıkları yöntemler dolayısıyla farklılaşan yumuşak ve sert güç ilişkisiz değildir. Her iki güç çeşide de başkalarının davranışlarını istenilen hedefler doğrultusunda değiştirmeyi amaçlayan yöntemlerden birini kullanmaktadırlar.

⁷² Joseph S.Nye Jr., ““The Benefits of Soft Power”, Working Knowledge”, **Harvard Business School**, 08.02.2004, <https://hbswk.hbs.edu/archive/the-benefits-of-soft-power> (24.05.2019)

⁷³ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.27.

Aralarındaki fark davranışsal açıdan ve kaynaklardan kaynaklanmaktadır. Nye, sert güç ile yumuşak gücün ilişkisini aynı hedefe ulaşma kabiliyetinin iki farklı yolu olarak açıklamaktadır.

Yumuşak güç yönetiminde başarılı olabilmek için kaynak planlaması ve kaynakların stratejik şekilde kullanılması büyük önem taşımaktadır. Geun Lee 2009 yılındaki “*A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy*”⁷⁴ isimli çalışmasında yumuşak güç stratejilerinden bahsetmiştir. Makalede, maddi olmayan sembolik “yumuşak kaynaklar” diğerlerini etkilemek için kullanıldığında, ortaya çıkan sonuç yumuşak güç olarak kabul edilirken, diğer yandan, maddi “zor kaynaklar” kullanıldığında ortaya çıkan sonuç sert güç olarak tanımlanmaktadır.

Nye’ e göre bir ülkenin yumuşak güç kaynakları üç unsura dayanmaktadır.

Kaynaklar;

- Kültür (kültürü diğerlerine cazip geldiğinde),
 - Siyasi Değerler (yurt içi, yurt dışında değerlere bağlı kaldığında)
 - Dış Politikalar (meşru ve ahlaki otoriteyi haiz gördüğünde)⁷⁵
- Nye, yumuşak gücün kaynak, araç ve hedeflerini tablodaki gibi gibi sınıflandırmıştır;

⁷⁴ Geun Lee, “A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy”, **Korean Journal of Defense Analysis**, Volume 21, Issue 2, 2009, ss. 205 – 218.

⁷⁵ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.27.

Tablo 1: Yumuşak Güç Kaynakları,Araçlar ve Alıcılar - Hedefler⁷⁶

Yumuşak Güç Kaynakları	Araçlar	Hedefler
Dış Politika	Hükümetler, Medya, STK'lar, Uluslararası Örgütler	Başka Hükümetler ve Halklar
İç Siyasi Değerler ve Politikalar	Medya,STK'lar, Uluslararası Örgütler	Başka Hükümetler ve Halklar
Yüksek Kültür	Hükümetler, STK'lar, Uluslararası Örgütler	Başka Hükümetler ve Halklar
Popüler Kültür	Medya, Piyasa	Halklar

Kültür; bir toplumda yaşayan insanların ortak manevi değerlerini kapsayan bir kavramdır. Toplumların ortak noktaları kültürü oluşturmaktadır. Kültür, toplumların geçmişten bugüne kadar taşıdığı ortak değerlerin günümüz ihtiyaçlarına göre değişen ayırt edici nitelikleri olan bir sistemdir.⁷⁷

Bir toplumun ortak uygulamaları ve değerlerinin bütünü olan kültürü Nye, ikiye ayırmaktadır. Sanat, edebiyat, eğitim gibi *üst kültür* ile daha çok halka ait olan, pek çok kimse tarafından kabul görmüş *popüler kültür*. Bazı çalışmalar yumuşak gücü sadece popüler kültür ile sınırlayarak basite indirgemektedirler. Bazı diğer çalışmalar ise sadece üst kültürün yumuşak güç üretebileceğini savunmaktadır. Peki gerçekten popüler kültür, yumuşak güce kaynaklık edebilir mi? ya da sadece yumuşak güç üretmede ilgi çekme ile sınırlı mı kalmaktadır? Bu soruyu çalışmanın hipotezi kapsamında ilerleyen bölümlerde irdelemeye devam edeceğiz. Nye, popüler kültürün yumuşak güç oluşturan bir kaynak olmadığına dair düşünceleri doğru bulmamaktadır. Bununla birlikte yeri gelmişken altı çizilmelidir ki bir güç kaynağının başarısı *bağlama* göre değişmektedir.⁷⁸ Eğer bir ülkenin endüstriyel

⁷⁶ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, ss.24 – 41.

⁷⁷ Melek Coşgun, "Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu", **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, Sayı:1 / 1, 2012, s.839.

⁷⁸ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, ss.33 – 34.

kaynakları yeterli değilse kömür ve çelik o ülke için etkili bir güç potansiyeli oluşturamamaktadır.

Uluslararası konjunktürde her toplumun ve dolayısıyla her ülkenin kuşkusuz sahip olduğu bir kültür vardır. Ancak bu kültürün yumuşak güç potansiyeli taşıması ya da güce dönüşebilmesi için söz konusu kültürün başka toplumlar, başka aktörler içinde çekicilik arz etmesi önemlidir.⁷⁹ Nye, bir ülkenin kültürü uluslararası değerleri taşıdığı ve politikaları, diğer ülkelerle ortak hedefleri desteklediğinde ortaya çıkan sonuçları elde etme olasılığının arttıracağını belirtmektedir. Buna karşılık sınırlı ve dar kültürlerin yumuşak güç üretme ihtimalini düşük görmektedir. Batı kültürünün ürünleri olan demokrasi, insan hakları, çevre bilimi gibi bir çok ülkede olması istenilen kavramlar günümüzde siyasi amaçlar için kullanılan yumuşak güç örnekleri olarak rahatlıkla verilebilmektedir. Batı kültürünün yarattığı bu kavramların dışında bir toplumun hayat tarzını betimleyen kültür de yumuşak güce kaynak oluşturmaktadır.

Örnek ile anlatmak durumu netleştirmemize yardımcı olacaktır. Söz gelimi X ülkesinin amacı; Y ülkesinin moda sektöründe daha etkin olarak Y ülkesinde ticari anlamda daha çok kâr etmek olsun. Bunun için Y ülkesi kendi ülkesinin giyim – moda kültüründen uzaklaşıp, X ülkesinin şirketlerince, ya da internet üzerinden gerçekleştirdiği çeşitli dijital pazarlama yöntemleriyle istediği pazarı Y ülkesinde bir cazibe oluşturarak gerçekleştirebilir. Bu noktada Y ülkesi X ülkesinin teşvik ettiği moda anlayışına ilgi duyarak benimsiyorsa, X ülkesi yumuşak güce kültürel özelliklerini kullanarak sahip olmaktadır. ABD’li şarkıcı Rihanna’nın 2010’lu yıllarda kliplerinde ve günlük hayatında bir dönem yoğun şekilde Amerikan üniforması ve aksesuarlarını kullanması ve yine o dönemde ABD menşeli birçok giyim firmasının bu aksesuar ve giysileri Türkiye başta olmak üzere birçok Orta Doğu ülkesine ihraç etmesi ve o ülkelerdeki gençler tarafından tepki çekerek kullanılmaması yerine tam tersi moda sektörünün yarattığı cazibe ile büyük bir ilgi ile benimsenerek kullanılması yumuşak güç kullanımı için dikkat çekici bir örnek olmaktadır. Çalışma açısından da önem arz eden bu gözlem dijital pazarlama, televizyon yayınlarının ve daha özelden kliplerin cazibe oluşturarak bir ülkenin kültürüne nüfuz etmekte oldukça etkili olduğunu göstermektedir.

⁷⁹ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.93.

Sancak, popüler kültür içerisinde değerlendirdiği popüler sporların da önemli bir yumuşak güç ileticisi olduğu iddiasındadır. Sancak'a göre, teknolojinin hızlı bir iletken görevi gördüğü günümüz dünyasında kitlelere ulaşmanın en etkili yöntemlerinden biri de sportif faaliyetlerdir. Ülkelerin ulusal düzeyde gerçekleştirdiği faaliyetler, ülke sınırlarının ötesine geçmekte ve farklı coğrafyalarda kendisine izleyici bulabilmektedir. ABD'deki ulusal basketbol (NBA) maçları bu duruma en iyi örnektir. Dünyanın bir çok coğrafyasında 42 dilde yayınlanırken, Amerikan kültürüne ait değerlerin farklı coğrafyalara iletilmesinde etkin bir işlev görmektedir.⁸⁰

Bazı eleştirmenler tüketime dayanan ticari yaklaşımdan ötürü popüler kültürü yumuşak güç değerlendirmeleri içerisinde önemsiz görmektedir. Bilgiden daha çok hızlı tüketilen bir eğlence anlayışına dayandığından, siyal bir etkisinin olmayacağını ileri sürmektedirler. Ancak Nye, popüler kültürün siyasal etkisinin olmayacağı eleştirilerine karşı çıkmaktadır. Nye, popüler kültürün zihinlere hızlı nüfuz eden etkisi sayesinde siyasal sonuçlara etki edebileceğine inanmaktadır. Nye'e göre, üst kültür ve popüler kültür ayrımında belirleyici olan bilgi ve eğlence arasındaki çizgi çok keskin değildir. Özellikle internet ve kitlesel iletişim araçlarının yaygınlaştığı dünyamızda bu keskin çizgiyi belirlemek daha da zordur.

Başka bir popüler kültür kaynağı olan müzik, vermek istediği mesajları şarkı sözlerine gizleyerek siyasal veya kültürel amaçlara hizmet etmektedir. 2014 yılında, Ferguson kasabasında başlayan ve tüm Amerika'ya yayılan *Ferguson Protestoları*, siyahi bir Amerikan gencin beyaz bir polis tarafından öldürülmesi sonucu başlamıştır. Protestolardan gerçek görüntülerin ve konu ile ilgili siyasi söylemlerin yer aldığı, Amerikalı popüler şarkıcı Rihanna'nın ulusal bir konuya değindiği şarkısı ve videosu, bütün dünya genelinde izlenme imkanı bulmuş ve Amerika'nın özgürlük, eşitlik gibi söylemlerine dolayısıyla yumuşak gücüne gölge düşürmüştür. İnternet sayesinde dünyanın farklı birçok coğrafyasında izlenen video sayesinde yaşanan olaylar ulusal sınırlarda kalmamış, dünya coğrafyasına yayılmıştır. Popüler kültür öğesi olan müzik, eğlendirmek, güzel vakit geçirilmesini sağlamak gibi görevlerinin yanında politik bir karakter üstelenerek siyasi süreçlerin şekillenmesinde rol

⁸⁰ Kadir Sancak, **Dış Politikada Bir Etki Aracı Olarak Yumuşak Güç: Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Analizi Ve Azerbaycan Üzerindeki Yumuşak Güç Kapasitesinin Değerlendirilmesi**, (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, Mart 2015, s.86.

oyunmaktadır. Farklı bir örnekle Nye, Rock and Roll müziğin Sovyetler Birliği'nin bütün caydırmalarına rağmen üzerindeki etkisini örneklendirmektedir. Sovyet lideri Gorbaçov'un yardımcısı, "Beatles,⁸¹ bir yandan sistemin taleplerine bağlıyken, diğer yandan sistemi reddedişimizin alternatif bir yoluydu" diye açıklamada bulunmuştur.

Müzik gibi sinema ve televizyon yayınları da değerler taşıyıcısı olarak kullanılmaktadır. Olumu ya da olumsuz yansıtılın insanlara sunulan içerikler ile geçen kültür sayesinde, cazibe oluşturulmaktadır. İnsanları gişelere götüren filmler ya da televizyonda izlenme rekorlar kıran programlar, yarattıkları bu cazibe ile siyaset ve ekonomiden daha güçlü olabilmektedir. Nye'e göre bu içerikler siyaset ve ekonomiyi yönlendirmektedir. Televizyon ve sinema yıldızlarının davranış biçimleri ya da televizyon ve sinemada gösterilen görüntüler geniş kitlelere siyasi mesajlar iletebilmektedir. Çünkü görüntüler yoluyla iletilen mesajlar zihinlere daha çabuk nüfuz etmektedir. Bu yönüyle özellikle Amerikan filmlerinin ana üssü olan Hollywood, dünyanın etkin tanıtım ve görsel simge ihracatçısı olarak örneklendirilmektedir.⁸² Özellikle Amerikan dizilerinin ihracı sayesinde Amerikan kültürü dünyanın dört bir yanına kolaylıkla yayılmaktadır. Nye, ülkelerin geleneksel yemekleri yerine hiç zorlanmadan geçen fast food için alışkanlıkların reddedilmesinin örtülü bir ifadesi olduğunu söylemektedir. Mc Donald's ve Coca – Cola gençleri Amerikan rüyasına yakın hissettirmektedir.

Nye'e, Amerika'nın popüler – kültürel cazibesini kullanarak dış politikada önemli başarılarla ulaştığını ifade etmektedir. Nye'nin bu konuda iki önemli örneği vardır. İlki, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Avrupa'nın yeniden yapılanlama sürecinde etkili olan Marshall Planı ve NATO'dur. Avrupa'ya uygulanan Marshall Planı ve NATO iktisadi ve askeri güç için iki önemli örnektir. Ancak Avrupa'nın demokratik olarak yeniden yapılanmasında popüler kültürün de etkisi olmuştur. Popüler kültür sayesinde kolayca iletilen özgürlük, rahatlık, serbestlik, modernlik gibi fikirler Avrupa'nın savaş sonrası kültürlerini gençleştirmiştir ve şekillendirmiştir. Marshall Planı'nın iktisadi başarısı kadar, Amerikan popüler kültürü ile iletilen fikirlerinde büyük ölçüde katkısı olmuştur.

⁸¹ The Beatles, 1960'lı yıllarda dünyada popüler olan bir İngiliz müzik grubudur.

⁸² Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, ss.76 – 82.

Nye'e göre ABD'nin dış politikasında bir diğer önemli yumuşak güç etkisi ise Soğuk Savaş kazanmak olmuştur. Sert güç tarafından dışardan kuşatılan Sovyetler Birliği, ABD'nin ticari popüler kültürünün etkisiyle içten yıpranmıştır. Medya Berlin Duvarı'nı, 1989'da yıkılmasından çok önce yıkıp geçmiştir. Televizyon yayınları ve medya sayesinde hızla iletilen Batı'nın popüler kültürüne ait görüntüler Doğu Bloğu ülkelerini cezbetmiş sınırların çözülmesine zemin hazırlamıştır. Bu yayınlar sayesinde, Batı demokrasisi hakkında fikir sahibi olan insanların kalbini ve zihnini kazanan; Amerika'nın ekonomik ve kültürel cazibesidir. Soğuk Savaş, yumuşak ve sert gücün bir araya gelmesiyle kazanılmıştır.⁸³

Popüler kültür tek biçimli bir yumuşak güç kaynağı olmadığı için aynı ülke içerisinde farklı gruplar üzerinde farklı etkileri olabilmektedir. Popüler kültür kaynaklı yumuşak güç, toplumun bir kesimine cezbedici gelirken, diğer kesimi üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir. İranlı gençlere cezbedici gelen Batı kültürü, yine aynı ülkedeki muhafazakâr kesim ve molla yönetimini rahatsız edebilmektedir. Örneğin, 1994'te, İran'ın en üst düzey din görevlisi, ucuz ecnebi kültürünü getireceği ve Batı'nın ahlaki bozukluklarını yayacağı düşüncesi ile, çanak antenlerin kaldırılması için fetva yayımlamıştır.⁸⁴ Sonuç olarak popüler kültür araçları statik olmadığı için uzun vadede sonuçları belirsizdir. Çünkü bir ülkenin kültürünün etkisinin artacağı ya da azalacağı belirsizdir.

Popüler kültürün dışında; eğitim, sanat, edebiyat gibi üst kültürü yaratan unsurlar da yumuşak güce kaynaklık etmektedir. Özellikle eğitim faaliyetleri üst kültürün yumuşak güce dönüştürülmesinde çok büyük bir rol oynamaktadır. Silikon Vadisi ve dünyanın birçok ülkesinden Amerika'ya eğitim görmek için giden öğrenciler bu durum için verilebilecek en somut örneklerdir. Amerika'daki okullarda okuyan yabancı öğrencilerin eğitimlerini tamamladıktan sonra ülkelerine dönmesi ve Silikon Vadisi'nde çalışma imkanı bulduktan sonra ülkesine dönen girişimcilerin döndüklerinde, toplumlarına ilettikleri fikirler ve değerler kendi toplumlarında bir

⁸³ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.81.

⁸⁴ Peter Waldman, **"Iran Fights New Foe: Western Television,"** Wall Street Journal, 1994, s.10'dan aktaran Joseph S.Nye, Jr. , **Yumuşak Güç – Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, (Çev. Rayhan İnan-Aydın), BB101 Yayınları, 2. Baskı, Aralık 2017, s.82.

etki alanı oluşturmaktadır.⁸⁵ Eğitim ve araştırma faaliyetleri kapsamında bir yandan Amerika eğitim cazibesini bütün dünyaya gösterirken bir yandan da Amerikan kültürüne ait düşüncelerin ihraç edilmesini sağlamaktadır. Kendi ülkelerine döndüklerin saygın ve değerli görülen bu öğrenciler, Amerikan kültürüne ait unsurların ve fikirlerin iletilmesinde önemli bir role sahiptirler. Nye'e göre Amerikan değerlerine ve kurumlarına duydukları hayranlıkla dönenler, aslında ülkelerinde bir iyi niyet rezervi oluşturmaktadırlar.

Üst kültür içerisinde değerlendirilen eğitim faaliyetleri sadece başka bir ülkeye eğitim almak için gidilmesinden ibaret değildir. Akademik ve bilimsel değişim programları da bu başlık içinde değerlendirilmektedir. Ülkeler arasında yaşanan çeşitli burs ve eğitim projeleri, öğrenci değişim programları, yaz okulları, öğrenci ve araştırmacı transferleri, kamu çalışanlarının hizmet, eğitim değişimi, basın yayın programları⁸⁶ sırasında belli bir hayat tarzı deneyimi yaşayan ve bu hayat tarzıyla zihinleri şekillenen aktörler kendi ülkelerine döndüklerinde etkilendikleri ülkenin değerlerine ve politik amaçlarına uygun adımlar atıyorlarsa bu durumda yumuşak güç stratejisinin etkinliğinden söz edebilmektedir.

Üst kültür, eğitim faaliyetleri yanı sıra sanat faaliyetlerini de kullanarak yumuşak güç üretilmesine katkı sağlamaktadır. Nye, tiyatro, müzeler, opera sanatı gibi faaliyetlerin kültürün yayılmasındaki önemini vurgulamaktadır. Nitekim Soğuk Savaş döneminde tiyatro, müze ve opera gibi üst kültür unsurları ABD için yumuşak güç potansiyelini oluşturmuştur. Sovyet bir müzisyen, Batı'nın çökmekte olduğuna dair eğitildiklerini ancak her yıl çökmüş bir Batı'dan büyük senfoni orkestralarının nasıl geldiğini sorguladıklarını belirtmiştir.

Üst kültür alışverişi genellikle seçkin sınıfı etkilediğinden etki alanın sınırlıdır. Ancak bu durumun üst kültürün yumuşak güç üretimindeki etkisini azalttığını söylemek doğru olmamaktadır. Aleksandr Yakovlev, 1958 yılında Colombia Üniversitesi'nde David Truman'la çalışma fırsatı bulmuş ve ondan etkilenmiştir. Bir Politbüro üyesi olan Yakovlev, Sovyet lider Mihail Gorbaçov

⁸⁵ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.34.

⁸⁶ Mehmet Çamır, **“Yumuşak Güç Kavramı ve Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç”**, (Yüksek Lisans Tezi), Harp Akademileri Konutanlığı, İstanbul, 2009, s. 42.

üzerinde liberalleşme konusunda etkili olan biri haline gelmiştir.⁸⁷ Eğitim ve araştırma faaliyetlerinde bulunan kişilerin daha sonra yönetimi etkileyecek pozisyonlarda çalışma fırsatı bulması etkinlik alanının sınırlı olmasını önemsiz hale getirmektedir.⁸⁸

Nye, kültürü yumuşak gücün önemli kaynaklarından biri olarak görse de; yumuşak gücü kültüre indirgeyen yaklaşımlara karşı çıkmaktadır. Yumuşak güç üreten kaynaklardan biri de *siyasi değerler*dir. Siyasi değerler genellikle hükümet faaliyetlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Siyasi değerler iç siyaset politikaları ve bu doğrultuda yerel değerler ile yakından ilgilidir. Örneğin özellikle 1950'lerde ABD'nin ırkçı politikaları ve günümüzde hala var olan idam cezası ve silah kontrolü yasalarının yetersizliği Amerika'nın dünya üzerindeki yumuşak güç cazibesini olumsuz etkilemektedir.

Nye siyasi değer ile ilgili örnekleri genellikle insan hakları ve demokrasi üzerinden ilerletmiştir. Ancak demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerler dışında bir ülkedeki işsizlik oranı, iş güvenliği konusundaki kanunlar, suç oranları, sosyal güvenlik ve emeklilik hakları gibi politikalar da bu doğrultuda değerlendirilebilmektedir. Bir ülkenin yumuşak gücü hükümetin oluşturduğu stratejilere göre artabilir ya da azalabilir.⁸⁹ Hükümet söylemleri ve eylemler arasındaki uyumsuzluk tutarsız bir görüntü vermekle birlikte yumuşak güce zarar vermektedir. Bu yüzden hükümetler söylemler ve icraatlarını uyumlu bir şekilde götürmelidir. Diğer yandan siyasal değerler yerel hükümet politikaları sonucu olarak ortaya çıkmış olsa da, alınan kararların kitle iletişim araçlarının hızlı gelişimi sayesinde bütün dünyaya hızlı bir şekilde yayılması etkilerin yerel ile sınırlı kalmayıp, dünya genelinde hayranlık uyandıran özellikleri ile yumuşak güce katkı sağlamaktadır. Ancak tıpkı kültür gibi siyasi değerler de başka toplumlar üzerinde hayranlık uyandırdığı ölçüde yumuşak güce kaynaklık edebilmektedir.

Kültür, siyasi değerler kadar hükümet kontrolünde ve ona bağlı değildir. Hükümetler siyasi değerlerin oluşumunda söz sahibi iken, yumuşak güce kaynaklık

⁸⁷ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.75.

⁸⁸ Kadir Sancak, **Dış Politikada Bir Etki Aracı Olarak Yumuşak Güç: Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Analizi Ve Azerbaycan Üzerindeki Yumuşak Güç Kapasitesinin Değerlendirilmesi**, (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens, Trabzon, Mart 2015, s.89.

⁸⁹ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.35.

eden kültür unsurları genellikle hükümetlerden bağımsız olarak gelişmekte, kısmî olarak hükümet politikalarına aracılık etmektedirler.

Daha önceki bölümlerde bahsettiğimiz gibi yumuşak güç statik değil, uluslararası sistemin dinamik yapısına göre kendini yeniden üreten bir kavramdır. Bir ülkenin dış politikasının yürütülmesi hükümet kontrolünde gerçekleştiği için herhangi bir değişiklik yapılması veya inisiyatif alınması kısa sürede tamamlanabilecektir⁹⁰. Bu nedenle *dış politika* bir ülkenin yumuşak güç potansiyeli için oldukça önemli bir kaynaktır. Dış politikanın yumuşak güç kaynağına dönüşebilmesi için diğer toplumlar tarafından meşru görülmesi gerekmektedir. Bu yüzden kullanılan araçların neden ve hangi yöntemler ile kullanıldığı çok önemlidir. Nye, bir ülke kültürü ile bilgi çağında yumuşak güç üretilmesine yardımcı oluyorsa da, bu durum yalnızca eğitim bursları, değişim programları ve televizyon yayınları ile değil, daha da önemlisi politikalarını iki yüzlü ve kibirden uzak evrensel değerler çerçevesinde oluşturduğunda gerçekleşebileceğini ifade etmektedir.

1.2.3 Yumuşak Güç Yaklaşımının Eleştirisi

Yumuşak güç kavramına getirilen çeşitli eleştiriler vardır. Eleştirilerin büyük bir kısmı uluslararası sistemde önemli etkileri olsa da yumuşak gücün sert gücün yerini alamayacağı üzerine yoğunlaşmaktadır.⁹¹ Öncelikle bazı eleştirmenlere göre, Nye'nin kavramı ABD merkezli geliştirmesi meselelere yaklaşımda tek taraflı bir bakış açısı vermektedir. Bu doğrultuda kavramın teorileştirilememesi Amerikan merkezci bir anlayışla kavramın açıklanmasına bağlanmaktadır. Nye'nin kavramı ABD'nin uluslararası sistemde küresel liderliğini devam ettirmesi ve bu çerçevede ele alması kavramın teori haline gelmesine engel olmaktadır.

Gücün kaynaklarının davranışlarla karıştırılması yumuşak gücün yanlış anlaşılmasının başka bir sebebidir.⁹² Nye'e kaynaklar açısından eleştiri yönetenler, kaynaklar ve davranışları aynı şey olarak düşünmektedirler. Yani askeri veya ekonomik kaynakların kullanımı yalnızca sert gücün kapsamına girmektedir. Ancak

⁹⁰ Kadir Sancak, **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.101.

⁹¹ Haluk Özdemir, "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 63 (3), 2008, s.136.

⁹² Engy Asım Abdulaziz Nouhy, "**Arap Baharı Sonrası Türkiye'nin Mısır Yumuşak Gücü**", (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, 2017, s.13.

Nye, askeri ve ekonomik sert güç kaynaklarının da yumuşak güç üretebildiğini ileri sürmektedir. Nye'e göre gücü yalnızca komutalar ve aktif kontrol olarak değerlendiren eleştirmenler yumuşak güç kavramına karşı çıkmaktadırlar. Çünkü onlar, gücü sadece bilinçli bir komuta ve kontrol eylemi olarak görmekte, gücün yapısal gücünü yani tehdit ve kaba kuvvet yoluyla insanların davranışlarını değiştirmeye zorlamaya gerek olmadan istenilen sonuçları elde etme becerisini göz ardı etmektedirler.

Diğer bazı eleştiriler ise, yumuşak güç üreten kaynakların⁹³ hükümetlerin kontrolünde olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu eleştirmenler yumuşak gücün sadece bazı değerlerin yaygınlaştırılmasında bir araç olduğu, bir güç olarak kabul edilmemesi gerektiğini ifade etmektedirler. Ancak Nye, yumuşak gücün çoğunlukla sivil toplumdan kaynaklandığını doğrulamakla birlikte bu durumun böyle bir gücün var olmadığını kanıtlamaya yetmeyeceğini ifade etmektedir. Hatta liberal bir toplumda, hükümetin kültürü denetleyemeyeceğini ve denetlememesi gerektiğinin altını çizerek bizzat böyle bir denetim politikasının olmamasının kendi başına cazibe oluşturarak yumuşak güce kaynaklık ettiğini ifade etmektedir.

Son olarak yumuşak gücün yarattığı etkinin ölçülmesine dair zorluğa eleştiriler getirilmektedir. Bir ülkenin askeri kaynakları, tank sayısı, askeri kapasitesi ya da ekonomik açıdan milli serveti somut değerlendirmeler ile ölçülebilmektedir. Ancak kültür, imaj, siyasi değerler gibi soyut kaynakların belirlenmesi da zordur. Toplumlar üzerindeki etkiler anketler ile ölçülebilmektedir. Ancak eleştirmenler bu anketlerin anlık bir görüntü çizdiğini, kararların değişkenlik gösterebileceği için fazla ciddiye alınmaması gerektiğini iddia etmektedirler. Nye'e göre anketler, zaman içinde tutarlılık arz ettiklerinde, hem bir ülkenin ne kadar çekici görüldüğünü hem de toplumların desteklemediği politikaların bedelleri hakkında iyi bir ön tahmin yoludur.⁹⁴

⁹³ T. Camber Warren, "Not By Sword Alone: Soft Power, Mass Media, and the Production of State Sovereignty, **International Organization** , No. 68, ss. 112- 115.

⁹⁴ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2.Baskı, 2017, s.41.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK TELEVİZYON YAYINLARI VE ÜLKE DIŞI TOPLUMLAR ÜZERİNE ETKİSİ

Kitle iletişim araçları özelinde önemli bir figür oluşturan televizyon yayınları detaylandırıldığında spor programları, müzik yayınları, belgeseller, haber programları, sinema kuşağı ve dizilerden oluşmaktadır. Türkiye bütün bu alt başlıkların içinde dizilerin yoğun izlenme potansiyeli ile gündeme gelmiştir. Türk dizilerini ihraç eden yapımcıların başında gelen İzzet Pinto'ya göre Orta Doğu'dan Avrupa'ya reyting rekorları kıran Türk dizi ihracatının Amerikan dizilerinden sonra ikinci sırada geldiğini ifade ederek, 2023 yılı için dizi ihracat hedefini 1 milyar dolar olarak hedeflemektedir.⁹⁵

2.1 TOPLUMSAL ETKİ VE SİYASET BAĞLAMININDA MEDYA

2.1.1. Medya – Toplum Etkileşimi

Türkiye'nin yumuşak güç potansiyeline ışık tutarak, uygunluğunu üzerine dikkat çekmeyi amaçlayan çalışmanın bu başlığında medyanın toplumlar üzerindeki etkisi incelenmektedir. Türkiye'de yaşanan son gelişmeler, bu potansiyelin varlığı üzerine çalışmaların ve tartışmaların gündeme gelmesini gerekli hale getirmektedir. Türk dizilerinin özellikle Balkanlar ve Orta Doğu'da yüksek izlenme rekorları alması, dikkatleri çekmiş bu konu üzerine çalışmalar yoğunlaşmaya başlamıştır. Çalışma farklı açılardan yumuşak güç kaynaklarına sahip olmakla birlikte Türkiye'nin yumuşak güç kaynaklarına dair bir potansiyele sahip olduğunu varsayarak başlamıştır. Bu noktada çalışmada dikkat çekilen nokta, medya özelinde televizyon yayınlarının yumuşak güç kaynaklarına dikkat çekerek potansiyel üzerine vurgu yapmak ve siyasi karar alıcılar ve dış politikaya yön verenlerin bu kaynakları doğru ve somut bir şekilde kullanmaları sonucunda potansiyelin önemli bir yumuşak güç kaynağı olabileceğinin altını çizmektir.

⁹⁵ Ortadoğu'dan Avrupa'ya 100 Ülkeye Dizi Dizi İhracat, <https://www.aksam.com.tr/roportaj/ortadogudan-avrupaya-100-ulkeye-dizi-dizi-ihracat/haber-763542>

Hiç kuşkusuz bir ülkenin dış politika ve diplomasi faaliyetleri, siyasi karar vericilerin tutumları, ekonomik ve jeopolitik konumu bütüncül bir çerçevede o ülkenin uluslararası konumdaki yerini belirleyen önemli faktörlerdir. Sadece televizyon yayınlarının yarattığı etkiyi kullanarak bir dış politika faaliyeti yürütmek istenilen sonuçları getirmeyecektir. Bu noktada önemli olan bütüncül bir yaklaşımla bir ülkenin elindeki bütün güç unsurlarını analiz edip, stratejik bir şekilde kullanmasıdır. Çalışma kapsamında değerlendirilen televizyon yayınlarının yumuşak güç potansiyeli de bu bağlamla değerlendirilebilecek destekleyici kollardan biri olarak düşünülmelidir.

Medyanın birey ve toplumlar üzerinde yaptığı etkiler üzerine, birbirinden farklı görüşler vardır. Genel olarak bu görüşler iki eksende ilerlemektedir. Çalışmaların bir kısmı medyanın birey ve toplumlar üzerindeki etkisinin kendiliğinden, herhangi bir kasıt olmaksızın oluştuğunu ifade ederken, diğer görüş bu düşünceye karşı çıkarak, medyanın toplumlar üzerindeki etkisinin bilinçli, amaçlı ve planlı olduğunu ileri sürmektedir.⁹⁶

Kitle iletişim araçları özellikle televizyon, gerçekliği şekillendirmede çok önemli bir role sahiptir. Televizyon, bireylerin “simgesel çevrelere” hükmetmede oldukça etkin bir güçtür. Televizyonda, tekrarları defalarca yayınlanan görüntüler özellikle gençler ve çocuklar üzerinde özendirici ve etkileyici bir güce sahiptir.⁹⁷ Medyanın birey ve toplum üzerine etkileri üzerine çalışmalar yapan J.T. Klapper göre medya bireylerin tutum, davranış, bilgi ve kanatları üzerinde etkileme gücüne sahiptir. Klapper, medyanın toplum tutum ve davranışlarını değiştirme etkisini 3 başlık altında kategorize etmektedir.⁹⁸

1. Değiştirip dönüştürme,
2. Önemsiz değişiklikler yapma,
3. Kuvvetlendirme.

⁹⁶ Ali Arslan, “Medyanın Birey, Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi** ISSN:1303 – 5134, 2004, ss.2 – 4.

⁹⁷ Sema Karabıyık, **Türk’ün Dizi ile İmtihanı – Ekranın Kısa Tarihi 1**, Profil Yayıncılık, 1.Baskı, 2014, İstanbul. s.50

⁹⁸ Oliver Boyd Barrett ve Peter Braham, **Media, Knowledge and Power**, London Routledge, 1995, ss.86- 90.

Medyayı önemli bir toplumsallaşma aracı olarak nitelendiren Scannell'e göre kitle iletişim araçları kültürel üretimin önemli bir ayağını oluşturmaktadır.⁹⁹ Kitle iletişim araçları ile üretilen kültür ürünleri insanların hayatlarına kolayca girerek, geniş halk kitlelerine ulaşmaktadır. Özetle, sürekli yenilenen ve tekrarlanan görüntü ve imgeler, bireylerin ve toplumların meslek, duygu, değer yargıları, beklenti, siyasi eğilim ve tutumlarında önemli bir şekillendirici ve belirleyici etkiye sahiptir.¹⁰⁰ Aslında bu durumun en güzel örneği kolayca içselleştirebileceğimiz, 80'li yıllarda hayatımıza giren *Dallas* dizisi olacaktır. Amerika ve Amerikalılar hakkında oldukça fazla bilgiye sahip olmamızı sağlayan dizi, lügatimize "Dallas gibi, Dallas'a döndü" gibi ifadeleri katmıştır.¹⁰¹

Medyanın etkileri üzerine yapılan araştırmalar genellikle yayınlanan içeriklerin bireylerin tutum ve fikirlerinde bir etki yaratıp yaratmadığı ve bu etkinin somut bir davranışa dönüşüp dönüşmediği üzerinedir. Kamuoyunun oluşmasında medya etkili bir araç olarak kullanılsa da hiç kuşkusuz tek başına etkin ve yeterli bir yöntem olarak düşünülmesi doğru olmayacaktır. Bununla birlikte, siyasi karar vericiler, hangi sistem içinde olursa olsunlar, kamuoyunu etkilemek için medya araçlarının kullanımını dikkate almalıdır.¹⁰²

Medya ve toplumları etkileme çalışmaları üzerine söz sahibi olan araştırma "*Gündem Koyma ve Saptama Modeli*" dir.¹⁰³ Gündem Koyma ve Saptama Modeli'ne göre, insanlar güncel ve kamusal haberleri kitle iletişim araçları ile öğrenirler, ve bir konunun önem dercesini kitle iletişim araçlarının verdiği öneme göre belirlerler.¹⁰⁴ Medya, toplumun ne düşüneceğini kesin olarak belirleyemesede, hangi konu hakkında düşüneceğini yönlendirme etkisine sahiptir.¹⁰⁵ Bu modele göre insanlar

⁹⁹ Paddy Scannell ve diğerleri, **Culture and Power: A Media, Culture and Society Reader**, Sage, London, 1992. s.13.

¹⁰⁰ Oliver Boyd Barrett ve Peter Braham, **Media, Knowledge and Power**, London Routledge, 1995, s.96

¹⁰¹ Sema Karabıyık, **Türk'ün Dizi ile İmtihanı – Ekranın Kısa Tarihi 1**, Profil Yayıncılık, 1.Baskı, 2014, İstanbul. s.11.

¹⁰² Ahmet Taner Kışlalı, **Siyaset Bilimi**, İmge Kitapevi, 2006, s.330

¹⁰³ Erkan Yüksel, "Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?", **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2017, s.576

¹⁰⁴ D. Mcquail ve S. Windal., **İletişim Modelleri**, Konca Yumlu (çev), 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2005, s.130- 133.

¹⁰⁵ İlker Erdoğan, Gündem Koyma ve Saptama Yaklaşımında Bir Araştırma Geleneği ve Tasarım Olarak Çerçeveleme", **Erciyes İletişim Dergisi**, Cilt:2, Sayı:1,s.50

kitle iletişim araçlarının ele aldığı konuları öğrenmek ve verilen öncelik sırasına göre konuları önemli görme eğilimindedirler.¹⁰⁶

2.1.2 Bir Siyaset Enstrümanını Olarak Medya

İçinde bulunduğumuz küreselleşme süreci, iletişim teknolojileri ve medya üzerinde de etkilerini göstermektedir. Günümüzde diplomasi faaliyetlerinin önemli etkileyicileri olan, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarının kullandığı yöntemlerden biri olan kitle iletişim araçlarıdır. Medya araçları kullanılarak istenilen politik, kültürel, ekonomik mesaj geniş toplumsal kesimlere ulaşmakta ve kamuoyu oluşturulmaktadır.¹⁰⁷ Bu noktadan hareketle medya araçları verilmek istenen mesajların iletilmesi, yorum ve düşüncelerin geniş kitlelere yayılması için aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle televizyon ülkelerin politika ve kültürlerinin aktarılmasında ve böylelikle geniş kitlelere ulaşmasında önemli bir görev görmektedir.¹⁰⁸

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin artması ve faaliyetlerinde daha geniş kitlelere seslerini duyurmak için kitle iletişim araçlarını kullanmaları bu alanın işlevsel bir hal almasını sağlamıştır. Savaş sonrasında ülkeler, kamu diplomasisi uygulamaları için medyayı uluslararası ilişkilerin belirlenmesinde ve düzenlenmesinde kullanmışlardır.¹⁰⁹ Uluslararası örgütlerin ve ülkelerin birbirleri ile bağlantı kurmaları, iç ve dış ilişkilerin iletilmesi, ülkelerin diplomatlarının diğer ülkelerdeki meslektaşları ile uluslararası siyasette etkileşime geçmeleri ve kitle iletişim araçlarının gücünden yararlanmaları medyanın etkinliğinin artmasına sebep olmuştur.¹¹⁰

¹⁰⁶ Sedat Şimşek, “Medya-Siyaset-İktidar Üçgeninde Medya Gerçeği”, **Selçuk İletişim**, Sayı:6, 2009, s.125

¹⁰⁷ Fatma Akkan Güngör ve Alper Bulut, “Bakı Gruplarının Siyasete Etki Aracı Olarak Medya:2007 Genel Seçimleri ve TÜSİAD Örneği”, **Medya ve Siyaset Uluslararası Sempozyumu Kitabı**, Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İzmir, 15-17.11.2007, s.92

¹⁰⁸ Emrah Aydemir, **Kamu Diplomasisi Ülkeler, Avrupa Birliği, Kurumlar, Uygulamalar**, 1.Baskı, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2018, s.69.

¹⁰⁹ Emrah Aydemir, **Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya**, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2016, s. 166.

¹¹⁰ Meltem Bostancı, **Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi**, İstanbul, Anahtar Yayınevi, 2012, ss.99 -100.

Günümüzde iç ve dış siyasi alandaki bilgilerin biçimlendiricisi konumda olan medya ve siyaset arasındaki ilişkinin karşılıklı bağımlılık üzerine dayandığına dair yaygın bir önkabul literatürde göze çarpmaktadır. Eleştirel teori, medyayı egemen ideolojinin yeniden üretildiği bir alan olarak görmekte, liberal teori ise medyayı dördüncü kuvvet olarak kabul ederek onu siyasetin bir parçası olarak görmektedir.

Çalışmada bütün bu bütüncül yaklaşımların dışında, Türk televizyon yayınlarının izlendiği coğrafyada, oluşturduğu imaj ile dış politikaya katkı verecek boyutta bir potansiyele dönüşme ihtimali üzerinde durulmuştur. Hatta bu konuda daha iddialı bir ifade Ayhan Kaya ve Ayşe Tecmen'in çalışmasında ortaya koyulmuş; Türkiye'nin bu bölgelerde başlattığı ekonomik ve diplomatik ilişkilere ek olarak, yüksek izlenme rekorları kıran Türk dizilerinin yarattığı cazibe bir tür yumuşak güç unsuru olarak değerlendirilmiştir.¹¹¹ Türkiye'nin sahip olduğu kültürü, yatırım ve ticaret potansiyeli, doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel değerleri stratejik bir şekilde yönlendirilirse diğer ülkeler üzerinde prestijli bir görünüm yaratılabilir. Bu noktada Türkiye'nin diplomasi araçlarını kullanarak dış medyada temsil edilmesi yararlı görülmektedir.¹¹²

Medya araçlarının sınırların ötesinde toplumları buluşturması, siyasi karar alıcıların da kayıtsız kalamadığı bir durum haline gelmiştir. Bu süreçte devletten devlete yapılan diplomasi, toplumdan topluma dönüşerek kamu diplomasi faaliyetleri önem kazanmıştır. Kamu diplomasisi, medya, spor, sanat, eğitim gibi yumuşak güç unsurlarının kullanımına bağlıdır. Ülkemizde TRT'nin Orta Doğu ülkelerine yönelik oluşturduğu politikalar kapsamında Arapça yayınlar yapan TRT Arabi¹¹³ kanalı medya özelinde gösterilecek bir yumuşak güç unsurudur.

Medya araçlarının, kamu diplomasisi unsuru olarak kullanılmasındaki noktalardan biri de yayınlanan içeriklerdir. Toplumları birbirlerine yakınlaştıracak olanda aynı şekilde uzaklaştıracak olanda oluşturulan içeriklerdir. TRT'nin oluşturduğu içerikler ya da ihracatını yaptığımız dizi ve programların çıktıkları bu doğrultuda düşünülerek, stratejik vizyona sahip uzman kişiler tarafından

¹¹¹ Ayhan Kaya ve Ayşe Tecmen, "The Role Of Common Cultural Heritage in Modern Turkey's External Promotion: Yunus Emre Cultural Centres", **İstanbul Bilgi University, European Institute**, 2011, s.16

¹¹² Ahsen Armağan, Elif Yıldız ve Selin Bitirim "Uluslararası Kamuoyunda Bir Marka Oluşturma Yolunda Türkiye", **Medya ve Siyaset Uluslararası Sempozyumu Kitabı**, Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İzmir, 15-17.11.2007, s.529

¹¹³ <https://www.trtarabi.com/>

oluşturulmalıdır. Televizyon yayınları, radyo, dergi ve gazete yayınlarının milyonlarca insana ulaştığı düşünülürse bu yayınların içerikleri, toplumları yakınlaştırmaya ve prestij oluşturmaya odaklanmalıdır. Televizyon yayınları denilince akla çoğu zaman içi boş eğlence programları gelmekte ve önemsizleştirilmektedir. Çalışma bu doğrultuda bu alan üzerine dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Çünkü vizyon sahibi kişiler tarafından yapılacak stratejik çalışmalar ve bu doğrultuda oluşturulacak politikalar, kamu diplomasisi çalışmalarının yararına olacaktır.

Demokratik ülkelerde toplumlara etkileyerek gündem oluşturan medya araçları; yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak itibar görmektedir. Örneğin Almanya'da ülke kamu diplomasisinin ana hattı olan Dışişleri Bakanlığı'nın uzman departmanı *İletişim, Kamu Diplomasisi ve Medya Genel Müdürlüğü*'dür.¹¹⁴ Web sitesindeki bilgiye göre, departmanın görevi iletişim ve medya politikalarını kullanarak Alman toplumunun kimliğini görünür kılmak, iç ve dış politikalar ve değerleri hakkında bilgi vererek, kültür, bilim, eğitim, bilgi ve medya zemininde ülkenin çekiciliğini arttırmaktır.

Yakın bir yapılanmaya örnek olarak ülkemizdeki İletişim Bakanlığı'na bağlı *Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü* örnek gösterilebilir. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM)¹¹⁵, Türkiye'deki gelişmelerin yabancı basındaki etkilerini takip eden ve Türkiye'nin tanıtılması için faaliyet gösteren ve bu doğrultuda politika üretme süreçlerine dahil olan bir kurumdur. Türkiye'nin uluslararası zeminde görünürlüğünü sağlama amacı ile Orta Doğu'dan Balkanlara bir çok coğrafyada medya buluşmaları ve seminerler düzenleyerek, 25 dilde Türkiye ile ilgili haber çevirileri yaparak uluslararası konjoktürde Türkiye'nin kamu diplomasisi politikalarını desteklemektedir.

¹¹⁴ <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/auswdienst/abteilungen/kulturundkommunikation-node>

¹¹⁵ <http://www.bygem.gov.tr/turkce/bygem-hakkinda>

2.2 YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ

2.2.1. Kavram Olarak Kamu Diplomasisi

Dünyadaki iktisadi ve siyasal ilişkiler küreselleşmenin etkisiyle giderek birbiriyle daha ilişkili hale gelmektedir. Bu gereklilik ile birlikte diplomasi kavramı da değişime uğramaktadır. Değişim ile devletlerin uluslararası hedeflerinde diğer toplumları da etkilemeyi hedefleyecek stratejiler oluşturulmaya başlanmıştır. Günümüz dünyasında ülkeler, uluslararası sistemde etkinliklerini sürdürebilmek için, artık sadece diğer ülkelerin hükümetlerini değil, aynı zamanda kamuoylarını da hedefleyen politikalar geliştirmek zorundadırlar. Enformasyon ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle kamuoyu uluslararası sistemi etkileme gücüne sahip bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Hükümetler için stratejiler belirleme ve etki alanı oluşturma süreçlerinin farklı aktörlerle paylaşılması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu doğrultuda kamu diplomasisi, toplumları ve gündemi etkileme becerisi ile dış politika faaliyetlerinin önemli bir aracı olmaktadır. Günümüzde pek çok ülke, diğer toplumların nazarında olumlu imaj yaratmak amacıyla kamu diplomasisi çalışmalarını dış politika stratejilerine entegre etmektedir.

TDK Sözlüğü diplomasiyi, Uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü olarak tanımlamaktadır.¹¹⁶ Günümüzde diplomasi birden fazla tanıma sahiptir ve bu tanımlar farklılık göstermektedir. Tuncer'e göre diplomasi uzlaşmayı betimleyen görüşme sanatıdır.¹¹⁷ Geleneksel bakış açısı, hükümet, devlet liderleri, cumhurbaşkanları, dışişleri bakanlıkları ve ilgili diğer bakanlıkları sürece dahil eden bir yaklaşımdır. Uluslararası araçlar, diplomatik görevlerdeki insanlar aracılığı ile yürütülmektedir. Kamu diplomasisi kavramı ise daha geniş bir bakış açısına sahiptir, aktörler sadece diplomatik görevliler ile sınırlı kalmamaktadır. Devletler, STK'lar, vatandaşlar, uluslararası örgütler kamu diplomasisinin aktörleri arasındadır.

21. yüzyılda uluslararası sistemin temel eğilimi olan küreselleşme ülkeler arasındaki ilişkilerin hızla yayılmasını sağlamaktadır. Küreselleşme kendi hızında ve kendi koşullarında değerlendirilirse muazzam avantajlar yaratabilecek bir güce

¹¹⁶ Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/> (02.04.2019)

¹¹⁷ Tuncer Hüner, **Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2009, ss.16 – 17.

sahiptir.¹¹⁸ Toplumlar arası kültür, inanç kalıplarının yayılması, toplumların somut ve soyut değerleri ulusal sınırların ötesine küreselleşme sayesinde geçerek, farklı coğrafyalarda yayılmaktadır. Küreselleşme ekonomik ilişkilerdeki gelişme ve yaygınlaşma ve ideolojik farklılıkları içeren kutuplaşmaların çözülmesi ve liberalleşme için kullanılmaktadır.¹¹⁹ Küreselleşme ile birlikte ülkelerin sahip oldukları değerlerin, farklı coğrafyalara ulaşması kolaylaştı ve farklı ülkelerin halkları ortak çıkarların daha çok farkına vardılar. Uluslararası ilişkiler ve diplomasi küreselleşme ile birlikte değişim sürecine girmiştir. Diplomasi diplomatlar tarafından kapalı kapılar arkasında yürütülen ilişkileri aşmış, şeffaf bir hale gelmiştir. Diplomasinin alanı genişlemiş, yeni aktörler sisteme dahil olmuştur. Günümüzde gerek diplomasi gerek farklı güç kullanımlarının başarısı kamuoyunun desteğine dayanmaktadır.

Kamu diplomasisine dair ilk uygulamalar Soğuk Savaş dönemine kadar uzanmaktadır. Soğuk Savaş dönemi, ülkelerin sürekli tehdit altında olduğu, güç elde etmek için askeri kapasitelerine önem verdiği bir süreçti. Kamu diplomasisine dair ilk örnekler, Amerikan ve Batı değerlerinin, Doğu Avrupa ülkelerine yayılmasına yönelik ikna çalışmalarını içermektedir. Kamu diplomasisi aslında yeni bir kavram değildir. ABD Soğuk Savaş süresince kullandığı ve negatif bir algı yaratan propaganda kavramından vazgeçerek, sivil toplum kuruluşlarının (STK) da dahil edildiği, kültürel etkileşimi arttırmayı hedefleyen ve bağımlık ilişkisi yaratan yeni bir kavram üretmiştir; “kamu diplomasisi”.¹²⁰ II. Dünya Savaşı sonrası dönemde propaganda ve algı yönetimi, sert güç uygulamalarının bir stratejisi olarak, özellikle Amerika, Soğuk Savaşın tarafı olan ülkeler arasında toplumların etkilenmesinde ve dış politika hedefleri doğrultusunda kullanılmıştır. Bu dönemde kamu diplomasisinin odağında, yine diğer ülkelerin toplumlarını etkilemek vardır ancak ülkelerin hedefleri doğrultusunda sert güç kaynağı olarak kullanılmaktadır. Soğuk Savaş sonrası

¹¹⁸ Joseph E. Stiglitz, **Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı**, Çev. Arzu Taşçıoğlu ve Deniz Vural, 3. Baskı, Plan B Yayınları, 2004, İstanbul, s.42.

¹¹⁹ Emrah Aydemir, **Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya**, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2016, s. 87.

¹²⁰ Pınar Özden Cankara, “Ak Parti İktidarları Döneminde Hükümete Bağlı Kuruluşların ve Sivil Toplum Örgütlerinin Filistin’e Yaptığı İnsani Yardımların Kamu Diplomasisi Faaliyeti Olarak Görülmesi”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018, s.174.

dönemde ise kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile kültürler arası etkileşim artmış, dünya daha küresel bir hale gelmiştir.

Zamanla hükümetler için kamu diplomasisi bir yumuşak güç yöntemine dönüşmüş, değerler ve kültür üzerinden toplumların zihinlerine ve kalplerine seslenen bir araç haline almıştır.¹²¹ Kamu diplomasisi, sivil toplum örgütlerinin, hükümet dışı kurumların, kültürel unsurların, üniversitelerin, medya ve iletişim araçlarının, vatandaşların birer aktör olarak tanımlandığı bir alan haline gelmektedir.

Kamu diplomasisi kavramı 1950’li yıllarda ortaya çıkmıştır. Ancak 11 Eylül’de yaşanan Amerika’ya yönelik saldırılardan sonra hükümetlerin dış politikalarında önemli bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bir devletin; başka bir devletin halkını, başka bir ülkenin kamuoyunu etkilemeye yönelik çalışmalarını, hedeflediği kamuoyuyla kurduğu ilişkinin biçimini ve içeriğini anlatmaktadır.¹²² Kamu diplomasisinin geleneksel diplomasiden temel farkı devlet dışı aktörleri kullanması ve devlet dışındaki aktörlere hitap etmesidir. Hedeflenen ülkenin kamuoyunu etkileme ve yönlendirme yöntemleri kamu diplomasisi unsurlarına dayanmaktadır. Zamanla yumuşak gücün uygulama alanı olarak kamu diplomasisini kullanan hükümetler, geleneksel diplomasi anlayışının yerini almış toplumsal ve kültürel değerleri kullanarak toplumların zihinlerine ve kalplerine etki eden bir araca dönüşmüştür.¹²³

Hükümetler kamu diplomasisinin üç boyutunu dikkate alıp, stratejilerini bu doğrultuda oluşturmalarıdır. Kamu diplomasisinin ilk boyutu, gündelik iletişimdir. Gündelik iletişimde, iç ve dış basın karar mekanizmalarının verdiği politik kararları açıklamakta görevlidir. Yabancı basın kamu diplomasisinin ilk adımı için önemli bir hedefdir. Gündelik iletişimin verimli çalışabilmesi için yanlış anlamalara ve yanıltıcı bilgilere anında müdahale edilip, düzeltilmesi gerekmektedir. Günlük boyut hızlı karşılık verebilme becerisi ve haksız suçlamalara karşı kuvvetli bir karşı argüman ile hızlı cevap becerisini gerekli kılmaktadır. Hükümet politikalarında ilerlemek amacıyla sembolik olaylar ve iletişimler planlanmaktadır. İkinci boyutu stratejik

¹²¹ Ergün Köksoy, “Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kursamsal Bir Değerlendirme”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı: 22, 2014, s.214.

¹²² Barış Doster, “Atatürk ve Kamu Diplomasisi”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018, s.2.

¹²³ Ergün Köksoy, “Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kursamsal Bir Değerlendirme”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı: 22, 2014, s.214.

iletişimdir. Hükümet politikalarına uygun kampanyalar yürütmek ve bunları yürütecek kurumları oluşturmayı kapsamaktadır. Üçüncü boyut ise kalıcı ilişkilerin geliştirilmesidir. Burslar, değişim programları, eğitimler, konferanslar vb. kalıcı ilişkilerin kurulmasına yardımcı olmaktadır.¹²⁴ Kamu diplomasisinin her üç boyutu da, bir ülkenin cezbedici bir imaj oluşturulması için önemli bir rol oynamaktadır.¹²⁵ Ancak daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi kibirli ve bencil hükümet söylemleri yumuşak güç üretmek yerine tam tersi var olan potansiyeli bile tüketebilmektedir.

Bir hükümetin başka bir devletin halkını, bir devletin politikalarını kendi lehine döndürmek amacıyla etkileme faaliyetleri olan kamu diplomasisi, karşılıklı müzakereler ile ülkelerin prestijini ve saygınlığını arttırmayı amaçlamaktadır. Ülkeler açısından kamu diplomasisinin etkin bir dış politika aracına dönüşmesinin nedenlerinden biri kamuoyunun, hükümetlerin karar alma mekanizmalarına olan etkisidir. Uluslararası sistemde itibarı ve saygınlığı artan ülkeler sistemde cazibe merkezi haline gelmektedirler. Kamuoyunun uluslararası sistemdeki etkisi, kamuoyunun etkilenmesi zorunluluğunu getirmiş, özellikle yazılı ve görsel basın, çeşitli medya araçları hükümetler tarafından bu doğrultuda kullanılmaya başlamıştır. Teknolojik gelişmeler, internet ve yeni medya araçları bilginin devlet ve devlet dışı aktörlere aktarımını hızlandırmaktadır. Bu durum diplomasi ve medyayı ortak paydada buluşturmuştur. İletişim teknolojileri sayesinde uluslararası gelişmeler diğer ülkelere güncel olarak aktarılmakta, diplomatik süreçler kamuoyuna açık bir şekilde iletilebilmektedir.

Kamu diplomasisi kavramının ve bu yönde oluşturulan stratejilerin ortaya çıkmasının bazı nedenleri bulunmaktadır. Öncelikle, kitle iletişim araçlarının gelişimi sonucu televizyon, internet, radyo, faks gibi teknolojiler gündelik hayatta insanların hayatına girmiştir. Bu, gelişmeler sayesinde diğer ülkelerde olup bitenlerden haberdar olmayı sadece ülkelerin ve toplumdaki az sayıdaki insanın ayrıcalığı olmaktan çıkarmış, toplumun genelinin de bu bilgilere ulaşmasını sağlamıştır. Televizyon yayınları ulusal ve uluslararası sorunları hakkında

¹²⁴ Buket Önal, “Türkiye’nin Orta Asya’da Uyguladığı Kamu ve Kültür Diplomasisi Politikaları”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018, s.48.

¹²⁵ Joseph S. Nye, Jr., **Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarımın Araçları**, Çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, 2. Baskı, 2017, s.157.

kamuoyunu bilgilendirmekte ve bu hangi konunun kamuoyunda gündeme gelmesi gerektiği yönünde etkide bulunmaktadır.¹²⁶ Medya tarafından yaratılan bu algı sonucunda toplum bazı olayları daha önemli olarak algılamaktadır. Özellikle televizyon günümüzün en yaygın kullanılan kitle iletişim araçlarından biridir. Modern toplumların en önemli kültür taşıyıcılarından olan televizyon, kitle kültürünü yaygınlaştırmakta ve meşrulaştırmaktadır.¹²⁷ Günümüzde televizyon yayınları, ülkelerin kültürlerini ve politikalarını geniş kitlelere aktaran bir görevi üstlenmektedir. Örneğin Türkiye'nin Orta Doğu ülkelerine yönelik hazırladığı TRT Arapça kanalı, yumuşak güç kaynağı olarak Türkiye'ye hizmet etmektedir. TRT Arapça, TRT Türk ve farklı versiyonlarda yaptığı yayınlar ile TRT yurtdışında ülkemizin tanıtılmasında, büyük bir rol oynamaktadır.¹²⁸ Televizyonla ulus sınırlarını aşmış, geniş kitleleri bilgilendirmek, yönlendirebilmek ve etkileyebilmek mümkündür. Aynı şekilde Arap ülkelerinde izlenme rekorları kıran Türk dizileri sayesinde ülkemiz bu coğrafyalar üzerinde bir cazibe yaratmaktadır. Türk dizilerine gösterilen ilgi Ortadoğu'dan başlayıp, Latin Amerika'ya kadar yayılmaktadır.¹²⁹

İkincisi, insanların bilgiye ulaşması, kamuoyunun önemli kılınmaktadır. Bu durumun sonucu olarak da devletlerin kamuoyunu daha çok önemseyerek, bu doğrultuda politikalar oluşturması gerekli hale gelmektedir. Günümüzde kamuoyu ülkelerin politikalarını etkileyen etkin bir aktör haline gelmiştir. Farklı birçok sivil toplum kuruluşları, ulus ötesi şirketler, ülkedeki seçkinler ve din ile ilgili yapılanmalar ülke sınırlarının dışında uluslararası sistemdeki aktörleri ve olayları etkilemektedir.¹³⁰ Üçüncü sebep ise, 1948-64 tarihleri arasında uluslararası sisteme dahil olan yeni ülkeler, kamu diplomasisinin hedefini oluşturmaktadırlar. Kamuoyunun sahip olduğu fikirler, kanaatler, uluslararası sistemdeki meşruluk algısı için oldukça önemli hale gelmiştir.

¹²⁶ Emrah Aydemir, **Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya**, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2016, s. 95.

¹²⁷ Sadık Yalsızuçanlar, **Televizyon ve Kutsal**, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997, s.110 – 112.

¹²⁸ Abdullah Özkan, 21.Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkanları, http://www.tasam.org/Files/PDF/Raporlar/STR70_21_Yuzyilin_Stratejik_Vizyonu.pdf_66fb77c9-cd79-481e-a185-9a9c26ffe7b7.pdf (15.03.2019).

¹²⁹ Hale Aydoğmuş, "Türk Dizileri Neden Tutuyor?", <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/turk-dizileri-neden-tutuyor> (18.03.2019).

¹³⁰ Emrah Aydemir, **Kamu Diplomasisi Ülkeler, Avrupa Birliği, Kurumlar, Uygulamalar**, 1.Baskı, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2018, s.32.

Özellikle değişen dünyada yeni stratejilerin gerekliliği, enformasyon ve kitle iletişim araçlarının gelişimi devlet dışı aktörlerin önemini arttırarak, ulusal hükümetlerin denetimini azaltmaktadır. İletişim teknolojilerinin güç kullanımı üzerindeki etkisi uluslararası ilişkiler literatüründe de dönüşüm meydana getirerek, kamu diplomasi kavramına zemin hazırlamaktadır.

2.2.2 Yumuşak Güç – Kamu Diplomasisi İlişkisi

Günümüzde uluslararası sistemde, ülkelerin güçlenmek veya en azından güç potansiyellerini korumak, ulusal hedeflere ulaşmak adına oluşturdukları stratejiler için geleneksel yöntemlerden çok daha fazlasına ihtiyaçları vardır. Güç potansiyellerini arttırmak isteyen ülkeler sadece hükümetleri ve uluslararası örgütleri değil, diğer ülkelerin halklarını da etkilemeyi hedefleyen stratejiler geliştirmektedir. Uluslararası sistemde yaşanan bu değişimler literatür açısından da yeni kavramların gelişmesini zorunlu kılmaktadır. Literatürde geleneksel kamu diplomasisi yerine yeni kamu diplomasisi kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Yöntem ve amaçlarındaki farklılıklara göre literatürde çok fazla kamu diplomasisi tanımı yapılmıştır. Kamu diplomasisi kavramını anlamak için ortak bazı paydalara ve geleneksel kamu diplomasisinden farklılaştığı noktaları incelemek faydalı olacaktır. Bu doğrultuda kavram incelendiğinde, kamu diplomasinin çalışma açısından en değerli yönü prestij ve uluslararası sistemdeki meşru görünümün kaynağı olarak yumuşak güce kaynaklık etmesidir. Yumuşak güç aracı olan kamu diplomasisi, hükümetlerin diğer toplumları bilgilendirmesi ve etkilemesi yöntemi ile ulusal hedeflere destek sağlamaktadır. Kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle hükümetler kamu diplomasisi araçları üzerinde tam bir kontrol sağlayamamaktadır. Uluslararası sisteme yeni aktörler eklenmiş, sivil toplum kuruluşları ve etkileri sistemin önemli bir parçası haline gelmiştir. Hükümetlerin diplomatik hamlelerini açık bir şekilde yürütmesini beraberinde getiren bu sistem kamu diplomasisine şeffaf, açık bir nitelik kazandırmaktadır.

Bir ülkenin yumuşak güç kaynakları önemli bir potansiyeldir ancak bu potansiyelin güç oluşturması kaynakların kullanımına bağlıdır. Kamu diplomasisi yumuşak güç potansiyelini somut çıktılarına dönüştüren bir araçtır. Uluslararası sistemdeki güç algısının sert güçten yumuşak güce doğru dönüşümü diğer ülkelerin

halklarını etkilemeye dayalı stratejileri ve kaynakların önemi arttırmış, dolayısıyla kamu diplomasinin de önemi artmıştır. Uluslararası sistemdeki konumlarını güçlendirmek ve dış politika faaliyetlerini meşru göstermek isteyen ülkeler kamu diplomasisinin önemi fark etmiş ve bu yönde stratejiler üretmektedirler. Bir aktörün güç uygulamasındaki temel amacı karşı tarafın eylemlerini veya düşüncelerini kendi hedefleri doğrultusunda değiştirmektir. Kamu diplomasisi de bu amaca ulaşmak için iki aşamayı takip etmektedir. İlk olarak; amaç, istenilen hedef doğrultusunda yönlendirilmek istenen kitleyi etkilemektir. İkinci aşamada ise politika belirleyicileri etkilemeleri için hedef kitleyi etkilemek ve doğrultuda hareket etmelerini sağlamaktır. Bu noktadaki uygulamalar devletten halka ve devletten devlete yönelik bir iletişim olarak ifade edilmektedir.¹³¹ Halktan halka geçen iletişim sivil toplum kuruluşları, medya ve üniversiteler aracılığıyla iletilirken, devletten halka yönelik uygulamalar kamu kurumları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Eğitim, inanç, savunuculuk, lobicilik, kültür ve kitle iletişim araçları kamu diplomasisinin uygulama alanlarıdır. Çalışmanın inceleme alanını oluşturan televizyon yayınları kamu diplomasisinin uygulama alanı olan kitle iletişim araçları başlığı altında incelenmektedir. Televizyon yayınları kamu diplomasisinde etkin bir şekilde kullanılan kitle iletişim araçlarından biridir. Televizyonun önemli bir bilgi kaynağı olduğu düşünülürse, ülkelerin hedeflerini ve kültürel değerlerini geniş kitlelere aktarmak için kullanılması kaçınılmazdır.¹³² Değişen dünya düzeninde diplomasi de dönüşüme uğraması sonucu devletten devlete aktarılan görüşmelerden toplumdaki topluma geçilen diplomasi sürecinde ülkeler yumuşak güçlerini iletmek için kitle iletişim araçlarına ayrı bir özen gösterir hale gelmişlerdir. Televizyon yayınları toplumları ortak bir paydada buluşturmayı amaçlayarak, onları birbirine yakınlaştırıp, aralarında siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda işbirliği oluşmasını mümkün kılmaktadır. Kamu diplomasisinde kamuoyunu etkilemek için kullanılan televizyon yayınları ve diziler izleyicinin zihinlerine etki ederek insanların davranışlarını ve düşüncelerini etkilemektedir. Günümüzde bu durumun farkında olan politikacılar ve siyasi karar alıcılar televizyonda yayınlanan programları

¹³¹ Kadir Sancak, **Dış Politikada Bir Etki Aracı Olarak Yumuşak Güç: Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Analizi Ve Azerbaycan Üzerindeki Yumuşak Güç Kapasitesinin Değerlendirilmesi**, (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, Mart 2015, s.111.

¹³² Emrah Aydemir, **Kamu Diplomasisi Ülkeler, Avrupa Birliği, Kurumlar, Uygulamalar**, 1.Baskı, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2018, s.69.

zihinleri etkilemek onlarda bir bakış açısı yaratmak için kullanılmaktadırlar. Örneğin 2003 yılında televizyonda yayınlanan *Kurtlar Vadisi* dizisi televizyonda reyting rekorları kırarak; Türk milliyetçiliği, ulusal dayanışma gibi konuları ile Türk izleyiciyi etkisi altına almıştır. Gösterilen yoğun ilgi sonucunda 2006 yılında dizinin *Kurtlar Vadisi Irak* isimli filmi gösterime girdi. Diziyi 4.256.567 kişi izlemiş, toplamda 27.434.898,00 TL hasılat yapmıştır.¹³³

Günümüzde, hükümetler başka toplumlar tarafından nasıl algılandıklarına ve ülkelerinin sahip olduğu imaj ve diğerleri üzerindeki etkisine önem vermektedirler. Ülkelerin sahip olduğu imaj ve cazibe unsurları yumuşak güç aracı olan kamu diplomasisi ve izlenen doğru adımlar ile yumuşak güç potansiyellerini arttırmak ve uluslararası sistemdeki eylemlerini meşru göstermek için kullanılması ve çoğaltılmalıdır. Başarılı bir kamu diplomasisi yumuşak güç kaynaklarının potansiyeli ile doğrudan ilgilidir. Yumuşak güç aracı olan kamu diplomasisi her ülkenin yumuşak güç potansiyeline göre farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak her ülke kendi yumuşak güç potansiyelini doğru belirlemeli ve hedef olarak seçtiği ülkelerin özelliklerini dikkate alarak bu doğrultuda stratejiler oluşturmalıdır.

2.3 TÜRKİYE VE YUMUŞAK GÜÇ: TELEVİZYON YAYINLARI BAĞLAMINDA

Hem görme hem de işitme duyularımıza hitap eden televizyon yayınları ve diziler küreselleşen dünyada insanlara çok hızlı ve ucuz maliyetle ulaşabilmesi ve insanların zihinlerine nüfuz ederek onları etkileyebilmesi özelliği ile güçlü bir yumuşak güç kaynağıdır.

Tıpkı 80'li yıllarda Amerikan dizilerinin hayatımıza girmesi gibi 2000'li yıllarda da Türk dizileri özellikle Balkanlar ve Orta Doğu'da geniş bir izleyici kitlesine sahip olmuş, yüksek izlenme oranları dikkat çekmiştir. Ülkelerin sahip olduğu tarihi miras, siyasi karar vericilerinin yürüttüğü diplomatik ilişkiler, ve bütün bunların yanında medya özelinde yürütülen faaliyetler ile kurulan ilişkiler sayesinde bu bölgelerde bir Türkiye imgesi biçimlenmektedir.¹³⁴ Türk dizilerinin Balkanlar ve

¹³³ <https://boxofficeturkiye.com/film/kurtlar-vadisi-irak-2006018> (11.03.2019).

¹³⁴ Emek Çaylı Rahte, "Medya Kültürünün Küresel Akışı: Türk Dizilerinin Kosova'da Alınlanması", *Milli Folklor*, Sayı 114, 2017, ss.68 – 72.

Orta Doğu'da gördüğü ilgi, Türk ulusal kimliğinin doğu ile batı, geleneksel ve modern arasında değişen çok yönlü yapısı ile ilişkilidir.¹³⁵ Zafer Yörük ve Pantelis Vatikiotis'in yumuşa güç ve Türk dizileri üzerine yaptığı araştırmada, Türk dizilerinin etkisi ile bu bölgelerde Türkiye'ye ait bir imaj oluşturmakta oldukça etkili olmuştur ancak yumuşak güç olarak değerlendirilen bu potansiyelin gerçeten bir yumuşa güce dönüşüp dönüşmemesi atılacak stratejik adımlara bağlıdır.

Hükümetler, özellikle kültürel değerlerini diğer insanlara aktararak, zihinlerde etki oluşturmak amacıyla televizyon yayınlarını kullanmaktadırlar. Türkiye tarafından da son yıllarda Arap ülkelerine ve Balkanlara ihraç edilen Türk yayınları da yumuşak güç kaynağı olarak değerlendirilmekte, bu yayınlar sonucu özellikle ülkemize önemli ölçüde turizm girdileri olmaktadır. Nitekim Türkiye, televizyon yayınları aracılığıyla, kendi toplumsal değerlerini politikalarını ve kültürel değerlerini Orta Doğu ve Balkanlara yaymakta, o ülkelerdeki insanlar gözündeki cazibesini arttırarak, dış politikada yumuşak güç potansiyelini sergilemektedir. Türk televizyon yayınlarının Ortadoğu ve Balkanlarda televizyon kanallarında gösterilmeye başlaması ve ulusal yayınların da üstüne çıkan reyting rekorları kırması Türkiye açısından yumuşak güç potansiyeli oluşturmaktadır. Türk dizileri sayesinde Lübnan'dan Filistin'e kadar Arap dünyasında Türkiye adına daha önce görülmemiş bir alan oluşmuştur.¹³⁶Türkiye bu diziler vasıtasıyla bir yandan ülkenin tanıtımını herhangi ekstra bir bütçe ayırmadan gerçekleştirmekte diğer yandan dizi ihracatı sayesinde gelir elde etmektedir. Türk dizilerinin ihraç edilen bir ürün haline gelmesi, kendi kültürünü de kolayca yaymasına olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla yaşanan gelişmeler uluslararası ilişkiler literatürüyle Türkiye'nin diziler aracılığıyla yumuşak güç etkisini kullanarak tarihsel hinterlandını etkilemektedir.¹³⁷ Örneğin Türk dizileri Suriye'de yerel dizilerden sonra %71,5'lik oran ile diğer ülkelerin dizilerinden daha fazla izlenmektedir.¹³⁸

¹³⁵ Zafer Yörük ve Pantelis Vatikiotis, Soft Power or Illusion of Hegemony: The Case of the Turkish Soap Opera "Colonialism", **International Journal of Communication**, No. 7,2013, s.2378.

¹³⁶ İbrahim "Kalm, Debating Turkey in the Middle East: The Dawn of a New Geo-Political Imagination?", **Insight Turkey**, Vol. 11, No. 1, 2009, ss. 83 – 84.

¹³⁷ A. Çağlar Deniz, "Gümüş Dizisinin Arap Kamuoyuna Etkileri Bir Sosyal Medya İncelemesi", **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 3/1, 2010, s.54.

¹³⁸ Mensur Akgün ve diğerleri, **Orta Doğu'da Türkiye Algısı**, Tesev Yayınları, 2010, s.6.

Tablo 2: Orta Doğu İhraç Edilden Diziler¹³⁹

İhraç Edildiği	Türk Televizyon Dizileri
Ortadoğu	Asmalı Konak, Gümüş, Menekşe ile Halil, Çemberimde Gül Oya, İhlamlar Altında, Elveda Derken, Kırık Kanatlar, Yersiz Yurtsuz, İki Aile, Sıla, Bir İstanbul Masalı, Aliye, Annem, Berivan, Arka Sokaklar, Asi, Bıçak Sırtı, Genco, Kavak Yelleri, Kınalı Kar, Yabancı Damat, Yaprak Dökümü, Unutulmaz, Kaybolan Yıllar, Fatmagül'ün Suçu Ne?

Tablo 3: Balkanlar İhraç Edilen Diziler¹⁴⁰

İhraç Edildiği	Türk Televizyon Dizileri
Balkanlar	Ezel, Kurtlar Vadisi, Asmalı Konak, Yabancı Damat, Bir İstanbul Masalı, Binbir Gece, Gümüş, Unutulmaz, Yaprak Dökümü, Dudaktan Kalbe, Küçük Kadınlar, Asi

Dış Ticaretten Sorumlu Eski Bakan Zafer Çağlayan, gittiği ülkelerde Türk dizilerinin etkilerini birebir gördüğünü ifade ederek, ilgi gören diziler aracılığı ile Türkiye'nin imajının ve Türk mallarının kullanımının artabileceğini düşünerek; Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın ihracat destekleri kapsamında dizilere tanıtım teşviği vermeyi düşündüklerini belirtmiştir.¹⁴¹ Bu kapsamda yıllık 350 milyon doların üzerinde ihracat rakamlarına ulaşarak ABD'den sonra ikinci sıraya yerleşen Türk dizilerine¹⁴² maddi destek ve teşvik verilmesi taslak halinde hükümetin çalışmaları arasındadır.

Günümüzde televizyon, hükümet politikalarını ve ideolojisini yaymak için kullanılan önemli araçtır. Televizyon bizi dünya ile yakın ilişkide tutmaktadır. İnsanlar hükümet politikaları hakkında güncel bilgiler almak için tiyatrolara gitmez, futbol maçı sonuçlarını, hava durumu öğrenmek için cd satın almayacağı gibi dizileri de radyodan takip etmez. Ancak hemen hemen herkesin tüm bu eylemler için tercihi

¹³⁹ Hangi Türk Dizisi Nerede Zirvede , https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/hangi_turk_dizisi_nerede_zirvede/16.

¹⁴⁰ Hangi Türk Dizisi Nerede Zirvede, https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/hangi_turk_dizisi_nerede_zirvede/16.

¹⁴¹ Orhan Tekelioğlu, **Televizyon Halleri – Dizi Dizi Türkiye**, Habitus Yayıncılık, 2017, s. 61.

¹⁴² Türk Dizilerinin İhracat Karnesi, <https://mediacat.com/turk-dizilerinin-ihracat-karnesi>

televizyon olmaktadır. Televizyonun verdiği kültür öğeleri, televizyon karşısındaki insanlara güçlü bir şekilde iletilmektedir.¹⁴³ Televizyon dünyanın doğru biçimde nasıl sunulacağıının modelini oluşturmaktadır.

Nye, kalpleri ve zihinleri kazanmanın özellikle bilgi çağında daha önemli bir hal aldığını ifade etmektedir. Hükümetler, diğer toplumların zihinlerini, fikirlerini ve duygularını etkilemek ve yön vermek adına stratejilerine yumuşak güç kaynaklarının kullanımını dahil etmelidirler. Televizyonun dünyanın birçok yerinde kullanılan bir kitle iletişim aracı olarak, kültürlerin yayılması ve cazip gelmesinde önemli bir payı olduğunu söyleyebiliriz. Bu doğrultuda Ortadoğu, Balkanlar da reyting rekorları kıran Türk yayınları yumuşak güç potansiyeli olarak değerlendirilerek, ülkemiz dış politikasına destekleyici rolde katkıda bulunmaktadır. Dizilerin genel olarak başarısı Doğu kültürünün etkisiyle geleneksel yaşam ve Batı kültürlerin etkisiyle modernleşmeyi dengede tutan bir yaşam tarzını sunması ve izleyenlerin hem bu yakın kültürlerin etkisine girmesi hem de modern görünümünden etkilenmesi ile açıklanmıştır.¹⁴⁴ Türk televizyon yayınlarının kamu diplomasi aracı olarak yumuşak güce kaynaklık etmesi için diğer ülkeler üzerinde bir etki alanı oluşturarak Türkiye'nin vermek istediği mesajlar ve çizmek istediği imaj yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Televizyon yayınları incelendiğinde, mimari eserlerin, toplumsal değerlerin ve alışkanlıklarının, meşru olarak algılanan düşünce dünyasının oluşmasını sağlaması ve bu unsurları aktardığı görülmektedir. Televizyon yayınları ve dizilerde, kullanılan evler, yalılar, motorlu araçlar, yatlar, lüks tüketim eşyaları, markalı giysiler, kültürel değerleri izleyicilere iletmektedir. Televizyon yayınları toplumların belki de küçük bir kesiminin içinde bulunduğu yaşam tarzı ve bu yaşam tarzının çekiciliğini başka toplumlara aktararak genel bir kanaat oluşturmaktadır.

Türk televizyon yayınlarının Ortadoğu ve Balkanlarda gördüğü büyük ilgi, uluslararası ilişkiler literatürü açısından akla yumuşak güç kavramını getirmektedir. Nye, bir ülkenin yumuşak gücünü siyasi değerler, dış politika ve kültür olmak üzere üç kaynak üzerinden değerlendirmektedir. Uluslararası sistemde kitle iletişim

¹⁴³ Neil Postman, **Televizyon Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem**, Çev. Osman Akınhay, 4. Baskı, Ayrıntı Yayınları, 2012, ss.106 – 107.

¹⁴⁴ Hilal Büyükgöze, "Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretimin Yumuşak Güç Bağlamında İncelenmesi", **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, 2016, s.45.

araçlarının gelişmesiyle kültüre ayrı bir önem Nye, özellikle yakın kültürler arasındaki siyasal etkileşimin daha fazla olacağı görüşünü ifade etmektedir. Türk televizyon yayınları bu coğrafyalarda bir tür özdeşleşme duygusu yaratarak, rol model oluşturmaktadır.

Türk televizyon yayınlarının Sırbistan, Hırvatistan ve Bosna Hersek'de büyük ilgi görmesinin başlangıcı *Binbir Gece* dizisi ile birlikte olmuştur. Dizi ilk olarak Hırvatistan televizyon kanalı Nova'da 2010 yılında gösterilmiştir. Dizinin baş karakteri Şehrazat (Bergüzar Korel), ataerkil aile yapısına sahip Ahmet ile evlenmiştir, bir çocukları olmuştur. Geleneksel değerlere bağlı olan Ahmet'in ailesi Şehrazat'ı istememiş ve bu evliliğe onay vermemişlerdir. Oğulları çok küçükken Şehrazat'ın eşi trafik kazasında ölmüş, Şehrazat oğluyla tek başına kalmıştır.¹⁴⁵ Şehrazat kısa bir süre sonra oğlunun lösemi olduğunu öğrenmiştir. Şehrazat'ın oğlunun tedavi masraflarını karşılayabilmesi 200 bin dolar bulmasına bağlıdır. Şehrazat'ın oğluna ilik verecek kişi Azerbaycan'da, çözüm paranın bulunmasına kalmıştır. Şehrazat parayı bulabilmek için ilk olarak zengin kayınpederinden yardım ister ancak kayınpederi parayı vermeyi reddeder. Çaresiz kalan Şehrazat, çalıştığı şirketin genç patronundan(Halit Ergenç) yardım ister. Patronu (Halit Ergenç) bir gecelik cinsel birliktelik sonucunda parayı Şehrazat'a vermeyi Kabul eder. Çocuğu için çaresiz durumda olan Şehrazat ise patronun teklifini Kabul etmek zorunda kalır. Sırp yazar Jesenkovic, Angelina Jolie'nin Bosna Savaşı hakkında film yapmış olmasına rağmen, Bergüzar Korel ve Halit Ergenç'e, Bosna'da Angelina Jolie'den fazla sevgi gösterildiğine¹⁴⁶ dair gözlemi Türk dizilerinin yarattığı etkiyi göstermektedir. Binbir Gece Türk dizilerinin Balkanlar ve Ortadoğu'da bilinirliğini üst noktaya taşıyan bir dizi olmuştur. Binbir Gece dizisi aynı etkiyi Ortadoğu'da yakalamıştır. Bu popülerliğin en başında kültürel ve dini inançların benzerliği bulunmaktadır. Dizi geçişlerinde gösterilen İstanbul ve cami manzaraları, merkezîyetçi aile yapısı, toplumsal değerler, dizilerde geçen 'inşallah, maşallah' gibi benzeyen dil unsurları rol model olarak Türk dizilerini Ortadoğu ve Balkanlarda öne

¹⁴⁵ Sema Karabıyık, **Türk'ün Dizi ile İmtihanı – Ekranın Kısa Tarihi 1**, Profil Yayıncılık, 1.Baskı, 2014, İstanbul. s.24.

¹⁴⁶ <https://www.sondakika.com/haber/haber-turk-dizileri-balkan-ve-arap-ulkelerinde-turk-3370212/> (12.03.2019).

çıkarmaktadır.¹⁴⁷ Televizyon yayınları Türkiye'nin uluslararası alanda en bilinen popüler kültür taşıyıcılarıdır.

Orta Doğu ve Balkanlarda büyük ilgi gören başka bir televizyon dizisi Gümüş ise, Arapçaya çevrilerek “Noor” ismiyle yayınlanmıştır. 2005 yılında başrollerini Songül Öden (Gümüş) ve Kıvaç Tatlıtuğ'un (Mehmet) oynadığı dizi arasında toplam 100 bölümden oluşmaktadır. Dizi, Mehmet Şadoğlu çiftinin hayatları konu almaktadır. Gümüş'ün hayatı, amcasından gelen telefon ile değişir. Şadoğulları, ülkenin zengin ve soylu ailelerindedir. Oğulları Mehmet'e Gümüş'ü eş olarak uygun görmüştür. Gümüş, çocukluk yıllarından beri duygular beslediği Mehmet'in eşi olacaktır. Mehmet bir yıl önce ailesinin evlenmesine engel olduğu eski sevgilisi kendisi yüzünden olduğuna inandığı bir kazada kaybederek, kendini suçlamaktadır. Mehmet, acısını hatırlamamak için serseriler gibi yaşamaktadır. Mehmet'in yaşadığı kötü bir tartışma sonrası onu bu kötü hayattan kurtarmak isteyen dedesi süreci hızlandırır. Dedesi başlangıç olarak Gümüş ile evlenmeyi şart koymaktadır. Başlangıçta sert ve aksi tavırlarda bulunan kocasına karşı ise Gümüş hep anlayışla yaklaşmaktadır. Gümüş aynı zamanda aynı evde yaşadığı Kaynanası ve görüncesinin sert tavırlarıyla başa çıkmak zorundadır. Gümüş'ün zor durumda olduğunda anlayan M. Fikri ise Gümüş'e yardım etmek için, tekstil şirketinde Gümüş'ü işe alır. Yeni işinde Gümüş'e iğne oyları konusundaki yatkınlığı çok yardımcı olmuştur. Gümüş dizinde geçen geleneksel kurallarına bağlı aile yapısı, görücü usulü evlenme gibi ataerkil özelliklerin yanında zengin yalı hayatı ve İstanbul manzaraları ile süslenen dizi, izleyicide Müslüman – modern hayat tarzını çağrıştırmaktadır.

Nur karakterinin bir yandan ılımlı ama inatçı ve özgür karakteri, eşi Mohammed'in ona şefkatli ve romantik yaklaşımları, dizinin dublajda kullanılan lehçesi görülen bu yoğun ilginin nedenlerindedir.¹⁴⁸ Mohammed'in bir erkek olarak hem yakışıklı, hem zengin, hem kibar özellikleri Arap kadınların ilgisini çekmektedir. Mohammed toplumun her yaştaki kadını için imrenilen bir örnek bir

¹⁴⁷ Elif Nuroğlu, “**Dizi Turizmi: Orta Doğu ve Balkanlarda'dan Gelen Turistlerin Türkiye'yi Ziyaret Kararında Türk Dizileri Ne Kadar Etkili?**”, (Aralık 2013).

https://www.researchgate.net/publication/261002399_Dizi_Turizmi_Orta_Dogu_Ve_Balkanlar'dan_Gelen_Turistlerin_Turkiye'yi_Ziyaret_Kararinda_Turk_Dizileri_Ne_Kadar_Etkili (24.03.2019)

¹⁴⁸ A. Çağlar Deniz, “Gümüş Dizisinin Arap Kamuoyuna Etkileri Bir Sosyal Medya İncelemesi”, **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 3/1, 2010, s. 50 – 67, s. 55.

kahraman olarak algılanmaktadır. Ayrıca, kadının sosyal konumunun Türk toplumunda daha güçlü olması ve bu durumu açıkça sergileyen sahnelerin Gümüş dizisinde izleyiciye geçmesi, özellikle Arap kadınlarını dizinin hayranı hale getirmektedir.¹⁴⁹ Televizyon yayınları ile birlikte Arap halkı kendilerine dayatılan yaşamın aslında dinleri ile değil kültürlerinin sonucu olduğuna dair düşüncelere sahip olmaktadır. Gördükleri Türkiye modelinde Müslüman olmak, modern bir yaşam sürmeye engel olmamaktadır. Dizilerde gördükleri Ramazan sahneleri, görücü usulü evlilik, evlilik dışı cinsel ilişkiler, kürtaj, içki gibi unsurlar aynı toplumsal yapı içinde bulanabilmektedir. Özellikler Araplar kendi Müslüman kimliklerini bırakmadan farklı bir yaşam tarzının olduğunu, bu durumun kültür ile geliştiğinin farkına diziler yardımı ile varmışlardır.

Newsweek'in Paris Büro Şefi Christopher Dickey'e göre, Arapça çevirisi "Nur" olarak yapılan Gümüş, özellikle Suudi Arabistan olmak üzere tüm bölgede büyük ilgi yaratmıştır.¹⁵⁰ Dizideki başrol oyuncusu Arapçaya çevrilmiş adı ile Mohammed (Kıvanç Tatlıtuğ), Suudi kadınları, fiziği, görünümü, anlayışlı kişiliği ve eşi Nur'a sevgi ve saygı ile yaklaşan kişiliği ile etkilemektedir. Melis Alphan'ın Hürriyet'teki haberine göre, Orta Doğu'da ve Balkanlarda fenomen haline gelen Gümüş dizisi sayesinde bu coğrafyalardan gelen turist sayısı artmıştır. Özellikle dizinin çekildiği semt ve yalı için özel turlar düzenlenmiş, Türk televizyon yayınlarının zengin meraklıları Türkiye'deki emlakçılarla temasa geçip, yayınlardaki evlere veyalılara benzer evlerin peşine düşmüşlerdir.¹⁵¹ Türk televizyon yayınlarının Ortadoğu ve Balkanlarda büyük ilgi görmesinin nedeni benzer kültürler arasındaki benzerliğe dayandırılabilir. Türkiye'nin hem modern hem geleneksel yönü cazip gelmektedir.

NorthWestern Üniversitesi'nin Katar Kampüsü medya bölümünde araştırmalar yapan Yrd. Doç. Miriam Berg Türk dizilerinin etkilerini analiz etmek için Katar'da 100 kişi ile yüz yüze görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmelere göre Türk Televizyon yayınlarının Ortadoğulu izleyiciyi neden etkilediğine dair bazı çıkarımlarda bulunan Berg'e göre öncelikle dublajlı yayınların Arap izleyiciyi Türk

¹⁴⁹ A. Çağlar Deniz, "Gümüş Dizisinin Arap Kamuoyuna Etkileri Bir Sosyal Medya İncelemesi", **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 3/1, 2010, s. 50 – 67, s. 58.

¹⁵⁰ <https://www.aksam.com.tr/magazin/gumus-dizisi-abd-medyasinda-devrimci-ilan-edildi/haber-256266> (07.03.2019).

¹⁵¹ Melis Alphan, <http://www.hurriyet.com.tr/turkiye-ninyumusakgucudizileri> 19414165 (09.04.2019).

kültürüne daha çok yakınlaştırdığını ifade etmektedir. Dublaj Türk içeriklerinin bölgede daha fazla izlenmesini kolaylaştırmıştır. Etnik ve kültürel yakınlık kurmayı seven izleyici dillerdeki benzerlik ile birlikte kültürel bir yakınlık kurmaktadır.¹⁵² Diğer bir cezbedici unsur ise, Türk Televizyon yayınlarında Arap ülkelerinde tabu alan konuların geçmesidir. Örneğin alkol, evlilik öncesi cinsellik, bir yanda Cami görüntülerinin gece kulüpleri ile karışması gibi. Arap izleyici kendi kültürlerine yakın gördükleri Müslüman bir ülkenin Batı kültürü ile harmanlanmasını izleyerek farklı bir yaşam alternatifi ve kültür hakkında zihinlerde etkilenmektedirler. Tam bu noktada Joseph Nye'nin yakın kültürler arasındaki siyasal etkileşimlerin daha fazla olacağı görüşü temel alınarak hazırladığımız çalışmada, Orta Doğu ve Balkanlarda Türk televizyon yayınlarının etkileri önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu bölgelerdeki ülke ilişkilerinde televizyon yayınlarının hızlı ve etkili bir nüfuz alanı oluşturması, kültürel ortak paydanın oluşturulması ve bu doğrultuda yumuşak güç unsuru oluşturduğuna dair görüşler örnek incelemeler ile desteklenmektedir. Türkiye Doğu ve Batı kültürlerinin harmanlandığı bir model olarak Ortadoğu'daki halkları etkilemektedir.

Ortadoğu ve Balkanlarda yüksek reyting rekorlarına sahip diğer bir dizi ihracatımız ise *Muhteşem Yüzyıl* dizisidir. Osmanlı İmparatorluğu padişahı (Halit Ergenç) ve Hürrem Sultan'ın (Meryem Uzerli) yaşamları, Hürrem Sultan'ın çocukları için girdiği taht mücadelesi konu eden dizi, Kanuni Sultan Süleyman'ın hayatından esinlenerek hazırlanmıştır. Genç yaştaki Süleyman'ın babası Yavuz Sultan Selim'in vefatı üzerine tahta çıkması ve haremden cariye olan Hürrem Sultan'ın aşkları ile başlamaktadır. Hürrem Sultan'ın iktidar oyununu bozmak için, Valide Sultan, engel olmak için çeşitli entrikalar yapmaktadırlar. Aşk ve devleti arasında kalan Sultan Süleyman'ın hikayesi Ortadoğu ve Balkanlar'da izlenme rekorları kırmıştır. Tayfun Atay, Muhteşem Yüzyıla oryantalist kültürün ihracını yapıldığına dikkat çekerek, bu bakış açısının dizi isimlerinin değiştirilmesine neden olduğunu ifade etmektedir.¹⁵³ Örneğin dizi Kuzey Irak'ta harem kültürüne vurgu yapmak istercesine "Sultan'ın Kadınları" olarak yayınlanmıştır. Arap coğrafyasında tarihsel olarak yerleşmiş bir Osmanlı – Türk algısı bulunmaktadır. Muhteşem Yüzyıl

¹⁵² <https://www.haberturk.com/turk-dizilerinin-etkisini-arastiran-akademisyenden-berg-diziler-araplara-tabularini-yiktiriyor-1872132> (12.03.2019).

¹⁵³ <https://t24.com.tr/haber/turk-dizileri-dunyada-neden-bu-kadar-ilgi-gordu,281897> (12.03.2019)

(Harim-i Sultan) dizisi ile Osmanlı-Türk algısı, Türk televizyon yayınları ile Arap coğrafyasına yayılmış, Türk imajına ve Osmanlı algısına yansıyan etkileri araştırmalara konu olmaktadır.¹⁵⁴

İnsanlar yaşadığımız çağda siyasi karakterler yerine popüler dizi – film karakterlerini rol model almaktadır.¹⁵⁵ Türk dizilerinde karakterize edilen roller bu coğrafyalarda büyük ilgi görmektedirler. Örneğin daha önce Ortadoğu’da yayınlanan *Muhteşem Yüzyıl* ve *Kara Sevda* dizilerinde oynayan Burak Özçivit, lüks bir markanın davetlisi olarak gittiği Katar’da büyük ilgi görmüş, ülkenin 80 zengin kadını ile birlikte yemek yemesi Türk basınında da haberlere konu olmuştu.¹⁵⁶ Bir diğer ekonomik girdi örneği ise Kıvanç Tatlıtuğ’un 300.000,00 dolara Mısırlı seramik firma reklamında oynamasıdır.¹⁵⁷

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir İl Kültür Turizm Müdürlüğü Tanıtma Şubesi’nde görev yapan İlknur Hanım’a ile gerçekleştirdiğimiz mülakat ve aldığımız yanıtlar, çalışmayı destekler niteliktedir. Avusturya, Macaristan, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde Uluslararası Turizm İhtisas fuarlarına katılan İlknur Hanım geçirmiş olduğu yıllar ve tecrübesi ile bir çok olaya şahit olmuş ve konu hakkında düşüncelerine değer verilecek bir tecrübeye sahiptir. İlk olarak kendisine Tür televizyon yayınlarının etkisini en çok hissettiği anısını sorduk. Fuar standartlarını çeşitli görseller ile hareketlendirdiklerini belirten İlknur Hanım genellikle tarihi değerleri öne çıkarmak adına Kapadokya ve Efes görselleri ile dikkat çektiklerini belirttikten sonra;

“İstanbul, Kız Kulesi görseli önünde bir manken Tülin Şahin vardı, saçı toplu, hoş bir abiye ile bir görseliydi. Fuara gelen herkes “A Şehrazat, Şehrazat” diye seslendiler. Binbir Gece atfen Şehrazat diye seslendiler. O dönemlerde Binbir Gece’ nin bölümleri satılmıştı ve Macaristan ve Çek Cumhuriyetinde yayınlanıyordu. Orta doğu bölgelerinde çalışan arkadaşlardan da aynı şeyleri duyuyoruz. Her ne kadar dilini bilmesede de görsellik dikkat çekiyor ve ülkenin dolaylı olarak reklamı yapıyor,

¹⁵⁴ Eman Hayajneh ve Ruhi İnan, “Arap Coğrafyasındaki Soft Power Türk Dizileri ve Bu Dizilerin Etkileri (Ürdün, Harimi-i Sultan Örneği), *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 18, 2015, s. 117.

¹⁵⁵ Kadir Sancak, “Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Kültür ve Türkiye’nin Yumuşak Gücünde Kültür Faktörü”, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2 2016, s.24.

¹⁵⁶ <https://t24.com.tr/haber/burak-ozcivit-kuveytte-80-kadınla-yemek-yedi-fahriye-evcen-goruntulu-aradi,801305> (12.03.2019).

¹⁵⁷ “Araplar Kıvanç’a Para Akıtıyor”, <https://www.haberler.com/araplar-kivanc-a-para-akitiyor-haberi/> (13.03.2019).

bizde canlı orada yaşadık.... Herkes o karton mankenle fotoğraf çektirmek için sıraya girdi. Hani dünyanın yedi harikası ile çekilmek istersin ya ... işte burada da tamamen dizi ile bağdaştırıp İstanbul ve Kız Kulesi ... ki hatırlarsınız Binbir Gece'nin jenariğin de havadan çekimler ile Kız Kulesi görüntüleri var. İşte o mankeni de önlerinde görünce anında bir çağrıştırma oldu. Mesele bir kız geldi annemi telefonda arıyorum dizim başladı deyip yüzüme kapatıyor diye gülerik anlattı...”

Televizyon yayımlarının ülkemiz kültür etkileşiminde bulunarak karşı toplumlarda bir algı yaratabileceğini düşünüyor musunuz? Sizce neden özellikle Ortadoğu ve Balkanlarda bu ilgi birikiyor?

“Çok güçlü bir tanıtım olduğunu düşünüyorum, reklama çok fazla para harcamadan hem ticari anlamda gelir sağlayarak aynı zamanda yurtdışında reklamınızı yapıyorsunuz. Tamamen kültürel bir algı meselesi olduğunu düşünüyorum. Geleneksel, duygusal, tarihi geçmişimizden gelen bazı bağlılıklarımız var. bir yandan kadın profillerine baktığımızda özlem duyulan imrenilen bir Türkiye görüntüsü var. Kendi ülkeleri ile kıyasladıklarında daha farklı, daha modern bir yaşam tarzı ama aynı zamanda geleneksel unsurlar var.”

Peki Tanıtım Şubesi'nde görev yaptığımızı göz önünde bulundurarak, sizce hükümetin reklam ve tanıtım giderleri için ayırdığı bütçeyi etkileyen bir durum olabilir mi?

“Reklam giderlerini azaltmıştır diye rakamsal bir veri elimde yok bir şey söylemem ama katkısı olduğu aşikar. Aksine azaltma değil ama artı bir güç olarak reklam bütçesi içine bir yan değer olarak katan ajanslar var. Örneğin Seferihisar'da çekiliyor Urla'da çekiliyor ki İzmir'in tanıtımı olsun, yerel otoriteler bu noktada pr çalışması yapıyorlar.”

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir İl Kültür Turizm Müdürlüğü Güzel Sanatlar Şubesi'nde Cengiz Bey ise gözlemlerini aşağıdaki anısı ile paylaşıyor;

“Mesela bir gün Yunanistan Selanik'ten bir grup gazete temsilcisi geldi. Karşıyaka Belediyesi'nin düzenlediği bir yemeğe katıldık birlikte, tercüman kız gayet güzel Türkçe'ye çeviri yapıyor... Bende içimden dedim büyük dedeleri mübadele ile gitmiş olabilir, öyle bir ailenin çocuğu olabilir diye düşündüm. Sordum sonra ona Türkçe'yi güzel konuşuyorsunuz nereden öğrendiniz diye, “Ben Türkçeyi

Türk dizilerini izleyerek öğrendim”, dedi Benim için çok şaşırtıcıydı... Dedim bu müthiş bir şey, demek ki o kadar etkili diziler... Bu anlamda dizilerin sosyo - ekonomik, sosyo – kültürel ve onun çarpan etkileri ile çok etkili olduğunu düşünüyorum...”

Türkiye, Türk yayınları sayesinde sağladığı bu popülerliği, yumuşak güç potansiyeli çerçevesinde değerlendirip bu konudaki çalışmaların devamlılığını sağladığı takdirde, bahsi geçen coğrafyalardaki prestijini ve bu bölgelerdeki etkinliğini arttıracaktır. Ortadoğu ve Balkanlarda Türk televizyon yayınları sayesinde oluşan bu kültürel yakınlık, iyi yönetilirse ülkemize ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan olumlu katkılar sağlayabilir. Türkiye'nin demokratik ilkelere bağlı ve laik bir ülke olarak modern yaşam tarzına saygı duyması aynı zamanda Müslüman olarak geleneksel kültürel değerlerine sahip çıkması farklı coğrafyalarda etkili bir imaj yaratmaktadır.

SONUÇ

Temel çıkış noktası hayatta kalma mücadelesi olan “Güç” kavramı; M.Ö. 5000’li yıllarda Sümer kent devletlerinin yapılanması, göçebe kavimlerin yerleşik hayata geçerek kent devletleri ile girdiği mücadeleler neticesinde ortaya çıkmıştır. Güç, insanların topluluklar halinde yaşamaya başlayan, geçen yüzyıllar içinde farklı anlamlar yüklenerek dönüşüme uğrasa da temel formunu koruyan çok boyutlu bir kavramdır. Uluslararası ilişkiler disiplini güc ve güç ilişkileri her daim en çok üzerine araştırma yapılan konulardır. Özellikle yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde uluslararası ilişkilerin sosyal bilimlerde içinde bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmasıyla güç kavramı temel açıklayıcı bir kavram olarak uluslararası ilişkiler terminolojisi içinde yerini almıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan büyük can ve mal kayıpları sonucunda yaşanan kayıpların tekrarlanması için nelerin yapılması gerektiği sorusunun cevabı uluslararası ilişkilerin bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır.

Sosyal bilimlerdeki tanımlama zorluğundan güç kavramı da nasibini almıştır. Bu noktadaki temel zorluk, insanların bir tanımlama üzerinde hemfikir olamamasından kaynaklanmaktadır. Çıkarlara ve değerlere göre yapılan her tanım kavramın başka bir yönüne vurgu yapmaktadır. Kavramın uluslararası ilişkiler disiplini içindeki önemine rağmen net bir güç tanımı yapılamamakta, kavram üzerinde düşünce ve tartışmalar kavramı her geçen gün geliştirmeye devam etmektedir. Bazı araştırmalarda güç “bir aktörün diğerlerine istediğini yaptırma becerisi” olarak ifade edilmektedir. Ancak zamanla kavram alternatif yönleri ile geliştirilmiş ve çok boyutlu yönü ortaya çıkarılmıştır. Joseph S. Nye gücü aşka benzettirir. Nye’ye göre onu yaşamak tanımlamaktan ve ölçmekten daha kolaydır; fakat bu durum onun gerçekliğini azaltmamaktadır.

Soğuk Savaş’ın sona ermesi, değişen dünyada yeni aktörlerin sisteme dahil olması ve ilişkilerin niteliğindeki dönüşümlerin sonucu olarak, güç kavramı da dönüşüme uğramış ve soyut güç şekilleri daha tercih edilen bir yöntem olmuştur. Dolayısıyla, gücün tanımına yönelik dönüşümler de kaçınılmaz olmuştur. Tarihsel süreçte incelendiğinde, güç denildiğinde akla ilk olarak korkutma, zorlama, tehdit etme ve caydırma yöntemlerine dayanan sert güç nitelikleri gelmektedir. Aktörler uzun

yıllar boyunca hedeflerine ulaşmak için sert güç unsurlarını kullanmışlardır. Bilim ve teknolojideki gelişmelerin geçtiğimiz yüzyılda askeri güç üzerinde önemli etkileri olmuştur. Bu durumların neticesinde uluslararası sistemdeki aktörler gücü sadece maddi ve somut olgulara dayandırmaktan kaçınarak başka yolların varlığını ve önemi farketmişlerdir.

Yirminci yüzyıl'da bilim ve teknoloji, güç kaynaklarına yeni ve çarpıcı boyutlar kazandırmıştır. Bu durum uluslararası sistemde bir çok değişikliğe neden olmuştur. Uluslararası sisteme yeni aktörler eklenmiş, kullanılan eski yöntemler yetersiz kalmaya başlamıştır. Sistemin yapısının değişmesi, aktörlerin eylemlerindeki meşruiyet algısının değişmesi ve sert güç kullanımının ekonomik ve sosyal çıktılarının fazla olması yeni alternatif arayışlarını zorunlu kılmıştır. Değişen sistem ekonomik ve askeri güç dışında başka unsurlara ihtiyaç duymaktadır. Gücün ikinci yüzü olarak ifade edilen yumuşak güç diğer aktörler üzerindeki etkisini rızaya dayalı olarak gerçekleştirdiği için uluslararası sistemde itibar görmektedir. Yumuşak güç kültür, siyasi değerler, ve dış politika gibi araçları kullanarak diğer toplumların zihinlerini örtülü yollardan etkilemeyi ve istenilen doğrultuda kararlar vermelerini amaçlamaktadır. Yumuşak güç hükümetleri değil, kamuoyunu etkilemeyi hedeflemektedir. Yumuşak güç diğerlerinin tercihlerine etkileme becerisine dayanmaktadır. Diğerlerinin tercihlerini etkilemek için soyut bir takım kaynaklara ihtiyaç vardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde yumuşak gücün kontrolü sert güçteki gibi sadece hükümetlerin elinde değildir.

Bir aktörün güç kullanımındaki temel amacı, istediği sonuçları elde etmektir. İstenilen sonuca ulaşmak için, en az maliyetli, en iyi sonuç alınabilecek, en rasyonel yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Bu durum aktörlerin kapasitesine göre değişmektedir. Bu noktada, hedefe en doğru şekilde ulaşabilmek için gerekli olan güç saptanarak bir strateji belirlenmelidir. Aktörün sahip olduğu kapasiteye göre; korkutma, zorlama, tehdit etme, caydırma gibi sert güç unsurları, diğer aktörün düşüncelerini istenilen doğrultuda yönlendirmeye ve cezbedici unsurlar oluşturarak amaca ulaşmaya dayanan yumuşak güç, veya sert güç ve yumuşak güç arasında denge sağlanarak akıllı güç unsurları strateji olarak belirlenmelidir. Hangi güç çeşidi ile sonuca ulaşılacağı, konjoktüre, sistemin yapısına ve her aktörün kendine has kapasitesine ve şartlarına göre değişiklik göstermektedir. Burada esas olan hangi

durumlarda hangi güç çeşidinin kullanılmasının uygun olacağına karar verecek bir stratejinin olmasıdır.

Diğerlerinin tercihlerini şekillendirme becerisine dayanan yumuşak güç, iş birliği için zorlama ya da iktisadi yöntemler yerine ortak değerlerin cazibesine ve bu değerlere katkı sağlamanın doğruluğuna ilişkin yöntemlere başvurmaktadır. Yumuşak güç kavramı, Joseph S. Nye tarafından literatüre kazandırılmıştır. 1990 yılında ABD'nin gücünün azaldığına dair yaygın görüşe karşı çıkan Nye, "Zorunlu Liderlik: Amerikan Gücünün Değişen Doğası" (Bound To Lead: The Changing Nature of American Power) adlı eserinde kavramı geliştirmiştir. Nye bu çalışmada Amerikan gücünün düşüşte olduğunu reddederek; ABD'nin sadece askeri gücü, silah ve ordu kapasiteleri açısından değil, yumuşak güç olarak literatüre kazandırdığı üçüncü boyutta da değerlendirilmesi ve yumuşak güç kapasitesi üzerine yoğunlaşılması gerektiğini belirtmiştir. Bu sebeptir ki kavram ABD merkezli bir yaklaşımla ele alınmış ve örnekler bu doğrultuda çeşitlendirilmiştir. Tek bir çalışma ile yetinmeyen Nye, daha sonraki çalışmalarında kavramı sistematik olarak değerlendirmeye devam etmiştir. Nye, 2004 yılında, kavramını sistematik şekilde açıklamak için "Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç" (Soft Power The Means To Success In The World Politics) isimli çalışmasını çıkarmıştır. Yumuşak güç kapsamında çalışmalarını kavramsallaştığı bu çalışmada, diğer devletlerin de yumuşak güç stratejilerini anlamalarını ve yumuşak güç unsurlarını politikalarında stratejik şekilde kullanmaları gerekliliğinin önemini vurgulamıştır. Böylelikle kavram farklı coğrafyalardan farklı akademisyen ve politikacıların dikkatini çekmiş, bölgesel ve küresel çapta birçok ülke için önemli bir politik yöntem olarak görülmeye başlamıştır.

Nye'a göre, yumuşak güç potansiyeli üç kaynağa dayanmaktadır. Diğer toplumlara cezbedici gelen kültür, siyasi değerler ve kamuoyu tarafından meşru nitelendirilen dış politikalar. Eğer bir ülkenin kültürü cezbedici özelliklere sahipse, politikaları da diğer toplumlar gözünde kabul edilebilirdir. Örneğin, ABD güçlü televizyon yayınları ve Hollywood filmleri sayesinde küresel imgelerdeki diğer toplumların arzularına ve beklentilerine çekici gelmektedir.

Nye'e ABD'nin bulunduğumuz konjonktür içinde lider konumda olmasını ve bu pozisyonunu devam ettirmesindeki etkeni, sert güç kullanımını yumuşak güç kapasitesi ile desteklemesine bağlamaktadır. Gerçekten de Amerika'nın iç politika stratejileri, yaşam tarzı, tüketim kültürü, iletişim araçlarındaki teknolojik alt yapısı dünyayı etkilemiş haldedir. Pazarladığı değerler diğer toplumlar tarafından örnek alınmakta yarattığı bu cazibenin etkilerini dış politikasında görmektedir.

Küreselleşme birçok alanda olduğu gibi diplomaside de önemli değişikliklere neden olmuştur. Eskiden sadece hükümetlerin elinde olan demokrasi küresel hale gelen dünyada hükümet dışı kuruluşlarında etkili olduğu bir sisteme dönüşmüştür. Sivil toplum kuruluşları (STK), basın – yayın, lobiler ve siyaset yapanlar önemli birer aktör olarak sistemin aktörleri arasına girmişlerdir. Küreselleşme ile ortaya çıkan yeni aktörler ile ülkelerin kamuoyları ve birbirleri ile olan etkileşimleri daha görünür hale geldiği için önemi artmıştır. Ortaya çıkan bu yeni diplomasi anlayışı; sivil toplumu, kültürü ve yumuşak gücü merkezi bir konuma almaktadır. Dünyanın bir ucundaki ülke kitle iletişim araçlarının hızlı iletkenliği sayesinde, diğerlerinden kolayca haberdar olur hale gelmiş, böylelikle kültürler arası etkileşim artmıştır. Bu noktada uluslararası sistem, sivil toplum kuruluşlarının (STK) dahil edildiği, bir yandan insani yardımları hedefleyen diğer yandan da arka planda kültürel etkileşimi arttıran kamu diplomasisi kavramını üretmiştir. Kamu diplomasisinin kullandığı en yaygın alan yumuşak güç kaynaklarından kültürdür. Bir toplumun tutum, inanç ve değerlerinin bütünü olan kültür; öğrenilebilir, sonradan telkin edilebilir ve bütünleştirici bir güce sahiptir. Buradaki önemli nokta, her toplumun ve ülkenin sahip olduğu kültürün yumuşak güce dönüşebilmesi için söz konusu kültürün diğer toplumlar nazarında da çekicilik arz etmesi gerekmektedir.

Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle, iki kutuplu dünya sisteminden çok kutuplu sisteme geçiş, gelişen iletişim teknolojileri ve geleneksel orduların etkinliğinin azalması hükümetlerin politikalarında yumuşak güç ve araçlarına yönelmesine neden olmuştur. Ülkelerin diğer ülkeler üzerindeki imajını, cazibesini, çekiciliğini ve prestijini arttıran politika ve araçlara sahip kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramları ülkelerin dış politika hamleleri açısından önemli stratejileri içermektedir. Amaçları doğrultusunda sert güç kaynaklarını tercih eden hükümetler, zorlayıcı diplomasiye başvurmak, ekonomik ambargo uygulamak savaş ilan etmek,

gibi politikaları tercih edebilmektedirler. Yumuşak güç uygulamalarında ise kamu diplomasisine önem verilmektedir. Diğer aktörler baskı ve zor kullanma yöntemleri kullanılmadan stratejik diplomatik araçlar kullanılarak istenilen hedef doğrultusunda yönlendirilmektedir.

Soğuk Savaş döneminin sona ermesi, Türkiye'ye yumuşak gücünü kullanabileceği ortamı hazırlamıştır. Özellikle tarihi ve kültürel ortak geçmişinin olduğu Balkanlar, Orta Doğu, Orta Asya ve Kafkaslar'da, Türkiye kaynakları doğrultusunda yumuşak güç stratejileri geliştirmiştir. 2000'li yıllarda kamu diplomasisi stratejilerinin gelişmesi adına Türkiye'de önemli adımlar atılmıştır. 2010 tarihinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü ülkemiz değerlerine katılmıştır. Amaçları arasında, Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda etkisini arttırmak olarak belirlenmiştir.

Bu amacı gerçekleştirmek için stratejiler eğitim, turizm, medya, ihtiyacı olan ülkelere insani yardımlar ve diplomasi üzerine yoğunlaşmıştır. Türkiye, sahip olduğu tarihi mirası, kültürel değerleri ve sanatsal faaliyetleri gibi yumuşak güç unsurlarını, bu doğrultuda planlamalar yaparak uygulayabilirse; kamu diplomasisinin sunduğu imkanların çıktılarını dış politikasında önemli ölçüde görebilecektir.

Televizyon yayınları, insanlara hızlı bir şekilde ulaşabilmesi özelliği ile önemli bir yumuşak güç kaynağıdır. Uluslararası sistemde yeniden güç üretimini sağlamak veya en azından mevcut güç potansiyellerini korumak isteyen ülkeler; düşüncelerini, siyasal ve kültürel unsurlarını diğer halklara ileterek onların zihinlerine yer etmek amacıyla televizyon yayınlarını ve yeni nesil medya araçlarını yoğun bir biçimde kullanmaktadır. Yumuşak güç kapasitesini kullanan ülkeler televizyon yayınları ile kendi toplumunun düşüncelerini, siyasal ve kültürel kimliklerini öteki toplumlara yaymakta ve onların zihinlerini etki altına alarak ekonomik ve siyasi faaliyetlerini meşrulaştırmaktadır. Televizyon yayınları, dizi ve filmlerde kullanılan unsurların, müziklerin, mimari eserlerin, değerlerin ve yeme içme kültürünün, hayata dair düşüncelerinin, konuşma şivelerinin, hayat tarzlarının, vb. birçok kaynağın, aslında diğerleri üzerinde etki yaratmak isteyen ülkelerin kültürel değerlerini taşıdığını ve bu ülkelerin milli çıkarları yönünde hareket ettiği görülmektedir.

Medya, televizyon yayınları ve sinema filmleri kamuoyunda fikir ve düşünceleri etkileyen önemli araçlardır. Zihinlerin yönetilmesinde ve kamuoyunun kanaatinin oluşmasında önemli rol oynamaktadırlar. Uluslararası sistemde güçlerini yeniden üretmek veya en azından güç potansiyellerini korumak isteyen politikacılar sert güç kaynaklarını yanında yumuşak güç ve kamu diplomasisini içeren stratejiler ile desteklemelidirler. Bu doğrultuda, kitle iletişim araçlarına gereken önemi vermeli kaynaklarını ve kapasitelerini arttırmalıdır. Sadece ulusal yayınlar değil, küresel ölçekli gazete - dergi, televizyon yayınları, diziler ile yeni medya araçlarını da içeren stratejik politikalar oluşturulmalıdır.

21. yüzyılda baskı, zorlama, kaba kuvvete dayanarak söz sahibi olmak ya da bir düşünceye insanları ikna etmek zordur. Toplumlara ikna edebilen, politikaları doğrultusunda onları yönlendirebilen hükümetler, diğerlerine oranla uluslararası sistemde etkinliklerini arttırmaktadırlar. Özellikle iletişim yayınları toplumlara hızlı nüfuz etme etkisine sahip oldukları için bu kaynakların kullanımını her geçen gün önemini arttırmaktadır.

Sonuç olarak, günümüzde ülkeler uluslararası sistemde başka ülkelerdeki insanlar tarafından nasıl algılandıklarına ve sahip oldukları prestije önem vermektedir. Hükümetler, yumuşak güç stratejilerini kullanmak ve uluslararası sistemdeki etkinliklerini arttırmak amacıyla politikalarını hem sert hem de yumuşak unsurları kullanarak yeniden üretmektedirler.

Bu kapsamda çalışmada Türkiye'nin medya olanakları içinde yer alan radyo televizyon alt başlığının özellikle televizyon yayınları bütçe altına alınarak Türkiye'nin potansiyeli üzerine tarama yapılmıştır. Çalışma sonucu görülmüştür ki, Türk dizileri uluslararası özellikle, Türkiye'nin komşularında Balkanlar ve Orta Doğu coğrafyasında yaygın bir izlenme potansiyeline sahiptir. Gösterilen rakamlar sonucunda dizi ihracının yüksek olduğu görülmüştür. Bunun üzerine Türk dizilerinin eğer stratejik bir şekilde kullanılırsa bir yumuşak güç unsuru olarak ya da kamu diplomasisinin bir enstüramını olarak devreye sokulabileceğine dair bir kanaat oluşmuştur. Bu kanaat aynı zamanda Ayhan Kaya ve Ayşe Tecmen'in çalışmalarında da desteklediği üzere eğer stratejik bir gözle, bakış açısıyla ele alınması halinde Türk dizilerinin yumuşak güç enstüramına dönüşebilmesi ile ilgili bir bulguya ulaşılmıştır. Çalışmanın dokunmak istediği nokta Türk dizilerinin yumuşak güç potansiyeline

dikkat çekmektir. Çalışmada bahsedilen yumuşak güç potansiyelinin kullanılıp kullanılmadığı ve etkileri ayrı bir çalışmada ölçülecek olup, çalışmanın araştırma kapsamı dışındadır.

KAYNAKÇA

Akbaş, Zafer Akbaş ve Tuna Hakan, “Bir Dış Politika Aracı Olarak Yumuşak Gücün Turizm Sektörüne Etkisi: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme”, **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, 2012.

Akçadağ, Emine. “ABD’nin Kamu Diplomasisi Stratejisi : Akıllı Güç, <http://kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstratejisi.pdf>, (06.03.2019).

Akgün, Mensur ve diğerleri, **Orta Doğu’da Türkiye Algısı**, Tesev Yayınları, 2010.

Alphan, Melis. <http://www.hurriyet.com.tr/turkiye-nin-yumusak-gucu-dizileri-19414165>, (09.04.2019).

Araplar Kıvanç’a Para Akıtıyor, <https://www.haberler.com/araplar-kivanc-a-para-akitiyor-haberi/>, (13.03.2019).

Armağan, Ahsen, Yıldız, Elif ve Bitirim, Selin, “Uluslararası Kamuoyunda Bir Marka Oluşturma Yolunda Türkiye”, **Medya ve Siyaset Uluslararası Sempozyumu Kitabı**, Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İzmir, 15-17.11.2007, ss.529 – 539.

Arslan Ali, “Medyanın Birey, Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi ISSN:1303 – 5134**, 2004, ss.2 – 12.

Aydemir, Emrah. **Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya**, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2016.

Aydemir, Emrah. **Kamu Diplomasisi Ülkeler, Avrupa Birliği, Kurumlar, Uygulamalar**, 1.Baskı, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2018.

Aydın, Mustafa. “Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi : Kökeni, Kapsamı, Kritiği”, **Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, 2004, ss.33 – 60.

Aydoğan, Bekir. “**Rapor: Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi**”, http://politikadergisi.com/sites/default/files/guc_kavrami_ve_kamu_diplomasisi_-_bekir_aydogan-pdf.pdf s.5, (15.02.2019).

Aydoğmuş, Hale. “Türk Dizileri Neden Tutuyor?”, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/turk-dizileri-neden-tutuyor>, (18.03.2019).

Bachrach, Peter ve Baratz, Morton. “Two Faces of Power”, **American Political Science Review**, Volume 56, Issue 4, 1962, ss.947 – 952.

Barack Obama’nın Kahire konuşması için bkz. <https://www.nytimes.com/2009/06/04/us/politics/04obama.text.html> , (15.04.2019).

Barış Doster, “Atatürk ve Kamu Diplomasisi”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018.

Barrett, Oliver Boyd ve Braham, Peter, **Media, Knowledge and Power**, London Routledge, 1995.

Becker, Howard S. Becker. **Sosyal Bilimcilerin Yazma Çilesi Yazımın Sosyal Organizasyonu Kuramı**, Çev. Şerife Geniş, Heretik Yayınları, 2. Baskı, 2014.

Bektaş, Arsev. “Machiavelli ve Hobbes, “Siyasal İktidar” ve “Güç” Analizleri”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı:3, 1993.

Bostancı, Meltem, **Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi**, İstanbul, Anahtar Yayınevi, 2012.

Bourdieu, Pierre. **Ayrım Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi**, Çev. Derya Fırat ve Günce Berkkurt, 1. Baskı, Heretik Yayınları, Ankara, 2015.

Boyraz, Cemil. ““Realizm ve Yirmi Yıl Krizi: Tarih ve Uluslararası İlişkiler Disiplinleri Arasında E.H.Carr”, **Toplumsal Tarih Dergisi**, Sayı 267, 2016, ss.60 – 67.

Burak Özçivit Kuveyt’te 80 Kadınla Yemek Yedi, <https://t24.com.tr/haber/burak-ozcivit-kuveytte-80-kadinla-yemek-yedi-fahriye-evcen-goruntulu-aradi,801305>, (12.03.2019).

Büyükgöze, Hilal. “Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretimin Yumuşak Güç Bağlamında İncelenmesi”, **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, 2016.

Carr, Edward Hallet. **Yirmi Yıl Krizi 1919 – 1939** , (Çev. Can Cemgil), Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2010.

Coşgun, Melek. "Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu", **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, Sayı:1 / 1, 2012.

Çamır, Mehmet. “**Yumuşak Güç Kavramı ve Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç**”, (Yüksek Lisans Tezi), Harp Akademileri Komutanlığı, İstanbul, 2009.

Çavuş, Tuğba. “Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye’nin Yumuşak Güç Kullanımı”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, 2012.

Çelikpala, Mitat. “Geçmişten Günümüze Vazgeçilmeyen Kavram : Ulusal Çıkar”, **H.Ü. İBBF Dergisi**, Cilt 23 , Sayı 1, 2005, ss.439 – 461.

Daban, Cihan. “Uuslararası İlişkilerde Siyasal Aktörler, Bürokrasi ve Jeopolitik Bağlamında Diplomasi: Türkiye Cumhuriyeti Örneği” , **BEU Akademik İzdüşüm**, Cilt:2, Sayı:2. ss.22 – 50.

Davutoğlu, Ahmet. **Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu**, 112.Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2016.

Deniz, A. Çağlar. “Gümüş Dizisinin Arap Kamuoyuna Etkileri Bir Sosyal Medya İncelemesi”, **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 3/1, 2010, ss. 50 – 67.

Erdoğan, İlker. Gündem Koyma ve Saptama Yaklaşımında Bir Araştırma Geleneği ve Tasarım Olarak Çerçeveleme”, **Erciyes İletişim Dergisi**, Cilt:2, Sayı:1,ss.48-62.

Erkul, Selin. “Askeri Güvenlik Çalışmalarına Dönüş: Önleyici Savaş”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:23, S:2, 2018, ss.643 – 654.

Foucault, Michel. **Kliniğin Doğuşu Tıbbî Algının Arkeolojisi**, Çev. Şule Ünsaldı, 3. Baskı, Epos Yayınları, Ankara, 2014.

Göçmen Doğan. “Thomas Hobbes, Leviathan ve Barışçıl Bir Toplum Perspektifi”, **Felsefe ve Bilim Yazıları Dergisi**, 22. Kitap, 2015, ss.129 – 143.

Gramsci, Antonio. **Modern Prens Machiavelli, Siyaset ve Modern Devlet Üzerine**, Çev. Pars Esin, Dipnot Yayınları, 1. Baskı, 2014.

Gümüş Dizisi ABD Medyasında Devrimci İlan Edildi, <https://www.aksam.com.tr/magazin/gumus-dizisi-abd-medyasinda-devrimci-ilan-edildi/haber-256266> , (07.03.2019).

Güngör, Fatma Akkan ve Bulut, Alper. “Bakı Gruplarının Siyasete Etki Aracı Olarak Medya:2007 Genel Seçimleri ve TÜSİAD Örneği”, **Medya ve Siyaset Uluslararası Sempozyumu Kitabı**, Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İzmir, 15-17.11.2007,ss.92 – 97.

Habermas, Jürgen. “Öteki” Olmak, “Öteki”yle Yaşamak **Siyaset Kuramı Yazıları**, Çev. İlnur Aka, 7. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, Ankara, 2013.

Hangi Türk Dizisi Nerede Zirvede , https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/hangi_tu-rk_dizisi_nerede_zirvede/16 (15.09.2019).

Hayajneh, Eman. ve İnan, Ruhi. “Arap Coğrafyasındaki Soft Power Türk Dizileri ve Bu Dizilerin Etkileri (Ürdün, Harimi-i Sultan Örneği), **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 18, 2015, ss.114 – 123.

<http://www.bygem.gov.tr/turkce/bygem-hakkinda> (12.09.2019).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c9f474ad56409.68893787, (25.02.2019).

<https://www.auswaertigesamt.de/de/aamt/auswdienst/abteilungen/kulturundkommunikation-node> (12.09.2019).

Hüner, Tuncer. **Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2009.

Kalın, İbrahim, “Debating Turkey in the Middle East: The Dawn of a New Geopolitical Imagination?”, **Insight Turkey**, Vol. 11, No. 1, 2009, ss. 83 – 96.

Karabıyık, Sema. **Türk’ün Dizi ile İmtihanı – Ekranın Kısa Tarihi 1**, Profil Yayıncılık, 1.Baskı, 2014, İstanbul.

Kaya, Ayhan ve Tecmen, Ayşe, “The Role Of Common Cultural Heritage in Modern Turkey’s External Promotion: Yunus Emre Cultural Centres”, **İstanbul Bilgi University, European Institute**, 2011, ss.4-22.

Kekevi, Serkan. “Yumuşak Güç Unsuru Olarak Dijital Diplomasi: T.C. Dışişleri Bakanlığı Örneği”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018.

Kesgin, Ahmet. “Machiavelli ve Makyevelizm”, **Beytulhikme An International Journal of Philosophy** , Volume:5 Issue:1, 2015.

Kışlalı, Ahmet Taner , **Siyaset Bilimi**, İmge Kitapevi, 2006.

Köksoy, Ergün. “Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kursamsal Bir Değerlendirme”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı: 22, 2014.

Kürkçüoğlu, Ömer. ““Dış Politika Nedir?” Türkiye’deki Dünü ve Bugünü”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 35, Sayı 1-4, 1980, ss. 310-312.

Kurtlar Vadisi : Irak, <https://boxofficeturkiye.com/film/kurtlar-vadisi-irak-2006018> , (11.03.2019).

Lee, Geun. “A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy”, **Korean Journal of Defense Analysis**, Volume 21, Issue 2, 2009, ss. 205 – 218.

Mcquail, Denis ve Windal, Sven. **İletişim Modelleri**, Konca Yumlu (çev), 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2005.

Nouhy, Engy Asım Abdulaziz. “**Arap Baharı Sonrası Türkiye’nin Mısır Yumuşak Gücü**”, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, 2017.

Nuroğlu, Elif . **“Dizi Turizmi: Orta Doğu ve Balkanlarda’dan Gelen Turistlerin Türkiye’yi Ziyaret Kararında Türk Dizileri Ne Kadar Etkili?”**, (Aralık 2013), https://www.researchgate.net/publication/261002399_Dizi_Turizmi_Orta_Dogu_Ve_Balkanlar'dan_Gelen_Turistlerin_Turkiye'yi_Ziyaret_Kararinda_Turk_Dizileri_Ne_Kadar_Etkili , (24.03.2019).

Nye, Joseph S. ve Welch David A.. **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, (Çev. Renan Akman), 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018.

Nye, Joseph S.. **““The Benefits of Soft Power”**, Working Knowledge”, **Harvard Business School**, 08.02.2004, <https://hbswk.hbs.edu/archive/the-benefits-of-soft-power> , (24.05.2019).

Nye, Joseph S.. **Amerikan Gücünün Paradoksu, Dünyanın Tek Süper Gücü Neden Tek Başına Davranamaz?**, Çev. Gürol Koca, 1. Baskı, Literatür Yayınları, İstanbul,2003.

Nye, Joseph S.. **Yumuşak Güç Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, (Çev. Rayhan İnan – Aydın), 2.Baskı, BB101 Yayınları , Aralık 2017.

Ok, Ahmet Şenol. **“Max Weber’de Otorite ve Meşruiyet Tipolojisi”**, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 4, Sayı:8, 2017.

Ortadoğu’dan Avrupa’ya 100 Ülkeye Dizi Dizi İhracat, <https://www.aksam.com.tr/roportaj/ortadogudan-avrupaya-100-ulkeye-dizi-dizi-ihracat/haber-763542> (22.09.2019).

Önal, Buket. **“Türkiye’nin Orta Asya’da Uyguladığı Kamu ve Kültür Diplomasisi Politikaları”**, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara,2018.

Özden Cankara, Pınar. “Ak Parti İktidarları Döneminde Hükümete Bağlı Kuruluşların ve Sivil Toplum Örgütlerinin Filistin’e Yaptığı İnsani Yardımların Kamu Diplomasisi Faaliyeti Olarak Görülmesi”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018.

Özdemir, Haluk. “Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 63, 2008.

Özkan, Abdullah. 21.Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi İmkanları, http://www.tasam.org/Files/PDF/Raporlar/STR7-0_21._Yuzuyilin_Stratejik_Vizyonu.pdf_66fb77c9-cd79-481e-a185-9a9c26ffe7b7.pdf (15.03.2019).

Paddy Scanell ve diğerleri, **Culture and Power: A Media, Culture and Society Reader**, Sage, London, 1992.

Postman, Neil. **Televizyon Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem**, Çev. Osman Akınhay, 4. Baskı, Ayrıntı Yayınları, 2012.

Rahte, Emek Çaylı. “Medya Kültürünün Küresel Akışı: Türk Dizilerinin Kosova’da Alınlanması”, **Milli Folklor**, Sayı 114, 2017, ss.66 – 78.

Sağlam, Zeliha. “Güç Kavramı ve Orta Doğu’da Değişen Dengeler Üzerinden Güç Okuması”, **İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi**.

Sancak, Kadir. “Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Kültür ve Türkiye’nin Yumuşak Gücünde Kültür Faktörü”, **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2016.

Sancak, Kadir. **Dış Politikada Bir Etki Aracı Olarak Yumuşak Güç: Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Analizi Ve Azerbaycan Üzerindeki Yumuşak Güç Kapasitesinin Değerlendirilmesi**, (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. , Trabzon, Mart 2015.

Sancak, Kadir. **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç**, 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016.

Satıcı, Murat. "Ahlak – Politika İlişkisi Açısından Machiavelli'nin Politika Teorisi", **Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 20, 2015, s.113 – 130.

Sezer, Hakan. "Machiavelli Ve Prens Adlı Eser Üzerine İnceleme", **T.C. Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi**, Bursa , 2014.

Stiglitz, Joseph E.. **Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı**, Çev. Arzu Taşçıoğlu ve Deniz Vural, 3. Baskı, Plan B Yayınları, İstanbul, 2004.

Swartz, David. **Kültür ve İktidar**, Çev. Elçin Gen, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011.

Şimşek, Sedat. "Medya-Siyaset-İktidar Üçgeninde Medya Gerçeği", **Selçuk İletişim**, Sayı:6, 2009, ss.124 -143.

Thukydides. **Peloponnessos Savaşları**, (Çev.Furkan Akderin), Belge Yayınları, İstanbul 2010.

Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/> (02.04.2019).

Türk Dizileri Dünya'da Neden Bu Kadar İlgı Gördü?, <https://t24.com.tr/haber/turk-dizileri-dunyada-neden-bu-kadar-ilgi-gordu,281897> , (12.03.2019).

Türk Dizileri, Balkan ve Arap Ülkelerinde Türk İmajına Olumlu Katkı Yaptı, <https://www.sondakika.com/haber/haber-turk-dizileri-balkan-ve-arap-ulkelerinde-turk-3370212/>, (12.03.2019).

Türk Dizilerinin Etkisini Araştıran Akademisyenden Berg: Diziler Araplara Tabularını Yıktırıyor, <https://www.haberturk.com/turkdizilerinetkisinarastiranakademisyenden-berg-diziler-araplara-tabularini-yiktiriyor-1872132> , (12.03.2019).

Türk Dizilerinin İhracat Karnesi, <https://mediacat.com/turk-dizilerinin-ihracat-karnesi> an Tekelioğlu, **Televizyon Halleri – Dizi Dizi Türkiye**, Habitus Yayıncılık, 2017.

Türk Dizilerinin Rekoru, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/turk-dizilerinin-rekoru> 21.01.2014, (13.03.2019).

Vatansever, Zeliha Hodaloğulları. “Thomas Hobbes’un Siyaset Felsefesi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:10 Sayı:52, 2017.

Waldman, Peter. “**Iran Fights New Foe: Western Television,**” Wall Street Journal, 1994, s.10’dan aktaran Joseph S.Nye, Jr. , **Yumuşak Güç – Dünya Siyasetinde Başarının Araçları**, (Çev. Rayhan İnan-Aydın), BB101 Yayınları, 2. Baskı, Aralık 2017.

Warren, T. Camber, “Not By Sword Alone: Soft Power, Mass Media, and the Production of State Sovereignty, **International Organization** , No. 68, ss. 111 – 141.

Yalsızuçanlar, Sadık. **Televizyon ve Kutsal**, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997.

Yatağan, Arda Görkem. “Sert Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Arcı Olarak Etkileri”, **Kara Harp Okulu Bilim Dergisi**, Cilt 28, Sayı:2, 2018.

Yılmaz, Ayhan Nuri. “Kültür ve Sanatın Ulusal Tanınırlığının Pozitifleştirilmesinde Bir Araç Olarak Kullanılması: Türkiye’nin Kültürel Yumuşak Güç Potansiyeli”, **Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler**, (Ed. Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu), 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018.

Yılmaz, Sait Yılmaz. “Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2008, ss.27-65.

Yörük, Zafer ve Vatikiotis, Pantelis. Soft Power or Illusion of Hegemony: The Case of the Turkish Soap Opera “Colonialism”. **International Journal of Communication**, No. 7, 2013, ss. 2361-2385.

Yüksel, Erkan. “Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?”, **Sosyal Bilimler Dergisi** , 2017, ss.571-586.